

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
RESİM-İŞ ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

ANADOLU MEDENİYETLERİ MÜZESİ YILLIKLARINDAKİ
MÜZE EĞİTİMİ KONULARI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
NİHAL ZOR

Ankara
Kasım, 2010

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
RESİM-İŞ ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

ANADOLU MEDENİYETLERİ MÜZESİ YILLIKLARINDAKİ MÜZE EĞİTİMİ
KONULARI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Nihal ZOR

Danışman: Prof. Güler AKALAN

Ankara
Kasım, 2010

JÜRİ ONAY SAYFASI

.....'un

.....

.....başlıklı tezi

.....tarihinde, jürimiz tarafından.....

.....Ana Bilim / Ana Sanat Dalında Yüksek Lisans

/ Doktora / Sanatta Yeterlik Tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Başkan:.....	
Üye (Tez Danışmanı):.....	
Üye:.....	
Üye:.....	
Üye:.....	
Üye:.....	

ÖNSÖZ

Müze Eğitimi ile ilgili çalışma ve araştırmalar devam ederken; “Anadolu Medeniyetleri Müzesi Yıllıklarındaki Müze Eğitimi Konuları Üzerine Bir Değerlendirme” konulu araştırma ile müze eğitiminin yüklendiği misyon ve müzeler içinde de uygulama atölyeleri, eğitim etkinlikleri ile özel müzelerle yarışacak düzeyde ön plana çıkan Anadolu Medeniyetleri Müzesi, Müze Eğitimi Etkinliklerinin diğer müzelere örnek teşkil etmesi, bu sistemli çalışmaların müzenin kaynaklarına yansımaları açıklamayı amaçlamıştır.

Bu kapsamda Anadolu Medeniyetleri Müzesi kaynaklarından yıllıklarında müze eğitime yer verilip verilmediğinin belirlenip, içerik ve biçimsel olarak oranı karşılaştırılmıştır.

Çalışmamın her aşamasında yardımlarını esirgemeyip, bilimsel yaklaşımları ile beni yönlendiren tez danışmanım Sayın Prof. Güler AKALAN’a, Anadolu Medeniyetleri Müzesi Arkeolog – Müze Eğitimcisi Halil DEMİRDELEN’e, veriler için İsmail AKKUŞ’a, Nazife YURDUGÜL’e, Ayşe DEMİR’e, Gül TELLİ’ye, tüm dostlarıma, benden maddi-manevi desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen aileme ve her zaman yanımda olan nişanlım Vehbi SÖNMEZ’e katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Nihal ZOR
Ankara – 2010

ÖZET

ANADOLU MEDENİYETLERİ MÜZESİ YILLIKLARINDAKİ MÜZE EĞİTİMİ KONULARI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

ZOR, Nihal

Yüksek lisans, Resim- İş Öğretmenliği Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Güler Akalan

Kasım- 2010, 96 sayfa.

Bu araştırma ile 2004 yılında çekirdek bir kadro ile müze eğitimine başlayan Anadolu Medeniyetleri Müzesinin, bu sistemli çalışmasının kaynaklarına yansımaları açıklamayı amaçlamaktadır.

“Anadolu Medeniyetleri Müzesi Yıllıklarındaki Müze Eğitimi Konuları Üzerine Bir Değerlendirme” isimli çalışma ile Anadolu Medeniyetleri Müzesinin Müze Eğitim Atölyeleri, Çocuk Şenlikleri ve Çocuk Olimpiyatları, Çeşitli Kurum ve Kuruluşlara Verilen seminer, konferans, panel vb. etkinlikleri, Kavramsal Bilgiler (resim yarışmaları konusu, sergiler, müzik etkinlikleri), Yaz Okulu Etkinlikleri, Müze-Okul İşbirliği ile gerçekleştirilen etkinliklerle ilgili konuların ve yayınlarla ilgili açıklamaların, müze kaynaklarından yıllıklarına ne oranda yansıtıldığı incelenmiştir.

Araştırmanın evrenini; müzenin yıllıkları oluşturmaktadır. Araştırmada öncelikle ayrıntılı bir literatür taraması yapılmıştır. Araştırma için gerekli veriler toplanmış, yıllıklarda müze eğitiminin ne kadar yer aldığı belirlenmiş, içerik ve biçimsel olarak değerlendirilmiştir.

Bulgular, Müze Eğitimi konularında, sayfa sayısındaki artış ile müze eğitimiyle ilgili yıl geçtikçe yıllıklarda daha çok bilgi yer aldığı görülmektedir.

Araştırma sonunda ortaya çıkan sorunlara dayalı olarak araştırmacı tarafından öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Eğitim, müze, müze eğitimi.

ABSTRACT

AN APPRECIATION ON THE TOPICS OF MUSEUM EDUCATION IN THE ANNUALS OF ANATOLIAN CIVILIZATIONS MUSEUM

ZOR, Nihal

Master Programme, Art-Craft Teaching Academic Branch

Thesis Consultant: Prof. Güler Akalan

November-2010, 96 Pages.

By this project, it is aimed to explain the reflection on the sources of the Anatolian Civilization Museum's systematic work which started museum education with a nuclear staff in 2004.

With the work named "An Appreciation On The Topics Of Museum Education In The Annuals Of The Anatolian Civilization Museum". It has been observed that in what rate it is reflected on the annuals from the museum sources, the explanations about publications and the related subjects that are the anatolian museums museum education workshops, children fairs, and children olympics, the seminars, conferences, panels, etc. given to various institutions, cultural activities (art competitions topics, exhibitions, musical activities), conceptual knowledge (descriptions, concepts, explanations, etc.), summer school activities, museum-school cooperative activities.

The Museums annuals constitute the researchs infinite. In this research, firstly a detailed literature scamming has been completed, for the research the needed data is picked up, in the annuals how much the museum education is defined, as content and form it is appreciated.

The findings it can be seen that there have been more data on the topics of museum education with the increase in the number of pages and the museum education.

There have been some suggestions by the researcher developed on the basis of the problems emerged at the end of the research.

The Key Words: Education, Museum, Museum Education.

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ONAY SAYFASI	i
ÖNSÖZ	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLOLAR LİSTESİ	ix
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ	ix
TANIMLAR	x
KISALTMALAR	xi

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.GİRİŞ	1
1.1.Problem Durumu	3
1.1.1.Alt Problemler	4
1.2.Amaç	4
1.3.Önem.	4
1.4.Sınırlılıklar.....	5
1.5.Varsayımlar	6

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.KAVRAMSAL ÇERÇEVE	7
2.1.Eğitim	7
2.1.1.Eğitimin Amacı	8
2.2.Müze	9
2.2.1.Müze Eğitimi	10
2.3.Türkiye’de Müzecilik	13
2.4.Osmanlı İmparatorluğu Döneminde Müzecilik.....	13
2.5.Cumhuriyet Dönemi’nde Müze ve Müzecilik	19
2.6.Müze Türleri	31
2.6.1.Bağlı Bulundukları İdari Birimlere Göre Müzeler	34
2.6.1.1.Devlet Müzeleri	34
2.6.1.2.Belediye Müzeleri	34
2.6.1.3.Özel Müzeler	35
2.6.1.4.Askeri Müzeler	35
2.6.1.5.Vakıf Müzeleri	36
2.6.1.6.Eğitim Kuruluşlarına Bağlı Müzeler	36
2.6.2.Hizmet Alanlarına Göre Müzeler	37
2.6.2.1.Bölge Müzeleri	37

2.6.2.2.Halk Müzeleri.....	37
2.6.2.3.Ekomüze.....	38
2.6.3.Hizmet Ettikleri Topluma Yönelik Müzeler	39
2.6.3.1.Uzmanlık Müzeleri.....	39
2.6.3.2.Çocuk Sanat ve Gençlik Müzeleri.....	39
2.6.4.Koleksiyonlarını Sergiledikleri Mekanlarına Göre Müzeler	39
2.6.4.1.Açık Hava Müzeleri	40
2.6.4.2.Anıt Müzeler.....	40
2.6.4.3.Müze Evler	40
2.6.5.İşlevlerine Göre Farklı Müzeler	41
2.6.5.1.Atatürk (Müze) Evleri	41
2.6.5.2.Devrim Müzeleri	41
2.6.5.3.Sanal Müzeler.....	42
2.6.6.Koleksiyonlarına Göre Müzeler	42
2.6.6.1. Sanat Müzeleri.....	42
2.6.6.2.Tarih Müzeleri.....	43
2.6.6.3.Etnografya Müzeleri.....	44
2.6.6.4.Genel Müzeler	45
2.6.6.5.Doğa Tarihi ve Jeoloji Müzeleri.....	45
2.6.6.6.Bilim Müzeleri	45
2.6.6.7.Endüstri Müzeleri	46
2.6.6.8.Ekonomüzeler.....	47
2.6.6.9.Planetaryumlar.....	47
2.6.6.10.Arkeoloji Müzeleri	47
2.7.Anadolu Medeniyetleri Müzesi Tarihçesi	48
2.8.Anadolu Medeniyetleri Müzesi Eğitim Bölümü	52
2.9. Müze-Okul İşbirliği ile Gerçekleştirilen Eğitim Çalışması.....	54
2.10.Müze Uygulama Atölyeleri	58
2.10.1.Kazı Çalışması.....	60
2.10.2.Serbest Kil Çalışması	61
2.10.3.Duvar Resmi Atölye Çalışması	62
2.10.4.Yontu Atölye Çalışması	63
2.10.5.Kalıp Atölye Çalışması.....	64
2.10.6.Tablet Atölye Çalışması	65
2.10.7.Seramik Tanımlama Atölyesi.....	66
2.10.8.Sikke Atölye Çalışması	67
2.10.9.Restorasyon ve Konservasyon Atölye Çalışması.....	68
2.10.10.Mozaik Çalışması	69
2.10.11.Neolitik Ev Çalışması.....	70
2.12.Senden Önce Anadolu Eğitim Kitapları	71
2.13.İlgili Araştırmalar	72

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.YÖNTEM.....	73
---------------	----

3.1.Araştırma Modeli	73
3.2.Evren ve Örneklem.....	73
3.3.VerilerinToplanması.....	73
3.4.Verilerin Analizi.....	74
 BÖLÜM IV	
BULGULAR VE YORUMLAR	
4. BULGULAR ve YORUMLAR.....	75
4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	75
 BÖLÜM V	
SONUÇ VE ÖNERİLER	
5. SONUÇ ve ÖNERİLER.....	85
5.1. Sonuç	85
5.2. Öneriler.....	86
KAYNAKÇA	89

TABLÖLAR LİSTESİ

Sayfa No

Tablo 1	76
----------------------	----

FOTOĞRAF LİSTESİ

Sayfa No

Fotoğraf 1. Müze Uygulama Atölyeleri.	59
Fotoğraf 2. Kazı Çalışması.	60
Fotoğraf 3. Serbest Kil Çalışması.	61
Fotoğraf 4. Duvar Resmi Atölye Çalışması.	62
Fotoğraf 5. Yontu Atölye Çalışması.	63
Fotoğraf 6. Kalıp Atölye Çalışması.	64
Fotoğraf 7. Tablet Atölye Çalışması.	65
Fotoğraf 8. Seramik Tanımlama Atölye Çalışması.	66
Fotoğraf 9. Sikkeler Atölye Çalışması.	67
Fotoğraf 10. Restorasyon ve Konservasyon Atölye Çalışması.	68
Fotoğraf 11. Mozaik.	69
Fotoğraf 12. Neolitik Ev.	70

TANIMLAR

Görsel Sanatlar: Desen, resim, özgün baskı, heykel; film, televizyon, grafik, üretim tasarımı gibi iletişim ve tasarım sanatları; kentsel tasarım, iç mimarlık ve manzara tasarımı gibi mimarlık ve çevresel sanatlar; halk sanatları; seramik, elyaf, takı ve mücevher, ahşap eserler ve diğer malzemelerle yapılanları içeren geniş bir sınıf (kategori) (Özsoy, 2003:218).

Görsel Sanatlar Eğitimi: Resim, heykel, mimarlık, seramik, grafik sanatlar, uygulamalı sanatlar, tekstil, moda tasarımı, film, fotoğrafı ve endüstri tasarımı gibi geniş bir alanı almakla birlikte, dar anlamda, okullardaki Resim-İş derslerine denir (Yılmaz, 2007:17).

Öğrenme: Demirel'e göre (2002:9), yaşantı ürünü ve kalıcı izli davranış değişikliğidir.

Öğretim: Erden'e göre öğretim (1998:20), okullarda yapılan planlı, kontrollü ve örgütlenmiş öğrenme etkinlikleridir.

Unesco: Birleşmiş Milletler örgütüne bağlı bir kuruluştur. Merkezi Fransa'nın başkenti Paris'tedir. Amacı dünyada ırk, cinsiyet, dil ve din ayrımı gütmeden, insan haklarını korumak, eğitim, bilim ve kültür alanlarında işbirliği gerçekleştirmektir (<http://nedir.antoloji.com/unesco/>).

Yaratıcılık: 1. Bilinen şeylerden yepyeni şeyler oluşturmak, yeni, özgün bir senteze ulaşmak, sorunlara yeni çözüm yolları bulmak. 2. Yaratma gücü ve yeteneği.

3. İmgelem, yenilik, anlamlı nitelikler ve orijinallik üretimi. 4. Yaratıcılık, ilhamı kavrayan ve besleyen eylemdir (Keser, 2005:355).

Yetenek: 1. Bir kimsenin bir şeyi anlama veya yapabilme niteliği, kabiliyet. 2. Bir duruma uyma konusunda organizmada bulunan ve doğuştan gelen güç, kapasite (Türkçe Sözlük, 1983:1308).

Yöntem: 1. Bir amaca erişmek için izlenen, tutulan yol, usul, sistem. 2. Bilimde belli bir sonuca erişmek için bir plana göre izlenen yol, metot (www.tdk.gov.tr).

KISALTMALAR

AMM: Anadolu Medeniyetleri Müzesi.

ICOM: International Community of Museum (Uluslar arası Müze Konseyi).

UNESCO: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Organizasyonu).

t.y.: Tarih yok.

BÖLÜM I

1.GİRİŞ

Müze eğitimi, özellikle zaman ve mekan içinde kendini ve insanları anlama, kültürel mirası devam ettirme, geçmişi, bugünü ve geleceği anlamlı bir biçimde ilişkilendirme, kültürel varlıkları, eski eserleri anlama, koruma ve yaşatma, kendi kültürünü ve farklı kültürleri çok yönlü ve hoşgörülü bir yaklaşımla tanıma ve anlama, müzeyi bir yaşam biçimi haline getirme ve müzelere birer yaşayan kurum niteliğini kazandırma, kültürlerarası anlayış ve empati geliştirme gibi hedeflere hizmet etmektedir.

Yaşadığımız yüzyıldaki disiplinlerarası etkileşim, müze ve müzecilik anlayışındaki değişiklik ve yeni gelişmeler ile eğitim bilimlerindeki öğrenmenin sadece okulla sınırlı olmaması gerekliliği, öğrenmede çoklu ortamların, örtük programların, algın eğitim biçimlerinin ve kültür pedagojisi gibi yeni disiplin, yöntem ve tekniklerin ortaya koyduğu sonuçlar bu anlayışın önemli bir gelişim noktasını oluşturmuştur (Adıgüzel, 2000:131).

Gazeteci Özgen Acar'ın anlattığı; öğrenmede çoklu ortama, örtük programa iyi bir örnek oluşturmaktadır:

“ ... 1948 yılında ilkokul 4. sınıftayken, öğretmenimiz bizi her Çarşamba günü öğleden sonra bir tarihi yere, örneğin İzmir’de Kadifekale’ye götürür ve tarihini anlatırdı. Daha önce sınıfta anlatırmış. Tam elli yıl önce, bu tarihlerde, yine böyle bir Mayıs ayında bizi aldı ve Bayraklı kazısına götürdü. O yıllarda Ekrem Akurgal Bayraklı kazısına başlamıştı. Bizi Müzelere götürmeden önce, kendisi müzeye gider, neyi göstermek istiyorsa, neyi öğrenmemiz gerekiyorsa, önce kendi onları öğrenir, sonra bize anlatırdı (...) İlginç bir yöntemi vardı: kendince uygun gördüğü 5-10 tane eser saptar, bize bu 5-10 eseri vurgulardı (...) Yine oğlumla birlikte Amerika’da, Doğa Tarihi Müzesi’ne gitmiştim. Her ay, her hafta sonu aynı müzeyi ziyaret ettik.

Oğlum bir süre sonra dinazorların tüm özelliklerini öğrendi. Türkiye'ye döndüğümüz zaman 4,5 yaşındaydı. Televizyonda Cumhuriyet Bilim Teknik reklamı yapıyorduk. Reklamda bir mağara adamı bir dinazorun peşinde. Kafasına vuruyor, yakalıyor, ters çeviriyor, ardından sürüklüyor... Oğlum, 'Baba, bu reklam yanlış' dedi. 'Niye?' dedim. 'İnsanlarla dinazorlar hiçbir zaman bir araya gelmedi ki' dedi. Haklıydı. Arada herhalde 25 milyon yıl vardı. Cumhuriyet'in Bilim Teknik'teki reklamında böyle bilimsel bir hata yapılıyordu (...) Şimdi bu nedir? 4,5 yaşındaki bir oğlan dinazorlarla insanın bir arada yaşamadığını biliyor. Bu neden? Gidip müzede gördüğü için. Müzede eğitim aldığı için..." (Acar, 1998:13-15).

İkinci kez New York'a gidişinde ilkokula orada başladı. İlkokulla birlikte yine müzeyi gezerken şimdi biraz evvel söylediğimiz gibi, önünde bilgisayar, bilgisayar kullanmayı bilmediği halde oradaki komutları uygulayarak, işte sağa bas, sola bas, şöyle yap. Bilmem nerelerle bilgisayarı bu biçimde öğrendi. Ve dolayısıyla evde bilgisayar olmadığı için ikide bir 'Hadi baba, müzeye gidelim'. Çünkü orada, müzede bilgisayarla oynayacak. Oynadığı sürece bir şeyler öğrenecek. Ve dolayısıyla, bu nedir? Dolaylı bir eğitimidir. Siz istediğiniz kadar derste anlatmaya çalışın, aynı sonucu alamazsınız. Dolayısıyla müzelerin bu eğitimdeki rolü, tabii müzelerin gelişimiyle, teknolojisi ile bağlantılı bir olay.

Eğitim konusunda şimdi bir başka örnek daha. Cahide öğretmenin yöntemini bilmem kaç yıl sonra New York Doğa Tarihi Müzesi de uyguluyordu. Kapıdan girdiğimizde sadece çocuklara dağıtılan 4 sayfalık bir broşür var. Broşürde müzenin planı var. İşte hangi bölüm; dinazorlar bölümü, madenler bölümü, bilmem neler bölümü falan gibi, her bölümde bir figür koymuş. Bakıyoruz, bir timsah; öbür tarafta bir Kızılderili çadırı, oklarla yönleri gösteriyor. Bu bölümlerde bunları bulun diyor. Ve çocuk müzeye girdiği zaman o kargaşa içinde ne yapıyor? Bilgi avcılığı yapıyor. Ve en sonunda müzeden çıktığı zaman, bulduğu on tane şey karşılığında kendisine müzenin bir kitapçığı veriliyor. Müzede bulmaca her ay değişiyor. Ondan sonra oğlum her ay oraya gitmek istiyordu. Yeni bir hediye peşinde gitmek için. Ama her seferinde de yeni bir olay, yeni bir şey öğreniyordu.

Şimdi bazı müzelerde, dışarıda ve bugün bizim bazı müzelerimizde var. Birer televizyon ekranı, birtakım video klipleri, video kasetleri, bunlarla ziyaretçilere bilgiler aktarılıyor. Gerçekten önemli bir gelişme. Keşke bütün müzelerimizde bu videolar, bilgisayarlar yayılabilse... Unutmamak gerekir ki, çocuklarınızdan bilirsiniz, ilk işleri televizyona saldırmak okuldan geldiğinde ya da boş zamanlarında, televizyon, oyun, televizyon. Dolayısıyla müzelerde giren çocuğa video ile birlikte birtakım şeyler gösterildiği takdirde çocuk işerde neleri algılaması gerektiğini çok daha iyi öğrenecektir (Acar, 1998:16).

Eğitimde müzelerden verimli bir şekilde yararlanmak gerekmektedir. Bunun için uygulanacak çeşitli yöntemler geliştirilirken bu yöntemlerin müzelerin diğer işlevlerine engel olmamasına dikkat edilmelidir. Müzelerden eğitimde yararlanma faaliyetlerini müze içi ve müze dışı olarak ayırabiliriz. Müze içi faaliyetler film gösterileri, seminerler, broşür vb. gibi etkinlikler; müze dışı ise basılı yayınlar, radyo, TV gibi araçlardan yararlanma, gezici sergiler düzenleme, okullara ödünç malzeme verme gibi etkinlikler olabilir. "Bir müzenin eğitsel etkinliklerinin planlanması sürecinde hizmetin yerli yerine oturtulması olgusu ön plandadır" (Erbay, 1987: 28).

1.1.Problem Durumu

Müzeler toplumların kültürel-sanatsal yaşamlarında etkin bir eğitim kurumuna dönüştürülebilirler. Müze eğitiminin kuşkusuz en temel amaçlarından birisi bireylerin kültürel düzeylerinin gelişimi, estetiksel-görsel duyarlılıklarının kazanılması ve ifade yetilerinin geliştirilmesidir (Artut, 2001:92). Bu da kaynaklara müze eğitim politikasının yansıtılması ve kişilerin bilgiye rahatlıkla ulaşması ile mümkün olacaktır.

"Eldeki kültürel değerlerin eğitimde belge olarak kullanılması, eğitim için vermeye çalıştığımız soyut kavramları elle tutulur gözle görülür hâle getirecektir." Böylece verilen eğitim daha kalıcı olacaktır (Toker, 1987:33).

Anadolu Medeniyetleri Müzesi Yıllıklarında Müze Eğitimi hangi başlıklar altında toplanabilir? Araştırmanın problem cümlesidir.

1.1.1. Alt Problemler

Müze yıllıklarındaki Müze Eğitimi konularına ne kadar yer verilmiştir?

Bu bölümde müze; yıllıklarında Müze Eğitiminin yeri ile ilgili yapılan çalışmaları kapsayan literatür taramasından örnekler sunulacaktır.

1.2. Amaç

Bu araştırmada Anadolu Medeniyetleri Müzesi yıllıklarındaki müze eğitimi konularına yer verilip verilmediğini belirlenmesi amaçlanmıştır.

Müze Müdürlüğü'ne bağlı bir birim olarak 2004 yılında çekirdek bir kadro ile çalışmalarına başlayan eğitim bölümü, kadro üyelerindeki önemli artış ile çalışmalarını daha sistemli olarak yürütmeye başlamıştır (Demirdelen vd, 2005:59).

Araştırma, bu sistemli çalışmaların müzenin kaynaklarına yansımaları açıklamayı amaçlamaktadır.

1.3. Önem

Tarihi yapıları, köklü geçmişi ile bugünlere gelen Anadolu Medeniyetleri Müzesi 19 Nisan 1997 tarihinde İsviçre'nin Lozan kentinde 68 müze arasından birinci seçilerek "YILIN MÜZESİ" unvanını elde etmiştir. Daha sonra bu başarısını 2004 yılında çekirdek bir kadro ile başlattıkları müze eğitimi ve atölyesindeki etkinliklerle pekiştirmiştir. Müze eğitiminde kullanılmak üzere kitaplar, posterler, görsel materyaller, tıpkı basımların da yardımı ile çocuklara kendilerini ifade edebilecekleri etkinlikler yaptırılarak, çocukların özgür ve özgün ifade gücüne ulaşmaları hedeflenmiştir.

Çağdaş müzenin, dolayısıyla müze eğitiminin amaçları içinde, yaşam boyu eğitim yoluyla toplumu aydınlatma, bilimin yaygınlaşmasını sağlama, demokrasinin gelişimine –önce kendi içinde, sonra toplumda- katkıda bulunma sorumluluğu vardır (Onur, 1999:7).

Bilimsel bir müze eğitimi yapmak istiyorsak bu tür yayınları da izlemek, incelemek ve dilimize kazandırmak zorunda olduğumuz açıktır. Tartışma bilginin herkese ulaştığı yerde olur, birkaç kişinin tekelinde olduğu yerde değil (Onur, 1999:9).

Kuşkusuz ideal olan, kuramsal ve uygulamalı çalışmaların birlikte gitmesidir. Uygulamadan kopuk kuramın ya da kuramsal temelden yoksun uygulamanın eksik kalacağını söylemeye gerek yok. Doğru olan yol, uygulamayı yoğun bir kuramsal birikime dayandırmak, kuramı da uygulamanın içinde üretmek ve sınamak olmalıdır (Onur, 1999:9).

Yapılan çalışmanın alanda yapılan araştırmalara katkı getirmesi beklenmektedir.

1.4. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

Anadolu Medeniyetleri Müzesi yıllıkları ile sınırlandırılmıştır.

2003-2008 yılları yıllıklarındaki müze eğitimi yazınsal bilgileri ile sınırlandırılmıştır.

Araştırma, müze eğitimi ile ilgili yerli ve yabancı kitaplar, sözlük, tezler elde edilen bilgilerle sınırlandırılmıştır.

1.5. Varsayımlar

- 1) Literatür tarama suretiyle elde edilen bilgiler doğru kabul edilmiştir.
- 2) Anadolu Medeniyetleri Müzesi Yıllıklarının bütünlük arz ettiği kabul edilmiştir.
- 3) Araştırmanın örnekleme, evreni temsil etmektedir.

BÖLÜM II

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1.Eğitim

Eğitim insanlığın doğuşundan beri daima olagelmıştır; günümüzde de uygarlık düzeyi ne olursa olsun her toplumda süregelmektedir. Nüfusu sınırlı olan ilkel bir kabilede, insanoğlu bir taraftan temel ihtiyaçlarını karşılamak için kullandığı araçları geliştirmeye çalışmış, bir taraftan da toplumdaki çocuk, genç ve diğer yetişkinlere, örgün olmayan bir eğitim vermiştir. Böyle bir toplumda birey, canlı-cansız çevre ile etkileşim yoluyla öğrenmiştir ve öğrenmektedir. Öğrenmenin olduğu her durumda, insan davranışlarını değiştiren bir eğitim sürecinden söz edilebilir. Örnek olarak, balıkçılıkla geçinen ilkel bir kabilede, babasının peşine takılarak balık avına giden çocuk kendi yaşamı içinde eğitilmektedir (Varış, 1998:6).

Eğitim insanları belli amaçlara göre yetiştirme sürecidir. Bu süreçten geçen insanın kişiliği farklılaşır. Okullar, eğitim sürecinin en önemli bölümünü oluşturur. Eğitim yalnız okullarda yapılmaz. Günlük hayattaki eğitim-okul bitişikliği, eğitim denince okulu hatıra getirir. Oysa, okul dışında da gençleri ve yetişkinleri bir mesleğe hazırlamak ve onların hayata uyumlarını kolaylaştırmak için açılmış kısa süreli eğitim veren kurumlar vardır. Ayrıca eğitim, ailede, iş yerinde, asker ocağında, camide ve insanların oluşturdukları çeşitli gruplar içinde de yer alır (Fidan-Erden, 1992:12).

Sözlük tanımı ile eğitim; bireyde davranış değiştirme sürecidir. Bireylerin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişimi meydana getirme sürecidir (Demirel, 1993:36).

Birey öğrenmesine başlangıçta, doğumundan itibaren en yakın çevresi olan ailesi yardımcı olur. Böylelikle eğitim süreci başlamış olur. Çocuk büyüdükçe çevresindeki eğitimcilerin sayısı da giderek artar. Eğitim sürecinin okul çağına gelene kadar olan kısmında eğitim, doğal eğitimciler dediğimiz anne, baba ve çevre tarafından gerçekleştirilmekte ve plansız-programsız olarak yapılmaktadır. Çocuk okul çağına geldiğinde ise doğal eğitimcilerin yanında devreye gerçek eğitimciler yani öğretmenler girmektedir. Böylelikle çocuğun asıl eğitim yaşamı başlamakta ve böylelikle çocuk, eğitimine eğitimden resmen sorumlu olan tek kuruluş olan okulda başlar (Küçükahmet, 1999:2).

2.1.1.Eğitimin Amacı

Eğitimin tanımındaki çeşitlilik amacıyla da vardır. Öncül'e göre eğitimin evrensel anlamda, zamana ve toplumlara göre değişmeyen amacı, bireyde istendik davranışlar meydana getirmektir. Bu davranış değişikliklerini bilgi, beceri, tutum, diğer ifadeyle düşünme biçimlerini oluşturmaktadır (Öncül, 2000:393).

Serter, eğitimin amacının “tek tip bir kişilik oluşturmak, benliği bastırarak bireye yapay kişilikler aşılacak” olmadığını, aksine bireyin “kendi özgün kişiliğini fark edip, geliştirmesinde, yeteneklerinin ve zaaflarının farkına varıp, onları yaşamına yön verecek biçimde değerlendirmesinde, düşünme yeteneğini geliştirmesinde ona yardımcı olmak” olduğunu ifade etmektedir (Serter, 1997: 63).

2.2.Müze

Latince " Müzler" yani " Periler tapınağı" demek olan "museum" veya Yunanca "mouseion" kelimelerinden türediği düşünülmektedir. Sanat eserlerini ve eski eserleri korumak ve sergilemek için yapılmış bina. Osmanlı döneminde "Müzehane" denilirdi. Fransızca ve İngilizce ve Almanca' da "Museum" denilir (Buyurgan ve Mercin, 2005: 234).

Müze, tarih öncesi ve tarih devirlerine ait bilim, kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili yer üstünde, yer altında ve su altındaki tüm taşınır ve taşınmaz belgeler olarak nitelenen kültür varlıklarını saptayan, bilimsel metotlarla açığa çıkaran, inceleyen ve akademik düzeyde değerlendiren, bir laboratuvar gibi dikkatli ve hassas çalışan, kültür varlıklarını koruyan, tanıtan sürekli ve geçici olarak sergileyen, çalışmaların bilimsel sonuçlarını yayımlayan, halkın kültür ve tabiat varlıkları konusundaki ilgisini ve sanat zevkini yükselten, çok hızlı bir şekilde gelişen teknoloji karşısında kaybolmaya yüz tutan geleneksel kültürü, yabancı kültür şoklarından korumada ve dünya görüşünü geliştirmede her yaştan insana ömür boyu yardımcı ve etken olan, faaliyeti sürekli bir kültür, bilim ve eğitim kurumudur (Akurgal, 1998:52).

Müzeler, kültürel özgür zamanlar açısından her yaştan kesimin yararlanacağı bir alan olarak vurgulanmakta, öğrenmenin sağladığı, söylemsel ve tartışmalı bir öğrenmenin de sağlanacağı, durağan ve dingin olmayan, yalnızca sergilemelerle yetinmeyen, gerek araştırmaları yönlendirebilecek veriler taşıyan, kitaplığını açan, metinlerden, akademik yayınlardan, biyografilerden, mektup ve günlüklerden, harita, fotoğraf, çizelge gibi malzemelerinden yararlanılan gerek düşüncelerin yaratıldığı ve paylaşıldığı bir forum olarak, okullardaki öğretim programlarıyla eş zamanlı program ve etkinlikler düzenleyen gerektiğinde müzenin bulunduğu kentin oluşumunu aydınlatabilen, izleyici-müzeci-malzeme arasında iletişimi sağlayan bir kültür pedagojisi uygulama alanlarından biri olarak tanımlanmaktadır (San, 1998:120).

Uluslar arası müzeler konseyinin yaptığı bir müze tanımına göre; “Toplumun ve onun gelişiminin hizmetinde olan, halka açık, insana ve yaşadığı çevreye tanıklık eden, materyal üzerinde araştırma yapan, toplayan, koruyan bilgiyi paylaşan inceleyen ve bunları eğitim amacıyla topluma estetik ve zevk verebilme doğrultusunda sergileyen kar düşüncesinden bağımsız sürekliliği olan kuruluşlardır”. O halde doğal ve kültürel mirası emanet ettiğimiz bu kuruluşlar hiç de azımsanmayacak işlevleri üstlenmiş görünüyor. Modern müzeciliğin 19.yüzyılın ortalarında kurumlaştığını 20.yüzyılın ortalarında gelindiğinde ise geliştiğini görülmektedir. Amaçları önce nesneleri toplayarak sergilemek iken, yani pasif

öğrenmeye imkan verirken, 20.yüzyılın ikinci yarısından itibaren post modern müzeciliği bize aktif iletişimi hedeflediği gerçeği karşımıza çıkmaktadır. 20. yüzyılın ikinci yarısından başlayan bu akımdan soyut ve somut mirasımızın bu yaklaşım ile korunduğunu ve daha çok ele alındığı görülmektedir (Alpagut, 2006:124).

Müzenin eğitsel yönü ele alınarak yapılan tanımına göre müzeler; "Gözlem, mantık, yaratıcılık, hayal gücü ve beğeni duygusunun oluşmasına ve gelişmesine katkıda bulunabilecek başlıca yaygın eğitim kurumlarıdır " (Atagök, 1999:137). Hatta bu tanımlar daha da genişletilerek müzelerin " okullar gibi eğitim yerleri değil, üniversiteler gibi araştırma kurumları" (Onur, 1999:208) oldukları belirtilmiştir.

2.2.1. Müze Eğitimi

Müzelerin eğitimde büyük rol oynadığı ve bu rolün öneminin de gittikçe arttığı günümüzde artık yadsınmaz bir gerçektir. "Eğitim, bilgi aktarımı ise, müzelerin koleksiyonlarındaki yapıt ve nesneler bilgiyi kendi öz varlıkları ile iletirler. Eğitim, bilgi geliştirmek, bilgiye ulaşma yollarını oluşturmak ve karşılaştırma yetisini kazanmak ise, müzeler kitapların ve okuldaki derslerin açıkça ortaya koyamadığı nesneler arasındaki mevcut bağları göstererek, kesin gözlem, izleme ve mantıki sürekliliği, karşılaştırma yollarını öğretebilirler. Eğitim yaratıcı gücü ve düşünceyi geliştirmek ise, yine müzeler koleksiyonlarındaki yapıtlarla en iyi örnekleri göstererek, beğeni duygusunu uyandırdığı gibi yaratıcılık için bir coşku kaynağı oluşturlar" (Atagök, 1999:74).

Müzelerin, eğitim açısından gerekliliği ve getirdiği yararlar değişik anlatımlarla ifade edilmektedir. Buna göre: “Müze eğitimi, temel eğitimde ve yaşam boyu eğitim sürecinde, yaşantılara dayalı, çok yönlü öğrenme ve yaşam alanları olarak müzelerin etkin kullanımını içermektedir. Batılı pek çok ülke çocuklara ve yetişkinlere programlı olarak bilim, kültür ve sanat kursları düzenlemektedir” (İlhan ve Okvuran, 2001:86).

Müzedeki öğrenme, okuldaki gibi okulöncesi, ilköğretim ya da yükseköğretim gibi belirli öğrenim kademeleri ile sınırlı değildir. Tüm yaşam boyu devam edebilir. Çünkü müze bir insanın her yaş döneminde ona "tüketebileceği" olanaklar sunar. Ziyaretçiler beş duyuyu kullanarak, keşfederek, araştırarak, bizzat uygulamalara katılarak daha etkili ve kalıcı yaşantılar elde edebilirler. Çağdaş müzeler kitlelerin bilim, sanat, tarih, kültür eğitime katkıda bulunan, evrensel değerlerin yayılmasına öncülük eden, katılımcı, dinamik, etkin kuruluşlardır. Müzelerin eğitim işlevi birçok kavramı bir araya getirmekte ve özgün bir alan oluşturmaktadır (Onur, 1998: 7).

Okullar öğrenmenin ve bilginin tek kaynağı olmamalıdır. Müzeler, sergiler gibi farklı öğrenme ortamları okulların verdiği kuramsal bilgilerin bir takım etkinliklere çevrimini gerçekleştirerek öğrenmenin kalıcı olmasını sağlayabilir. Çünkü eğitimin en önemli amaçlarından biri öğrenmenin kalıcı olması ve okul dışında bir yaşam boyu hayata aktarılabilmesidir.

Gelişim ve öğrenmenin etkileşimi de göz önüne alındığında eğitimde özellikle de ilköğretimin ilk yıllarında farklı bakış açılarına ve aktif öğrenme tarzlarına yer veren, nesnelerle öğrencilerin kendi yaşamı arasında bağlantı kuran, deney/uygulama yaptırabilen, tahminde bulunma ve sonuçlar çıkarma olanağı veren yaşantılara öncelik verilmelidir. Eğitimde sözel ve sembolik öğretimin yerini görsel ve yaşantılara dayalı öğretim almaktadır. Böylelikle etkin katılım yoluyla bireyde kalıcı öğrenme gerçekleşebilmektedir (Baykal ve Paykoç, 2000:103).

Müzeler okulların amaçlayıp kolaylıkla gerçekleştirmediği, düşünciyi kamçılayan ve geliştiren bir eğitim yapabilecek güce sahiptirler. Koleksiyonlarında seçilmiş, özel değere sahip eserleri sergileyerek, çocuklarda hayal gücü, yaratıcılık, "güzel" duygusu ve beğeninin oluşmasını sağlayabilmektedirler (Maccario, 2003:3).

Müzedeki yapılan eğitim, okuldaki eğitimi zenginleştirici, destekleyici ve tamamlayıcı bir potansiyele sahiptir. Müze eğitimi zihinsel kavrayış yanında empatik

bağlar kurmayı, merak etmeyi, eleştirel bakmayı ve pratik beceriler kazanmayı da sağlayabilmektedir (Seidel ve Hudson, 1999:9).

Müzedede yapılan eğitim kalıcıdır. Özgür bir ortamda, rahat ve etkileyici bir öğrenme modeli sunar. Beş duyunun birlikte kullanımını (keşfederek, araştırarak, hissederek, gözlemleyerek ve uygulamalara katılarak) sağlar. "Müzeyle yapılan okul ziyaretlerinin en değerli yönlerinden biri, öğrencilerin alternatif öğrenme yolları ile karşılaşma ve maddi kanıt ile aktif biçimde çalışma fırsatıdır. Bazı çocuklar için bu durum, daha formal olan sınıf ortamında pek görülmeyen yetenek ve becerileri gösterme şansını sağlayabilir (Hooper-Greenhill, 1999:175).

Geleneksel okul eğitiminde soyut kavramlar sürekli tekrarlanarak öğrencilerin zihinlerinde bilgi yığılmakta ve bu bilgiler belli bir süre sonra unutulmaktadır. Ancak öğrencinin kendi katılımının olduğu, yaptığı, yaşadığı öğrenme ve sürece doğrudan katıldığı öğrenme biçimi daha kalıcı olmaktadır. Bilindiği gibi yapılan araştırmalar zaman sabit tutulmak kaydı ile insanların okuduklarının % 10'unu, duyduklarının % 20'sini, gördüklerinin % 30'unu, hem görüp hem duyduklarının % 50'sini, görüp, duyup, söylediklerinin % 80'ini son olarak da görüp, duyup, yapıp, söylediklerinin % 90'ını hatırladıklarını göstermektedir (Üstündağ, 2001:28).

Sanat eğitiminin geniş bir çerçevede ele alındığı düşünülürse okul öncesi, okul çağı ve okul sonrası öğretim programları ile müzelerin sanat eğitimi amaçlı kullanılması bir gereksinimdir. Özsoy'a (2001:29) göre;

" Güzel sanatlar sadece varlıklılar için değildir; aynı zamanda çocukların ve yetişkinlerin artistik duyarlılıklarını ve tasarıma yönelik algılarını geliştirmek için de önemlidir. Bundan dolayıdır ki, plastik sanat eserlerini barındıran sanat müzelerinin bir eğitsel misyonunun olması gerekir. Nitekim Batılı ülkelerdeki müzeler okul turlarını, müzelerdeki sanat eserlerine ilişkin hikaye anlatımlarını, güzel sanatlarla ilgili canlı gösterileri, resim derslerini, çocuklar için özel sergileri, müzede hazine avı ve çeşitli oyunları kapsayan geniş bir yelpazede sanat eğitimi etkinliklerini programlama ihtiyacı duymuşlardır."

Müzede sanat (resim) eğitimi çerçevesinde, sanat eğitiminde önemli bir unsur olan yaratıcılığın gelişmesine de katkıda bulunulur. Yani müzelerin eğitsel rolü özellikle sanat (resim) eğitimi açısından çok önemlidir. Müzeler insanlık tarihini nesnelerle sunarken, yaratıcı düşünceye sahip insanların yetişmesine katkıda bulunur. Ayrıca yaratıcı düşünceyi ve gücü kamçılarken, geleceği yönlendirecek değerlerin yerleşmesini de sağlar (Atagök, 2000:86).

Müze eğitimi; her yaş grubundaki bireylerin öğrenmesi için birincil kaynaklardan yararlanmasına imkan veren; görerek, inceleyerek, hatta dokunarak öğrenmeyi sağlayan; eğlendirerek, heyecanlandırarak öğrenmeye istekliliği arttıran; duygusal yaşantılar sağlayan; geçmiş ve gelecek arasında köprü kuran; sadece müze içerisinde değil aynı zamanda müze dışında da eğitsel amaçlı bir çok etkinlik fırsatı veren bir eğitim olgusudur (Mercin, 2006:17).

2.3.Türkiye’de Müze ve Müzecilik

Türk müzeciliğini Cumhuriyete kadar olan dönem, yani Osmanlı dönemi müzeciliği ve Cumhuriyet sonrası Türk müzeciliği olarak ele almak mümkündür (Buyurgan ve Mercin, 2005:69).

2.4.Osmanlı İmparatorluğu Döneminde Müzecilik

Türk müzeciliğinin köklerinin, değerli eşyalarının saraylarda saklandığı ve belirli yerlerde korunduğu düşünüldüğünde, gerçek anlamda müze olmasa bile, Hun Devletine kadar uzandığı söylenebilir. Daha sonra aynı yaklaşımın Gaznelilerde, Selçuklularda ve Osmanlılarda da devam ettiği bilinmektedir. Ancak bunların gerçek müzecilik olup olmadığı tartışılabilir (Buyurgan ve Mercin, 2005:69).

1996 yılında yapılan bir toplantıda uzmanlar, resmi olarak Türk Müzeciliğinin, 1723 tarihinde başladığını ileri sürmüşlerdir. 1723 yılında Osmanlı Devleti, cephanelik olarak kullanmak amacıyla Aya İrini Kilisesi’nde bazı tadilatlar

yapmış ve bazı değerli eşyaları burada teşhir etmeye başlamıştı. Osmanlı Devleti'nin resmi olarak eski eserlerin toplanmasını onaylaması ise 1846 yılında olmuştur. Ancak bazı uzmanlar müzeciliğin 1869'da başladığını, çünkü bu tarihte “mecmua” (koleksiyon) teriminin yerini “müze” teriminin aldığı ve bu durumun halka açık teşhirlere ve halk eğitime verilen önemin arttığı anlamına geldiğini savunmuştur (Shaw, 2004:19). Diğer taraftan, Müze-i Hümayun ancak 1889 yılında özerk bir devlet kurumu haline gelmiştir. Ancak hepsi bir tarafa konulduğunda Türk müzeciliğinin tarihsel kökenlerinin İstanbul'un fethine kadar uzandığı söylenebilir (Shaw, 2004:20). 16.asırdan beri Osmanlı İmparatorları, saraylarının hazinelerinde değeri pek yüksek sanat eserleri biriktirmekte ve büyük bir ihtimamla saklamakta idi. Türk sanatının şaheserleri 17.yüzyıla yani III. Murat'a kadar Yedikule'de saklanırdı. Ancak bu dönem sonrası Topkapı Sarayı'na nakledilmiştir. Yıldız Sarayı'nda Abdulhamit'de kendine bir müze tesis etmiştir. Bu sarayda toplanan kıymetli sanat eserleri müzelerin hususi bir şekli idi. Genel bir müze tesis etme şerefi ilk defa Fethi Ahmet Paşa'ya (1846) kısmet olmuştur. Topkapı Sarayı meydanlığında, Saray İçi denilen yerde Bizanslılardan kalma “Sent İren” anıtı vardı. Bu bina ilk defa genel askeri müze olarak (Mecma-i Esliha-i Atika ve Mecmi Asari Atika) tesis edilmiştir. Aslında burası bir müze olmaktan uzaktı. Özellikle İmparatorluğun türlü semtlerinden getirtilen antik devir eşyalarının toplandığı depo vazifesi gören bir yer idi (Su, 1965:7). Bu ilk müzeye Temmuz 1869 tarihinde “Müze-i Hümayun” adı verilmiştir. Bu dönemde antik eserlerin korunması ve kurulan müzeye eser toplanabilmesi için Maarif Nazırı Saffet Paşa tarafından tüm valiliklere tamim (genelge) gönderilmiştir (Şapolyo, 1936:32-33).

Tanzimat (1839) ile başlayan batılılaşma çabaları sonrası müzecilik açısından da kurumsallaşmanın başlangıcı olmuştur. İlk genel müzenin kurulması ve yayınlanan genelgeler sonrasında İstanbul dışındaki vilayetlerde bulunan değerli sanat eserlerinin İstanbul'a gönderilmesinin önü açılmış ve toplanabilmiştir. Ancak bu olumlu gelişmenin yanında 1840 yılında (Su, 1965:8) çıkarıldığı (yapılan arşiv incelemesine göre) tahmin edilen Türkiye'de yabancılara kazı izni genelgesi, Osmanlı ülkesindeki yüzlerce eserin yurtdışına çıkarılmasına zemin hazırlamıştır. Bu

durum öyle bir hal almıştır ki bunu engellemek için çıkarılan daha sonraki nizamnamelere bazı ülkelerden tepkiler gelmiştir. Bu tepkiler, Osmanlı ülkesindeki eserleri ellerini kollarını sallayarak ülke dışına çıkarmalarını engellediği içindir. Hatta bu durum, şikayet edercesine, padişaha kadar bizzat büyükelçiler tarafından iletilmiştir.

1857 yılında Fethi Ahmet Paşa'nın ölümüyle Aya İrini'de toplanan eserler buranın bekçilerine kalmıştır. 1869 yılında Tanzimat devrinin Maarif Nazırlarından Saffet Paşa'nın girişimleriyle Aya İrini'deki eserlerle Müze-i Hümayun kurulmuş ve Galatasaray Lisesi öğretmenlerinden Mr. Goold'da 8 Temmuz 1869 müze müdürlüğüne getirilmiştir (Demirsar, 1989:6). Sultan Abdulaziz'in Avrupa'ya gidip oradaki müzeleri incelemesi ve yurda döndükten sonraki girişimleri, Türk müzeciliğine ivme kazandırmıştır (Buyurgan ve Mercin, 2005:70).

Sultan Abdullaziz'in Avrupa'ya gidip oradaki müzeleri incelemesi ve yurda döndükten sonraki girişimleri, Türk müzeciliğine ivme kazandırmıştır. 1869 yılında Sadrazam Ali Paşa, Mecma-i Asar-ı Atika'nın adını Müze-i Hümayun olarak değiştirmiştir. Bu değişim, aslında müzelerin ilk anlamı içerisinde batıdaki gibi müze olmayan ve içerisinde eğitim boyutunu taşımayan bir anlamdan (Müze-i Hümayun), eğitim boyutunun da dahil edildiği bir anlama doğru yönelimin göstergesi olmuştur (Shaw, 2004:102).

1869 Maarif Nizamnamesi, müzelerin açılıp işletilmesini Maarif Nezaretinin görevleri arasına almıştır. Ancak 1871'de Sadrazam Mahmut Nedim Paşa müze müdüriyetini kapatmıştır. Mayıs 1872'de Ahmet Vefik Paşa müze müdürlüğünü yeniden açmış ve müdürlüğüne de Alman Dr. Philipp Anton Dethier'i getirmiştir. Deither müzeye eser kazandırmak için çok uğraş vermiştir. Ayrıca onun müdürlüğü döneminde hükümet yetkililerine yazı gönderilerek, arkeolojik kazıların ve araştırmaların denetlemesi, yurtdışına eski eser çıkarılabilecek yerlerin tesbitinin yapılması hususu arz edilmiştir. Çünkü o dönemde yurt dışından gelen arkeologların, aldıkları izin belgeleriyle ülkenin bir çok yerinde kazılar yaptıkları ve eserlerin bir

kısmını da gizlice ülke sınırları dışına çıkarttıkları belirlenmiştir. Deither'in müdürlüğü döneminde müzedeki eser sayısı dört kat artmıştır. Ayrıca müze Çinili Köşk'e taşınmıştır (Buyurgan ve Mercin, 2005:70-71).

1874'de 36 maddelik Asar-ı Atika Nizamnamesi yayınlanmış ve Arkeoloji okulu açılmak istenmiştir. Bu arada Galatasaray Lisesi'nde okuyup yabancı dil bilen bazı mezunlar müzede görevlendirilmişlerdir. Nizamname (Eski Eserler Tüzüğü) ile arkeoloji çalışmaları belli bir düzene girmiş ve eser kaçakçılığı yapanlara belli cezalar getirilirken, müzeye eser getirenler ödüllendirilmiştir. Ancak ne yazık ki Deither'in müdürlüğü döneminde yapılanlar her ne kadar Osmanlı ülkesinin lehine gibi görünse de, o dönemde yurt dışına çıkarılan eser sayısı ve niteliğine bakıldığında aleyhte bir durumun olduğu ortaya çıkar. Galatasaray Lisesi'nde okuyup yabancı dil bilen bazı mezunların müzede görevlendirilmeleri bile manidardır. Çünkü o dönemde bu okulda genellikle azınlıkların ailelerinin çocukları okumakta idi. Türk ve Müslüman ailelerin çocukları burada okumamaktaydılar (Buyurgan ve Mercin, 2005:71).

Maarif Nazırı Suphi Paşa, 1875'de Aya İrini'den eski eserleri Çinili Köşk'e naklettirmiştir. Daha sonra Cevdet Paşa Babıali'den Çinili Köşk'ün halka açılması için müsaade almıştır (Koşay,1974:128). Ve Müze-i Hümayun ilk defa paralı olarak 1881'de (1296) halka açılmıştır. Törende başbakan Kadri Mehmet Paşa ve bakanlar hazır bulunmuştur. Müze girişinde para alma kararı 10 yıl önce alınmasına rağmen (1871), uygulama 10 yıl sonra gerçekleşmiştir (Su, 1965:14).

1877 yılında müze için önemli bir kuruluş olan, üyelerinden birisinin de Osman Hamdi Bey olduğu Müze Komisyonu kurulmuştur. 1877'de Osman Hamdi Bey Osmanlı Hükümeti tarafından Viyana'da kurulan sergiye komiser olarak gönderilmiştir. 1881 yılında Deither'in ölmesi üzerine müze müdürlüğüne Osman Hamdi Bey (11 Eylül 1881' de) atanmıştır (Buyurgan ve Mercin, 2005:71).

Osman Hamdi Bey göreve gelmeden önce, Osmanlı ülkesinde eski eser kazılarında yaşananları ve kazılarda çıkartılan eserlerin bazen izin alınarak, bazen de izinsiz olarak veya hediye olarak yurtdışına çıkartıldığı -kabul edilemez ama acı-gerçeğini biliyordu. Yapılmış olan nizamnamelerin, eski eserleri korumak bir yana dursun, sanki onların yurtdışına çıkarılmasını resmileştiren bir Nizamname olduğunu bilmekte idi. Fransız, Alman, Avusturya ve İngiliz arkeologlar, gezginler ve mühendisler bu sayede Osmanlı ülkesinden paha biçilmez eserleri bir bir götürmüşlerdir. Hatta bazı bölgelerde izin alınmadan yapılan kazılarda hükümet görevlilerinin tepki göstermesi ve engel olması beklenirken, onlar etkisiz kalmış, bu görevi yöre halkı yapmıştır. Ancak o dönemde, kazı yapan ülkenin büyükelçileri araya girmiş, kazılar devam ettirilmiş ve hatta daha da ileri gidilerek çıkartılan bu eserler o ülkenin kralına padişah tarafından hediye edilmiştir. Arık'a (1953:2-3) göre bu durum kaçınılmaz idi. Çünkü Osmanlı imparatorluğu son nefesini vermektedir ve dışa bağımlı hale gelmiştir. İmparatorluğun ayakta durabilmesi için ülkenin en kıymetli hazineleri bir pazarlık konusu yapılmış ve hediye adı altında ülke topraklarından kolaylıkla sökülüp götürülmüştür. Müze-i Hümayun'un Aya İrini'den Çinili Köşk'e taşınmasından sonra 1880 yılında açılış töreninde konuşan Maarif Nazın Münif Paşa konuşmasında bu durumu; "halen Avrupa ve Amerika müzelerindeki eski eserlerin çoğunun, türlü yollarla ülkemizden gittiğini ve halen gitmekte olduğunu, bunun sebebinin, bizde bu eserlere ilginin olmamasın kaynaklandığı" tesbitiyle bizzat resmi ağızdan ifade etmiştir (Gerçek, 1999:25). Bunun en büyük sebeplerinden biri de nizamnamelerin yetersizliğidir. Ancak ülke değerlerinin çiğnenmesine göz yumulması, yok pahasına feda edilmesi, kabul edilebilecek bir durum değildir. Osman Hamdi Bey göreve geldiğinde bu halin böyle gitmemesi gerektiğini fark etmiştir. Bu nedenle 1884'de yeni bir nizamnamenin çıkartılmasını sağlamıştır. Bu sayede ülke dışına çıkartılan eser sayısında önemli oranda azalma olmuştur (Buyurgan ve Mercin, 2005:72). Osman Hamdi Bey ayrıca, bu göreve geldikten sonra mevcut müzenin onarılması, İmparatorluk için Türklerin de kazı yapmaları gerektiği, müzelerde sistemli kayıt tutulmasının zorunlu olduğu ve vilayet müzelerinin kurulması gerektiği konularında önemli girişimlerde bulunmuştur (Arık, 1953:3).

Osman Hamdi Bey, müdürlüğü sadece bina içerisinde yapmamış, aynı zamanda arkeolojik kazılara da katılmıştır. Yine onun girişimleri sayesinde mevcut müze binasına ilaveler yapılmıştır. Yapılan ilaveler ile anıtsal bir müze oluşturulmuştur. Ayrıca 1904'de yaptığı vilayet müzeleri girişimleriyle Konya, Sivas ve Selanik şehirlerinde müzelerin oluşmasının temelleri atılmıştır (Buyurgan ve Mercin, 2005:72).

Osman Hamdi Bey çok yönlü bir kişidir. Avrupa'ya hukuk öğrenimi görmeye gitmiştir. Ancak o, hukuk eğitiminin yanında ve belki de daha fazla, ünlü ressamlardan (Gerome, Boulanger) resim dersleri almış ve ülkesine paha biçilmez eserleri bırakacak bir ressam olarak dönmüştür. Onun ressamlığı yanında en önemli ikinci yönü ise müzeciliğidir. Müze müdürü iken yaptıkları küçümsenmeyecek kadar önemlidir. Ancak Osman Hamdi Bey müze için yaptıkları ile de yetinmemiştir. Türkiye'de ilk güzel sanatlar okulu olan Sanayi-i Nefise Mektebi onun girişimleri ile açılmış ve yine onun müdürlüğü döneminde öğrencilere resim, heykel, mimarlık ve gravür dersleri verilmiştir. O ölümüne (1910) kadar bu görevinde kalmıştır (Buyurgan ve Mercin, 2005:73).

Türkiye'de resim müzesi kurma fikri ilk kez 1883'de yayınlanan Güzel Sanatlar Talimnamesi'nde yer almıştır. Müzelerin pedagojik açıdan düşünülmesi ve eğitim ortamı olarak kullanılması düşüncesi ilk olarak 1909'da Darülmuaallim'e müdür olarak Satı Bey'in atandığı yıllarda oluşmuştur. Daha sonra Satı Bey, öğrencilerin eğitiminde sadece okul içi eğitimini yeterli bulmamıştır. Okul dışında yaşanan gerçekleri de yakından tanımaları için toplumsal ve tarihi çevreyi inceleme gezilerinin de öğretim yöntemi olarak kullanılmasının önemi üzerinde durmuştur. Usul-i Teksifi ve Tedrisi Ayan denilen öğrencilere gözlem ve deneyler yaptırmaya, bilgiyi öğrencinin kendisinin keşfetmesini sağlayan, yeteneğine bırakan yöntemleri Satı Bey Darülmuaallim'e yerleştirmeye çalışmıştır. Hatta o, çocukların daha okula başlamadan müzelere götürülmesini önermektedir (Adıgüzel ve Öztürk, 1999:74-75).

1914 yılında Türk ve İslam eserlerini içine alan Evkaf-1 İslamiye Müzesi, İstanbul'da Süleymaniye İmarethanesi'nde yerini almış ve aynı zamanda Anadolu'nun büyük şehirlerinde Müze-i Hümayun şubeleri açılmıştır (Demir, 1998:13).

Müze-i Hümayun'un müdürü Halil Edhem Bey, 1917 yılında "Resim Eserleri Tüzüğü" hazırlamış ve resim müzesi kurulması için gayret göstermiştir. Fakat bu gayret sonuca ulaşamamıştır. Fakat Halil Edhem Bey Osmanlı'nın kültür kurumlarının Türkiye Cumhuriyetine aktarılmasında etkin rol almış ve çok önemli katkıları olmuştur (Buyurgan ve Mercin, 2005:73).

2.5. Cumhuriyet Döneminde Müzecilik ve Müze Eğitimi

Cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte meydana gelen değişiklikler her alanda olduğu gibi müzecilik alanında da kendisini göstermiştir.

Cumhuriyet kurulduktan sonra Osmanlı döneminde çıkartılan en son nizamnamede bazı değişiklikler yapılarak 1973 yılına kadar yürürlükte kalacak yeni bir yönetmelik hazırlanmıştır.

Osmanlı İmparatorluğu döneminde müzelerle ilgili bir genel müdürlük kurulmamıştır. Bu görevi sadece İstanbul müzeleri müdüriyeti yürütmüştür. Milli Mücadele sırasında Maarif Vekaleti'nde bir hars dairesi kurulmuştur. Bu müdürlüğün başlıca vazifeleri:

- " 1. Asar-ı Atikayı korumak ve teftiş etmek;
2. Kütüphelerimizi korumak;
3. Tarihi anıtları tesbit etmek;
4. Türk etnografyasına ait vesikaları toplamak" idi (Arık, 1953:7).

Hars (kültür) dairesi müze işleriyle birlikte Türk harsıyla da uğraşmıştır. Besim Atalay ilk Hars Dairesi Müdürü olmuştur. Daha sonra Hilmi ve Galip Bey müdür olmuşlardır. Bu müdüriyet 1920'den 1928'e kadar kalmıştır. Kültür bakanı Mustafa Necati zamanında hars dairesi üç kısma ayrılmıştır:

Güzel Sanatlar, kütüphaneler ve müzeler. Güzel Sanatlar müdürlüğüne ressam Namık İsmail, kütüphaneler müdürlüğüne Hasan Fehmi, müzeler müdürlüğüne de Hamit Zübeyir Koşay getirilmiştir. Sonradan Güzel Sanatlar kaldırılmış ve müzeler dairesi müstakil müdüriyet olmuştur (Şapolyo, 1936:84).

Cumhuriyete kadar önceleri sadece ülkedeki kültür varlıklarını korumak ve Osmanlı ülkesine ait bir varlık olduğunu kanıtlamaya çalışma gayretini amaçlayan ideoloji, Cumhuriyetin kurulmasından sonra değişmiştir. Kültürel ve sanatsal eserlerin korunmasının, teşhir edilmesinin yanı sıra tarihi yapıların restorasyonlarına girilmiş ve plastik sanatların gelişimine büyük önem verilmiştir (Buyurgan ve Mercin, 2005:74).

Cumhuriyetin kuruluşundan sonra yapılan en önemli girişimlerden biri de, müzelerde görev yapabilecek ilim adamı yetiştirmek üzere yurtdışına öğrenci gönderilmesi olmuştur (Buyurgan ve Mercin, 2005:75).

Ayrıca Atatürk'ün bizzat emriyle ülke genelinde müzeler kurulmaya başlanmıştır. Atatürk'ün emir ve girişimleriyle ülke genelinde arka arkaya birçok müze açılmaya başlanmıştır. Ankara'da ilk müze, Kültür Müdürü Mübarek Galip Bey tarafından 1921 yılında kalenin Akkale olarak isimlendirilen burcunda kurumuştur. Daha sonra bir "Eti Müzesi" kuma fikrinin Atatürk tarafında telkin edilmesiyle, Anadolu Medeniyetleri Müzesi 1936-1968 yılları arasında bugünkü müzeyi oluşturan Mahmut Paşa Bedesteni ve Kurşunlu Han'ın onarılması sonrasında kurulmuş ve müze son şeklini almıştır. Atatürk 1931 yılında Konya ziyareti esnasında eski eserlerin pervasızca tahrip edildiğini görünce, o zaman başvekil olan İsmet İnönü'ye

telgraf çekmiş ve bu girişim ile anıtların tamiri, korunması ve tahkimi için gereken düzenlemeler yapılabilmektedir (Arık, 1953:35).

Atatürk'ün girişimleri ile müzelerin kurulup açılmasının yanında yeni kurulan ve önce kurulmuş olan müzeler de ard arda halka açılmıştır. Halka açılan müzeler arasında Adana, Antalya, Edirne Müzeleri gelmektedir (Buyurgan ve Mercin, 2005:75).

Türkiye'de ilk İnkılap Müzesi (İstiklal Müzesi) 1921 senesinde Milli Mücadele'ye ait değerli eşyaların toplanmasıyla oluşturulmuştur. İstanbul Topkapı Sarayı civarında Gülhane Bahçesinde Müze-i Hümayun (1869) olarak bilinen müzenin adı 1922'de İstanbul Arkeoloji Müzesi adını almıştır. 1926 yılında Konya'daki Mevlana Celalettin-i Rumi'nin türbesi ve dergahının müze olmasına karar verilmiştir. İzmir Müzesi 1923'de kurulmuş ve 15 Şubat 1927'de halka açılmıştır. Ankara, Bursa, Adana ve Antalya Arkeoloji Müzeleri 1923'de açılmıştır. Topkapı Sarayı Müzesi 1924'de halka açılmıştır. Tokat Müzesi 1926, Sivas Müzesi 1927, Ankara Etnografya Müzesi 1928'de, Amasya Müzesi 1928, Kayseri Müzesi 1929, Afyon Müzesi 1930, Çanakkale ve İtfaiye Müzesi 1932 ve Bergama Müzesi 1934'de açılmıştır (Buyurgan ve Mercin, 2005:75).

3 Mart 1924 tarihinde TBMM'nde "Şer'îye ve Evkaf Vekaleti'nin Kaldırılmasına Dair Kanun" kabul edilmiş ve bu kanuna göre "Evkaf, millet İşleri gerçek çıkarlarına uygun bir şekilde çözülmek üzere, bir genel müdürlük halinde şimdilik vekalet verilmiştir." hükmü yer almıştır. Tüm vakıf eserlerinin bağlı bulunduğu Vakıflar Genel Müdürlüğü, başbakanlığa bağlı olarak kurulmuştur (Gerçek, 1999:147). Böylece Türkiye'de yer alan Türk ve İslam eserlerinin bakım-onarım ve diğer işleri Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne bırakılmıştır. 1926'da Atatürk'ün resim ve heykelleri devlet dairelerinde görülmeye başlanmıştır (Buyurgan ve Mercin, 2005:75-76).

1 Mart 1926'da daha önceden fikri temelleri atılmış olan "Okul Müzesi" 2287 sayılı kanunla resmen kurulmuştur. 1927 yılında ise okul müzesinin yönetmeliği "Maarif Vekaleti Mektep Müzesi" adıyla yayınlanmıştır. 1947 yılında ise çıkan bir yangın sebebiyle okul müzesi ve eşyaları tamamen yanmıştır (Ayas, 1948:599-600; Adıgüzel ve Öztürk, 1999:76).

1928 yılında "Sanayi-i Nefise Mektebi"'nin adı "Devlet Güzel Sanatlar Akademisi" .olarak değiştirilmiştir. 1930 yılında, Atatürk'ün emriyle Türk Tarih Kurumu" kurulmuştur. Bu kurumun kurulması ülkenin arkeoloji, tarih ve müzeciliğin gelişmesinde önemli rolü olmuştur. Türk Tarih Kurumu'nun yaptığı faaliyetler (kendisinin düzenlediği ve yurtdışında katıldığı kongreler) sayesinde Türkiye'de müzecilik ve arkeoloji alanında ilmi bir hava oluşmasını sağlamıştır. Atatürk 1930'lu yılların başlarında Antalya, Edime, Sivas, Konya, Kayseri gibi illeri ziyaret etmiş ve bu ziyaret esnasında tarihi mekanları gezmiş, incelemelerde bulunmuştur. Onun uyanları ve emirleri doğrultusunda onarımlar başlatılmış ve bazı sanat dallarının (tiyatro) uygulanması sağlanmıştır (Buyurgan ve Mercin, 2005:76).

Görsel sanatlar eğitimi alanında önemli bir gelişme de 1932 yılında Gazi Eğitim Enstitü bünyesinde Resim Bölümü'nün açılmasıdır. Çünkü bu kurum, hem çok önemli sanat eğitimcilerini, hem de Çağdaş Türk Resminin en önemli sanatçılarını yetiştirmiştir. Şu anda da kurumun bu özelliklerine ek olarak, programlarında yer alan hem lisans düzeyinde, hem de yüksek lisans düzeyinde verilen "Müze Eğitimi ve Uygulamaları" dersleri sayesinde, Türkiye'de hala çok yetersiz olduğu bilinen müze eğitiminin nasıl, nerede ve niçin yapılacağı konusunda önemli bir boşluğu doldurmaya çalışmaktadır. Bu anlamda bölüm öğretim üyelerinden Prof. Dr. Vedat Özsoy ve Doç. Dr. Serap Buyurgan “müze eğitimi” açısından öğrencilerine hem teorik hem de uygulama ağırlıklı dersler vererek; lisans öğrencileri açısından “müze eğitimi” alanında nitelikli birer öğretmen, yüksek lisans eğitimi öğrencileri açısından "müze eğitimi" alanında nitelikli birer akademisyen olmalarına ve bunu Türkiye geneline yaymaya çalışmalarını sağlamaya çabalamaktadırlar. Her iki öğretim üyesi de "müze eğitimi"nin uygulama boyutunu

müzelerde (Anadolu Medeniyetleri Müzesi, Ankara Resim ve Heykel Müzesi, Ankara Etnografya Müzesi, Anıtkabir Müzesi, Gordion Müzesi, Midas Tümülüsü, Çorum Müzesi vb.) yapmakta ve gerçek anlamda öğretim yöntemlerini kullanarak "müze eğitimi"nin uygulama boyutunu tamamlamaktadırlar. Ayrıca yapılan uygulamalar makale ve bildiri olarak hem ulusal, hem de uluslararası camiada yayınlanarak "müze eğitimi"ne önemli katkılar sağlanmaktadır (Buyurgan ve Mercin, 2005:76-77).

Necati Bey zamanında Hars Müdürlüğü; Müzeler, Kütüphaneler ve Güzel Sanatlar Müdürlüklerine ayrılmıştır. Halk kültürü ile uğraşmak için Ankara Etnografya Müzesi kurulmuştur. Bu değişikliklerinin olumlu olmasına karşın aralarında koordinasyonu sağlayacak bir kuruluş yoktu. Bu durum 1966 yılında Kültür Müsteşarlığı kurularak çözülmeye çalışılmıştır (Koşay, 1974:110).

1935 tarih 2733 sayılı kanun ile okullarda ve okullar dışında dramatik sanatlar, müzik ve plastik sanat işlerinin ulusal ülküye uygun olarak yürütmesi ve yayılmasını sağlayan ve sosyal eğitim bakımından gereği gibi verimli olması yollarını arama, ulusal ülkü ve sosyal eğitimin gerçekleşmesi ile Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü görevlendirilmiştir (Koşay, 1974:111).

Ankara'da (1935-1936) Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi açılmış ve okulda en önemli alanı tarih ve arkeoloji oluşturmuştur. Burada yetişen ilk kırk kişi, bir yabancı dil bilmenin ötesinde Antropoloji, Sümeroloji, Hititoloji, Arkeoloji, Klasik Filoloji, Sinoloji, Hindoloji disiplini ve Şark tarihini öğrenmişlerdir. Bu ilk mezunlar Türk arkeolojisine ve tabii ki müzeciliğine önemli katkılar sağlamışlardır (Arık, 1953:32).

20 Eylül 1937'de, Atatürk'ün yakın ilgisiyle İstanbul Resim Heykel Müzesi açılmıştır. Müze biri resim'e diğeri de heykel'e ait olmak üzere iki kısma ayrılmıştır. Dört bölümden oluşan resim bölümünün birinci kısmı Türk resmine, ikinci kısım, muasırı bulunduğumuz cihan sanatını, orijinal eserler ile takdim ederek, bugünkü dünya sanatı ile doğrudan doğruya temasımızı sağlamak endişesiyle kurulmuştur.

Üçüncü kısım dünya şaheserlerine, dördüncü kısım ise röprodüksiyonlara ayrılmıştır (Dikmen, 1958:29-30).

İstanbul Belediyesi Atatürk'ü nesillere tanıtmak maksadıyla bir ev satın almış ve buraya Atatürk'ün bir kısım şahsi eşyası ile Milli Mücadele'ye ait silah, vesika, resim ve tablolar koyarak evi bir müzeye dönüştürmüştür. Bu müzenin açılışı, 15 Ağustos 1942 Pazar günü bizzat Atatürk tarafından açılmıştır (Sezdi, 1958:54).

1946 tarih ve 4926 sayılı MEB kuruluş ve kadrolarıyla ilgili kanun hükümlerine göre "Antikite ve Müzeler Müdürlüğü" "Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü" adını almıştır (Ata, 2002:51). Bu yıllarda hem ortaokul İş bilgisi el işleri dersinde, hem de lise resim eğitimi programında, yöredeki müzelerin gezilmesi, öğrencilere kendi istekleriyle müzeye gitme ve öğrenme isteğinin aşılması kavramları yer almıştır. Bugün de incelendiğinde aynı anlama gelen genel ve özel amaçların içerisinde müzelerin, ilköğretimdeki resim ders öğretim programlarında yer aldığı görülmektedir. Ancak yapılan araştırmalar (Mercin, 2002a, 2002b ve Özsoy ve Mercin, 2003b) sonucunda müzelerin yeterince eğitim amacıyla kullanılmadığını göstermektedir.

7 Eylül 1956 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 7862 sayılı kararnameye bağlı nizamname ile ICOM Türkiye Milli Komitesinin çalışma yolları belirlenmiştir. UNESCO ile birlikte çalışan ICOM (International Council Of Museum) yayınlarında, UNESCO'nun X. yıl dönümü münasebetiyle 13-9 Temmuz 1956 tarihleri arasında düzenlediği IV. Müzeler Konferansı'nda üye devletlerde açık hava müzelerinin kurulması için tavsiye kararının alındığı belirtilmiştir (Buyurgan ve Mercin, 2005:78).

1961 yılında, VII. Milli Eğitim Şurası'na sunulan Eski Eserler ve Müzeler Komitesi Raporu'nda, müzelerin en önemli görevlerinden birinin eğitim ve öğretim olduğu vurgulanmıştır. Raporun V. bölümünde, "Eğitici ve öğretici vasfı olmayan bir

müze, fonksiyonunu kaybetmiş bir eski eser deposundan farksızdır. Bu bakımdan müzelerin eğitici ve öğretici birer müessese olarak yapılanması gerekir" ifadeleri yer almıştır (Atik, 1999:161).

UNESCO, 1963 yılında Türkiye Komisyonunun teşebbüsüyle ICOM Türkiye Milli Komitesi tarafından Fransızca'ya çevrilen "Müzelerin Teşkilatlanması-Pratik öğütler" adlı kitap yayınlanmıştır. Bu kitapta müze, müzecilik, araştırma, koruma, sergileme, bakım ve eğitim üzerinde durulmuş ve bu konularla ilgili makaleler yer almıştır (Buyurgan ve Mercin, 2005:78-79).

Eski eser ve müzelerle ilgili faaliyetler, 1965 yılında Kültür Müsteşarlığında toplanmıştır. Kültür Bakanlığı kurulmuş ve Kültür Müsteşarlığının görevleri bu bakanlığa devredilmiştir. Sonra tekrar müsteşarlığa bağlanmıştır (1972). Müzelerle ilgili olan "Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü", bağlı olduğu bakanlıklar birkaç kez değiştikten sonra "Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Başkanlığı" olarak değiştirilmiştir. 1989'da bu başkanlık, Kültür Bakanlığı bünyesinde Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü ile Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü olarak örgütlenmiştir (Ata, 2002:51-52). 1968 yılında koleksiyonları bakımından farklı sayılabilecek bir müze türü olan Tabiat Tarihi Müzesi (Ankara-Maden Teknik Arama Enstitüsü) açılmıştır (Buyurgan ve Mercin, 2005:79).

1973'te "İzmir Devlet Resim ve Heykel Müzesi" açılmıştır. Müze, kültür ve eğitim etkinlikleri de yapmıştır. 1980 yılında İstanbul Resim ve Heykel Müzesi Demeği tarafından eğitim amaçlı ilk "müzede atölye çalışmaları" başlatılmıştır. Yine aynı yıl içerisinde özel müzeciliğin ilk temelleri, Vehbi Koç Vakfı tarafından kurulan Sadberk Hanım Müzesi ile atılmıştır. Arkasından Rahmi M. Koç Sanayi Müzesi, Ali Üstay Av Müzesi, S. Yaşar Resim Müzesi ve Sanat Galerisi, Malkara Eğitim ve Kültür Müzesi kurulmuştur (Erbay, 1999:30).

1982'de düzenlenen I. Milli Kültür Şurası'nda "müzede eēitim" vurgulanmış, büyük müzelerde  ocuk bölümleri kurulması önerilmiştir. 1986'da Milli Eēitim Bakanlıēı'nın okul müzelerine ilişkin y nergese yayınlanmıştır. 1989 yılında Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Müzecilik (Museum Studies) Yüksek Lisans Programı başlatılmıştır. 1990 yılında Ankara Üniversitesi Eēitim Bilimleri Fakültesi Güzel Sanatlar Eēitimi Anabilim Dalı'nda bir yüksek lisans dersi olarak "Müze Pedagojisi" konmuştur (Buyurgan ve Mercin, 2005:79).

1992 ve 1995'te okul müzeleriyle ilgili yeni yönergeler yayınlanmıştır. 1990'da Antalya ve 1995'te İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde  ocuk bölümleri kurulmuştur. 1993 yılında, İstanbul Arkeoloji Müzesi, Avrupa Konseyi Müzeler arası birincilik  d l  almıştır. Yine aynı yılda İstanbul Resim ve Heykel Müzesi'ne ait bir web sitesi kurulmasıyla internet kullanılmaya başlanmıştır (Atagök, 2001:42).

Türkiye'de müzenin geçmişi 19. yüzyılda başlamış olmasına, müze eēitiminin 20. yüzyıl içerisinde tartışılmasına ve 20. yüzyıl sonlarına doēru  aēdař müzecilik ve müze eēitimi amacıyla dernek,  niversite, kişi ve  ze kuruluşların girişimleri olmasına raēmen 21. yüzyılın hemen başındayken bat ülkelerinde gelişen etkinlikler göz önüne alındıēında iyi durumda olunmadıēı, hatta bazı hususlarda (müzelerin eēitimi amaçlı kullanımı, uzman müze elemanları ve müze pedagogları yetiştirme ve müze dışında müze eēitimi olanaklarına sahip olma) geri olunduēu görülmektedir. Aynı şekilde müzelerle eēitim kurumları arasında, birkaç örnek hariç (Antalya Arkeoloji Müzesi, İstanbul Arkeoloji Müzesi, Anadolu Medeniyetleri Müzesi, İstanbul Modern) bir iřbirliēi olmadıēı da söylenebilir (Buyurgan ve Mercin, 2005:80).

Türkiye'de müzecilik sistemi merkezi bir yapıdadır. Türkiye'de eser toplamak, korumak ve deēerlendirmek genel olarak Kültür ve Turizm Bakanlıēının kontrolündedir. Kültür ve Turizm Bakanlıēı bu görevi, Kültür Varlıkları ve Müzeler

Genel Müdürlüğü tarafından yürütmektedir. Tarih, kültür ve tabiat varlıklarıyla, taşınır ve taşınmaz tüm eski eser, anıt ve kalıntıları tespit ve tescil etmek, korunmalarını sağlamak, cami, medrese, mescit gibi vakıf eserleri dışında kalan tarihi eserlerin onarımını yapmak, taşınır müzelik eserleri, tarihi belgeleri derlemek, bunları müzede korumak, değerlendirmek ve sergilemek Kültür Varlıktan ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün görevidir. Bu kadar önemli ve kapsamı geniş olan bir görevin tek bir müdürlük tarafından yönetilmesi elbette zordur. Gelişmiş ülkelerde bu görevler, eyaletlere ve sivil toplum örgütlerine bırakılmıştır. Ayrıca bu ülkelerdeki müzelerin çoğunluğunu özel müzelerin oluşturduğu düşünülürse, Türkiye'deki çağdaş müzeciliğin uygulanmasının zorluğu açıktır (Buyurgan ve Mercin, 2005:80).

Bütün bunların yanında Türkiye'de 10 milyonun üzerinde ilk ve ortaöğretimde okuyan öğrenci olduğu bilinmektedir. Genel eğitimin bütünlüğü Nişinde onun bir tamamlayıcısı olarak kabul edilen müzelerin, öğretmenler ve öğrenciler tarafından yeteri oranda eğitim amaçlı olarak kullanılmaması da büyük bir eksikliktir. Yapılan araştırmalar, incelemeler göstermiştir ki müzelerimizin ve müze eğitiminin sorunları bellidir, örneğin, Belen'in (1992:54) yaptığı "İlk ve ortaöğretimde Arkeoloji Müzelerinde Eğitim Sorumluluklarının Belirlenmesi" adlı araştırmada; müze-okul ilişkisinin planlı olmadığı, müzelerin okullara eğitim ve tanıtım amacıyla gitmediği, müzelerde özel rehber olmadığı, öğrenciler için özel eğitim programları bulunmadığı, müzelerin tanıtıcı yayınlarının olmadığı, öğrencilerin eserlere dokunma imkanlarının bulunmadığı tespit edilmiştir. Bu sorunları daha da genişletmek mümkündür. Halbuki müzelerin, belki de en çok ilköğretim ve ortaöğretim okulları tarafından ziyaret edilmeleri gerekir. Bu soruna sanat eğitimi açısından yaklaşan Özsoy ve Mercin'e (2003b:308) göre müzeler, genç bireylerin aldıkları derslerin içeriğini oluşturan gerçek örneklerin çoğunu muhafaza etmektedirler. Okulların müzeleri sanat (resim) eğitimi amaçlı kullanması için özellikle sanat (resim) öğretmenlerine büyük görevler düşmektedir. Ancak önemli olan, sonuç her ne şekilde olursa olsun müze eğitimi uygulayabilmek için bir an

önce girişimlerde bulunmaktır. Bu noktada Milli Eğitim ile Kültür ve Turizm Bakanlıklarına büyük görevler düşmektedir. Ancak sivil toplum kuruluşların, derneklerin, vakıfların ve iş adamlarının konuyla daha fazla ilgilenmeleri gerekmektedir. Çünkü çağımız sivil toplum örgütlerinin sorumluluklarının arttığı bir çağdır. Halkın içinde olmadığı hiçbir etkinlik gerçek anlamda değerini bulamaz ve her şeyi devletten beklemek mantığı da günümüzde iyi bir yaklaşım değildir.

Son yıllarda Türkiye'de de sivil toplum örgütlerinin müzecilik konusunda dernekler kurduğu görülmektedir. Müze Sevenler Demeklerinin yanı sıra, İstanbul Belediyesi Kütüphane ve Müzeleri Geliştirme Demeği, İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı, Plastik Sanatlar Derneği bu derneklere örnek olmaktadır. Ayrıca 1980 yılında sanatı sevdirmek ve insanları müzeye çekmek amacıyla İstanbul'da "Resim Heykel Müzesi Derneği" kurulmuştur. Türkiye'de de bu gibi kuruluşların yaygınlaşması hattan da katılımının sağlandığı bir anlayışla çağdaş müzeciliğin eğitim misyonunu yarine getirmesini sağlayacaktır (Buyurgan ve Mercin, 2005:81).

Müze eğitimi bağlamında hizmet etmeye çalışan sivil kurumlardan biri 1991 yılında kurulan Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı'dır. Amaca kültürel mirasın korunması, ülke içerisinde kalması, bunlarla ilgili olarak kataloglar çıkarılması, arşiv oluşturulması ve kütüphane kurulması, geçici ve sürekli sergiler düzenlenmesi, tarih bakımından anılan önemli kişilerin ses ve video bantlarının oluşturulması, konferans, seminer, sempozyumlar düzenlenmesi ve kurslar verilmesi, eğitim kurumları kurulması, araştırmalara destek verilmesi ve belgesel filmler hazırlatılarak kitap, dergi ve yayın faaliyetleri yürütülmesi gibi oldukça kapsamlı bir alanı içermektedir. Vakıf aynı zamanda 1993'te Toplumsal Tarih Müzesi Kuruluş Sorunları Sempozyumu", 1995'te "Kent ve Toplumsal Tarih Müzeleri Atölyesi" ve 1999'da "Tarih Yazımı ve Müzecilikte yeni Yaklaşımlar Küreselleşme ve Yerelleşme" başlıklı üç kongre düzenleyerek müzecilik alanında ve eğitimiyle ilgili bir çok değerli bildirinin tebliğine imkan hazırlamıştır. Daha sonra vakıf bu bildirileri kitap haline getirmiştir (Buyurgan ve Mercin, 2005:82).

İstanbul Arkeoloji Müzesi, eğitim amacıyla 1995 yılında Çocuk Müzesi bölümünü oluşturmuştur. Amaç çocukların oynarken öğrenebilmelerine, tarihî yaşamlarına, eğlenmelerine yöneliktir. Bu amaçla farklı salonlar oluşturulmuştur. Truva Atı salonu bunlardan biridir. Müze, çizgi filmlerin gösterildiği bir TV-Video köşesine de yer vermiştir. Aynı tür çocuk müzesi Antalya Arkeoloji Müzesi'nde 1990 yılında kurulmuş ve halen çalışmalarını yürütmektedir. Bu amaçla Antalya Arkeoloji Müzesi'nin 13 salonundan biri çocuklara ayrılmıştır. Bu bölümle bölgesel bir rehber ve aynı zamanda da ilk ve ortaöğretimde öğretmen olan bir eğitimci ilgilenmektedir. Bölüme gelen çocuklara masa başında resim ve seramik yaptırılmaktadır. Ayrıca bu bölümde oyuncak, kumbara, heykelcik el işi çalışmaları sergileri bulunmaktadır (Buyurgan ve Mercin, 2005:82).

1989 yılında, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Müzecilik Eğitimi Yüksek Lisans Programı başlatılmıştır. Ayrıca Yıldız Teknik Üniversitesinde Sanat ve Tasarım Fakültesi Sanat Ve Tasarım Ana Sanat Dalı Müzecilik Yüksek Lisans Programı çalışmaları kapsamında, Türkiye'de okul-müze ilişkisine yönelik olarak bir çalışma başlatılmıştır. Bu alanda öncelikle seçilmiş bir pilot bölge olan Beşiktaş ilçesi okulları ile seçilmiş bir müzede "Tarih Öğretiminde Laboratuvar Olarak Kullanılması" başlıklı bir araştırma projesi yürütülmüştür. Bu proje ile ihtiyaç analizi yapılması; müzelerin okul eğitiminde, ders programı ile ilişkili olarak öğretime destek olarak kullanılması konusunda öğretmen ve müzecilerin ihtiyaç ve önerileri belirlenerek utlaştırmak amaçlanmıştır (Atagök ve Akmeahmet, 2003:79).

1990 yılında, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans dersi olarak "Müze Pedagojisi" konmuştur. 1997 yılında, Ankara Üniversitesinde "Müze Eğitimi Anabilim Dalı" kurulmuştur. Yine 1991'den itibaren sınıf öğretmeni yetiştiren bölümlerde "Sanat Kuramları ve Yöntemleri" dersi içinde müze eğitime yer verilmeye başlanmıştır. 1997-1998 eğitim-öğretim yılından itibaren YÖK tarafından yapılan Eğitim Fakültelerinin Yeniden Yapılandırılması çerçevesinde eski adı Resim-İş Öğretmenliği, şimdiki adı ise Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi

Anabilim Dalı olan okulun çerçeve ders programları içerisinde 3. Sınıfının I. Döneminde "Müze Eğitimi ve Uygulamaları" dersi konulmuştur. Bu derslerin uygulanmasına 2000 yılında başlanmıştır (Buyurgan ve Mercin, 2005:83).

1999 yılında, Gezici Müze Düşünce Geliştirme toplantısı gerçekleştirilmiştir. Farklı müze türlerini kurma düşünceleri konu edilmeye başlanmıştır. Bu anlamda Paksoy (2001:2), "Türkiye'deki insanların demokrat, eğitilmiş, dünyayı ve yaşamı daha iyi görebilen, ülkeyi yeni yüzyıla taşıyabilecek kapasitede olabilmesi için bu ülkede Modern Sanatlar Müzesi gereklidir" ifadelerini kullanmıştır (Buyurgan ve Mercin, 2005:83).

Türkiye Cumhuriyeti kurulduğunda koleksiyonlarına göre müze türleri fazla değildi. Bu tür müzelerden biri de "Resim ve Heykel Müzeleri" ya da "Sanat Müzeleri" idi. Günümüzde ise atılan olumlu adımlarla bu eksiklik giderilmeye çalışılmıştır. Bu eksiklikleri gidermek amacıyla İstanbul Resim Heykel Müzesi (1937), İzmir Resim ve Heykel Müzesi (1973) ve Ankara Resim ve Heykel Müzesi (1980) yılında açılmıştır. Daha sonra bu türden açılan müzeler şöyle sıralanabilir: Aydın Resim Heykel Müzesi, Şanlıurfa Resim Heykel Müzesi, Erzurum Resim Heykel Müzesi ve Mersin Resim ve Heykel Müzesi (Buyurgan ve Mercin, 2005:83).

Türkiye son yıllarda hem bağlı oldukları kurumlara göre, hem de koleksiyonlarına göre farklı müze türlerinin niteliği bakımından gelişmektedir. Bu anlamda Rahmi Koç Sanayi Müzesi (İstanbul), Havacılık Müzesi (İstanbul), Askeri Müze (İstanbul), Bodrum Su Altı Müzesi, Sağlık Müzesi (Edirne), Karikatür Müzesi (İstanbul), İstanbul Modern Müzesi (İstanbul), Sabancı Müzesi (İstanbul), Cahit Sıtkı Tarancı Kültür Müzesi (Diyarbakır), Oyuncak Müzesi (Ankara) bu tür müzelere örnek olarak verilebilir (Buyurgan ve Mercin, 2005:83-84).

Dünyada gelişen müzecilik çalışmalarına paralel olarak Türkiye müzeleri de daha bilinçli ve geniş kapsamlı bir çalışma sürecine girmiştir. Gerek Kültür ve Turizm Bakanlığının yaptığı çalışmalar gerekse müzelerin kendi olanakları ölçüsünde getirdikleri yenilikler sonucu Türk müzeleri uluslar- arası alanda birçok

ödül kazanmıştır. 1983 yılında "Avrupa Nostra" ödülünü alan Sadberk Hanım Müzesi, 1984 yılında Avrupa Konseyi tarafından "Seçkin Müze" ödülüne layık görülen "İstanbul Türk ve İslâm Eserleri Müzesi" ve 1996 yılında özel müze ödülüne layık görülen "İstanbul Rahmi M. Koç Endüstri Müzesi", ödüllü Türk müzelerinden bazılarıdır (Buyurgan ve Mercin, 2005:84).

Günümüzde müzecilik seminerleri çalışmaları ile T.C. Genelkurmay Başkanlığı Askeri Müze ve Kültür Sitesi Komutanlığı ‘‘6. Müzecilik Semineri’’ni 2002’de düzenlemiştir. Seminerlerde hem müzecilik, hem de müze eğitimi konusunda çok önemli bildiriler yer almıştır. Müze bu etkinliğini geleneksel hale getirmesi bakımından önemlidir (Buyurgan ve Mercin, 2005:84).

Türkiye’de gerçek anlamda örnek olabilecek müzelerden biri olan İstanbul Modern Müzesi, 2004 yılında özel sektör girişimi ve sponsorluğu ile kurulmuştur. İstanbul Modern, batıdaki gelişmiş müzeleri aratmayacak özellikleri barındırmaktadır. Müzenin amacı: ülkemizin modern ve çağdaş sanat alanındaki birikimini, yaratıcılığımızı, dinamizmimizi, sahip olduğumuz evrensel değerleri, çağdaş kültür kimliğimizi ortaya koymayı, korumayı ve değerlendirmeyi amaçlayan; ve bu amaç doğrultusunda sanat gündemini belirleyen, eğiten, sanatı sevdiren, dinamik ve çok sesli ortamıyla toplumun geniş kesimlerine ulaşan bir kurum haline getirmeyi hedeflemektedir. İstanbul Modern’in amacı, sanatın toplumun geniş kesimiyle, özellikle çocuklar ve gençlerle buluşmasına elverişli bir ortam hazırlama, sanatsal üretimi ve birikimi uluslararası sanat ortamıyla paylaşma, İstanbul’u ve kültürel kimliğini dünyaya daha yakından tanıtmaya olarak belirtilebilir (Buyurgan ve Mercin, 2005:84).

2.6.Müze Türleri

İnsanlardaki biriktirme, saklama alışkanlığı yeni bir olgu değildir. Antik dönemlerden beri biriktirme, koleksiyon oluşturma isteği ile ortaya çıkan müzeler geçen zaman içerisinde kendilerini yemlemiş ve gelişmişlerdir. Böylece müze türlerinde de hem idarî, hem de yapısal olarak değişiklikler meydana gelmiştir. İlk

zamanlarda oluşan arkeoloji ve etnografya müze türleri şimdilerde yüzlerce çeşide ulaşmıştır (Buyurgan ve Mercin, 2005:31).

Müze türleri çok çeşitli olunca bir sınıflama (taksonomi) yapmak zorunlu olmaktadır. Çeşitli sınıflamalar vardır. Bu sınıflamalardan biri yaptığı sınıflamadır. Ona göre bu sınıflama üç türlüdür:

1. Objeyi esas alan müze türleri,
2. Fonksiyonu esas alan müze türleri,
3. Müzeyi esas alan müze türleri.

Müze türleri biraz daha detaylı ele alındığında:

1. Koleksiyonlarına,
2. Bağlı oldukları yönetim birimlerine,
3. Hizmet ettikleri bölgeye,
4. Hitap ettikleri kitleye,
5. Koleksiyonlarını sergiledikleri mekanlarına (Madran, 1999:7-9),
6. İşlevlerine göre farklı müze türleri.

Yapılan müze türleri sınıflamasının özellikleri ve hangi müzelerin bu türler içerisinde yer alabileceği ise şu şekildedir:

I.Bağlı Bulundukları İdari Birimlere (Yönetim Otoritelerine) Göre Müzeler

- Devlet Müzeleri,
- Belediye Müzeleri,
- Özel Müzeler,
- Askeri Müzeler.

II. Hizmet Alanlarına Göre Müzeler

- Bölge müzeleri,
- Halk Müzeleri,
- Ekomüze.

III. Hizmet Ettikleri Topluma Yönelik Müzeler

- Uzmanlık Müzeleri,
- Çocuk Sanat ve Gençlik Müzeleri.

IV. Koleksiyonlarını Sergiledikleri Mekanlarına Göre Müzeler

- Açık Hava Müzeleri,
- Anıt Müzeleri,
- Müze Evler.

V. İşlevlerine Göre Farklı Müzeler

- Devrim Müzeleri,
- Sanal Müzeler.

VI. Koleksiyonlarına Göre Müzeler

- Genel müzeler,
- Sanat müzeleri,
- Tarih müzeleri,
- Etnografya müzeleri,
- Doğa tarihi ve Jeoloji müzeleri,
- Ekonomüzeler,
- Bilim müzeleri,
- Planeteryumlar,
- Endüstri müzeleri,
- Arkeoloji müzeleri vb.

2.6.1. Bağı Bulundukları İdari Birimlere (Yönetim Otoritelerine Göre) Müzeler

2.6.1.1.Devlet Müzeleri

Devlete ait bulunan, korunması gerekli eski eserleri korunup değerlendirilmesi amacıyla kurulmuşlardır. Türkiye'de bu müzeler Kültür Bakanlığı'na bağlı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün sorumluluğundadır (Sezgin ve Karaman, 2009:15).

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın kuruluş amacı ise şu şekilde belirlenmiştir. Kültür ve Turizm Bakanlığı 16.4.2003 tarih ve 4848 sayılı kanun hükmünde kararname ile kurulmuştur. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın görevlerinin bir kısmı ise şunlardır:

a. Milli, manevi, tarihi, kültürel ve turistik değerleri araştırmak, geliştirmek, korumak, yaşatmak, değerlendirmek, yaymak, tanıtmak, benimsetmek ve bu suretle milli bütünlüğün güçlenmesine ve ekonomik gelişmeye katkıda bulunmak,

b. Tarihi ve kültürel varlıkları korumak.

Bakanlıklara bağlı bazı müzeler de devlet müzeleri dahilindedir. Savunma Bakanlığı'na bağlı askeri müzeler, Ulaştırma Bakanlığı'na bağlı DDY müzeleri, Kültür Bakanlığı bünyesindeki arkeoloji müzeleri, Topkapı Sarayı, Yıldız Sarayı vb. (Buyurgan ve Mercin, 2005:40).

2.6.1.2.Belediye Müzeleri

Ortak amaçları genellikle halka hizmettir. Devlet tarafından desteklenebilir ve denetlenebilir. Türkiye'de İstanbul Belediyesi'ne bağlı "Atatürk İnkılap Müzesi, Tevfik Fikret Aşyan Müzesi, Tanzimat Müzesi (İhlamur Köşkleri), Belediye Müzesi" (Sezdi, 1958:24) bu tür müzelerdendir. Son zamanlarda İstanbul Belediyesi

bünyesinde Karikatür ve Mizah Müzesi, İtfaiye Müzesi, Şehir Müzesi de görülmektedir (Buyurgan ve Mercin, 2005:40-41).

2.6.1.3.Özel Müzeler

Koleksiyonlarının yönetimi özel kişilere bağlı müzelerdir. Ancak devlet kuruluşları tarafından denetlenebilirler. Türkiye'de bu anlamda ilk müze 1980 yılında Sadberk Hanım adına kurulmuştur. Daha sonra Basın Müzesi, Sait Faik Abasıyanık Müzesi, Sabancı Müzesi dahil olmuştur. Günümüzde bu sayı her geçen gün daha da artmaktadır (Sezgin ve Karaman, 2009:16).

Özel müzeler, tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de müzeciliğin ve müze eğitiminin gelişmesine çok önemli katkıları olan müzelerdir. Sabancı Müzesi, yapmış olduğu eğitici etkinliklerle kendisini isbat eden müzelerden biridir. 1998'de Sabancı Üniversitesi'nin kırk dokuz yıl süreyle kullanımına verilmiş tarihi yapı, içindeki değerli eserler ve bahçesiyle birlikte kapılarını Haziran 2002'de Sabancı Üniversitesi Sakıp Sabancı Müzesi olarak ziyarete açmıştır. Sabancı Müzesi genel olarak koleksiyonlarına göre bir sanat müzesi sayılabilir. Görüldüğü gibi özel müzelerimiz batıdaki örneklerini aratmayacak düzenlemeler yapmakta ve müze eğitiminin amacına ulaşmasına hizmet etmektedirler (Buyurgan ve Mercin, 2005:41).

2.6.1.4.Askeri Müzeler

Askeri müzeler üç şekilde eşya toplarlar: Birincisi tarihi bir olaya ait olması, ikincisi askeri bir alet olup sanat değeri yüksek olması, üçüncüsü askeri aletlerin gelişim aşamalarını göstermesi. Bunların dışında askeri eserler sadece o ülkenin aletlerinden oluşmayabilir. Yapılan savaşlar sonucunda başka ülkelere kalma savaş aletleri de askeri müzenin koleksiyonunu oluşturabilirler. Askeri müzeler bir milletin kahramanlıklarını, fedakarlıklarını göstererek milli gururu yükselten müzelerden biri olarak kabul edilmektedir (Sezgin ve Karaman, 2009:16).

Askeri müzeler, Türkiye'de ilk olarak Aya İrini'de başlayan, en eski kurumsallaşmış müzelerdir. Çeşitli dönemlere ait askerî malzeme ve silâhların sergilendiği müzelerdir. Genel olarak bu müzeler Türk ordusunun tarihini gösterirler. Aynı zamanda Millî Mücadele tarihini de yansıtır. En iyi askerî müze İstanbul Askerî Müzesi'dir (1959). Müzede, Mehter takımları, Haliç'e çekilen zincirlerden parçalar, Osmanlı sancak ve bayrakları, çeşitli tüfekler, Yeniçeri ve Nizam-ı Cedid giyimleri, çadırlar, yağlı boya tablolar ve Kurtuluş Savaşı ile ilgili eserler mevcuttur.

M.S.B.'na bağlı Uçak Müzesi, İstanbul Havacılık (1971) Müzesi, Devlet Mezarlığı Müzesi de bu tür müzeler içerisine girer (Buyurgan ve Mercin, 2005:44).

2.6.1.5.Vakıf Müzeleri

Kültür varlıklarını koruma amacıyla kurulmuşlardır. Türk Vakıf Hat Sanatı Müzesi, Halı ve Kilim Müzesi, Erzurum Çifte Minerali Medresesi vb. bu türdendir (Buyurgan ve Mercin, 2005: 42).

2.6.1.6.Eğitim Kuruluşlarına Bağlı Müzeler

Eğitim, araştırma ve inceleme amaçlı kurulmuş müzelerdir. Bu tip müzeler üniversiteden ortaöğretim kademelerine kadar her kurumda bulunabilir. Müzelerin verimli olabilmesi için uzman personel, iyi bir mekân ve pedagogların olması gerekir. Türkiye'de Ortadoğu Teknik Üniversitesi Müzesi, Boğaziçi Üniversitesi Müzesi, Ankara Üniversitesi Oyuncak Müzesi, Gazi Üniversitesi Müzesi, Gazi Türk Halk Bilimi Müzesi örnek verilebilir (Buyurgan ve Mercin, 2005:42).

2.6.2.Hizmet Alanlarına Göre Müzeler

Bu tür müzeler; ulusal, bölgesel ve yerel müzeler olarak üçe ayrılabilir.

2.6.2.1.Bölge Müzeleri

Genelde nüfus dağılımına göre biçimlenir. Bölge, taşra, merkez müzeleri ya da kırsal, bölgesel, ulusal müzeler diye tanımlanırlar. Yeri neresi olursa olsun, büyük bir şehirden uzakta olan bir müze, bölge müzesi olarak kabul edilir. Ancak asıl bölge müzesi, büyük bir merkezden uzakta bulunan, tamamen coğrafik bölgesel ya da yöresel konularla ilgili bulunan müzedir. Bölge müzesi, insanlara gezdikleri yer hakkında sistematik bilgi vermek durumundadır (Erbay, 1992:51).

Bölge müzelerini, etnografik ve ihtisas müzelerinden ayırmak güçtür. Özellikle İngiltere, Hollanda, Fransa ve İskandinav memleketlerinde bir çok bölge müzesi çoğu kez açık hava müzesi olarak tanımlanırlar. Açık hava müzeleri üç kısımda toplanabilirler: kırsal açık hava müzesi (köy vb), bölgesel açık hava müzesi (belli bir bölgenin kültürünü aktarır) ve ulusal açık hava müzeleri (bir milletin kültürünü yansıtır) (Erbay, 1992:52). Bu müzelerin amaçları arasında farklı millet, toplum, bölge kültürleri arasında birbirine saygıyı geliştirme gibi amaçlar vardır. Türkiye’de Efes ve Bergama Açık Hava Müzeleri bu tür müzelere örnek verilebilir.

2.6.2.2.Halk Müzeleri

Bu tür müzeler genel olarak 19.asırda gelişmiş, bulundukları ülkenin etnografyasında milli veya bölge müzelerinde yer alırlar. Çoğu zaman bağımsız olmazlar. Bunların bir kısmı etnografya müzeleri ile birleşmişlerdir (Sezgin ve Karaman, 2009:17).

Halk müzelerini gezmek için bir rehber gereksinim duyulmaz. Çünkü içinde barındırdıkları eserler zaten içinde yaşadıkları ve geçmişte atalarının ürettiği kültür

ürünleridir. Yani eserlere çok yabancı değilsinizdir. Bu tür müzeleri her kesimden insanlar ziyaret edebilirler. Çünkü özel bir kesime hitap etmekten öte her insana hitap eden bir koleksiyonu sunarlar.

Halk müzeleri bir bina içerisinde yer alabileceği gibi bir ev, bir kasaba veya bir çiftlik de olabilir. Ülkemizde bu tür müze tipine örnek olarak Safranbolu Evleri verilebilir (Buyurgan ve Mercin, 2005:45).

2.6.2.3.Ekomüze

Ekomüzeler aslında bir sergileme aracı olmaktan ziyade bir yaşam biçiminin sahiplenilmesine ve yaşamasını sürdürmesine yardımcı olmaktadır. Bunun yanında katılımın esas alındığı kültürel, sosyal etkinliklerin gelişmesi için yapılan bir kurum gibidir. Bu müzelere bazen "toplum müzeleri" dendiği de görülmektedir (Buyurgan ve Mercin, 2005:46).

Bir bölgede halkın katılımıyla, bir yörenin ve bağlı yaşam biçimlerinin araştırılması, korunması, kültürel ve doğal varlıkların değerlendirilmesi etkinliklerini kalıcı olarak sağlayan bir kültür kurumudur (Madran, 1999:9).

Koşay (1974:133-135) toplum müzesi fikrinin "Türk Halk Müzesi" olarak daha 1970'de Türk halkı için gereğini şöyle açıklamıştır:

" Yirmi milyonluk Türk halkının kendi müzesini kurması gereklidir. Bu müzenin konusu birinci derecede, cihan tarihinde büyük faktör olan Türk milletinin kendisini, onun maddî ve manevî kültürünü, hayatını ve yaptığı büyük işleri tanıtmak olacaktır. Bu kurulacak "halk müzesi" için bir çiftlik yerinin tahsis edilmesi, burada sokaklar oluşturulması, bu sokaklarda yaşamış insanların doğal bir şekilde canlandırılması ve burada bireyi ilgilendiren ve o ana kadar kullanılan araç-gereçlerin sergilenmesi, ilan olunan saatlerde halk müzesi kahvehanesinde halk sazı çalınması, meddahların gösterilerinin seyredilmesi, Karagöz ve ortaoyunu gösterilmesi gibi etkinlikler bu müzenin temelleri sayılabilir."

2.6.3.Hizmet Ettikleri Topluma Yönelik Müzeler

Bu tür müze sınıflandırması içerisine eğitici, uzmanlaşmış ve genel toplum müzeleri dahil edilebilir.

2.6.3.1.Uzmanlık Müzeleri

Bu müze türleri genel olarak diğer müze türleri içerisine sokulabilirse de belli alanlarda yoğunlaştıklarından ayrı anlamlandırılmaları daha faydalı olacaktır. Bu anlamda Sağlık Bakanlığı'na bağlı Sağlık Müzesi, Oyuncak Müzesi (Ankara), Karikatür Müzesi (İstanbul) örnek olarak verilebilir. Ancak bu müzeleri diğer müze türleri içerisinde göstermek de mümkündür (Buyurgan ve Mercin, 2005:47).

Batılı ülkelerde Onur'un (1999:19) yaptığı incelemelere göre 'Oyuncak Müzeleri genel olarak sanayi ürünü oyuncaqlara yer verirken, halkın ürettiği geleneksel oyuncaklar ise etnoğrafya müzelerinin oyuncak bölümünde yer almaktadır.

2.6.3.2.Çocuk Sanat Ve Gençlik Müzeleri

Çocuk ve Gençlik Müzeleri, eğitim amaçlı olarak çocuklara ve yetişkinlere hitap eden müzelerdir. Bağımsız olarak kuruldukları gibi, başka müzelerin içerisinde de yer alabilirler. Bu müzelerde deneyimli pedagogların olması müzenin hedefleri açısından son derece önemlidir. Bu tür müzelerde diğer müzelerden farklı olarak gençlerin müze koleksiyonlarının dizayn edilmesinde katkıları beklenir (Buyurgan ve Mercin, 2005:47).

2.6.4.Koleksiyonlarını Sergiledikleri Mekanlarına Göre Müzeler

Geleneksel, açık hava ve anıt müze örnekleri bu tür müze sınıflamasının arasındadır (Buyurgan ve Mercin, 2005:50).

2.6.4.1.Açık Hava Müzeleri

Genellikle eserlerin açık havada sergilendiği müzelerdir. Bu müze türü; kırsal açık hava müzeleri (köy, kasaba), bölgesel açık hava müzeleri (belli bir bölgenin halk kültürünü yansıtan) ve ulusal açık hava müzeleri (bir ulusun kültürünü yansıtan) olarak üçe ayrılır. Bu müzeler kaybolmaya yüz tutmuş olan kültürel maddî değerlerin yaşatılmasına, uluslararasıdaki kültürel değerlerin farklılıklarının karşılaştırılmasına ve çok kültürlülüğün bir zenginlik olarak kabul edilmesine imkan sağlarlar. İlk açık hava müzesinin temeli 1891 yılında İsveç'te atılmıştır.

Türkiye'de ise Nemrut (Adıyaman), Bergama, Kapadokya, Efes, Hisarüstü Sergüş Müzesi, Truva (Çanakkale), Göreme, Karatepe (Osmaniye), Boğazköy ve Alacahöyük (Çorum), Bitlis Ahlat (Eski Ahlat), Sandıklı Hüdaverdi (Afyon) açık hava müzeleri bu müze türüne girer (Sezgin ve Karaman, 2009:17-18).

2.6.4.2.Anıt Müzeler

Mimarisi ve tarihi yönünden değerli olan yapıların müze olarak tahsis edilmesiyle oluşan müzelerdir. Bu bakımdan mimarisi ve içindeki süslemeleriyle önem kazanmış ve değerli bulunan kimi yapılar müze olarak değerlendirilir. Camii, kilise, kale, sur, anıt, tapınak vb. yapıların müzeye çevrilmesiyle oluşturulur. Bu anlamda Türkiye'de Dolmabahçe Sarayı, Beylerbeyi Sarayı, Ayasofya Camii, Anıtkabir, Çanakkale Şehitler Anıtı gibi yapılar bu türdendir (Sezgin ve Karaman, 2009:18).

2.6.4.3.Müze Evler

Tarihi, mimarisi ve içindeki değerler dolayısıyla korunması gereken konak ve evlerdir. Birgi'deki Çakırağa Konağı, Yozgat Nizamoğlu Konağı, Eskişehir Osmanlı Evi, Amasya Haznedarlar Konağı, Atatürk'ün doğduğu ev vb. evler ve konaklar bu türdendir (Sezgin ve Karaman, 2009:18).

2.6.5.İşlevlerine Göre Farklı Müzeler

Yukarıda yapılan sınıflamaların dışında gelişen farklı tür müze örnekleri de vardır. Bunlar, Atatürk (Müze) Evleri, tek kişilik veya nesneyi konu alan müzeler, devrim müzeleri, sanal müzelerdir (Sezgin ve Karaman, 2009:18).

2.6.5.1.Atatürk (Müze) Evleri

Atatürk Müzeleri genellikle ‘Atatürk Evleri’ olarak da bilinmektedir. Atatürk Müzeleri, Atatürk’ün yaşadığı süre içerisinde oturduğu, bir süre ikamet ettiği, savaş yıllarında ‘karargah’ olarak kullandığı, gezilerinde konuk olduğu, arkadaşları ile toplantılar yaptığı, dinlediği, çalıştığı evler, köşkler, saraylar ve resmi yapılarıdır. Bu yapıların bir kısmı dışarıda olmakla birlikte çoğu Türkiye içerisinde. Yurtdışındaki Atatürk Müzelerine örnek olarak, bugünde ziyarete açık olan, Selanik’teki Atatürk (Müze) Evi verilebilir (Sezgin ve Karaman, 2009:18). Türkiye’de de çoğunluğu ev olmak üzere, köşkler, saraylar olmak üzere bazı Atatürk Müzeleri Etnoğrafya Müzeleri ile birlikte isimlendirilerek açılmışlardır. Mesela Denizli Atatürk Evi ve Etnoğrafya Müzesi, Sivas Kongre Binası ve Etnoğrafya Müzesi bu şekilde adlandırılan Atatürk Müzelerine örnek olarak verilebilir (Buyurgan ve Mercin, 2005: 52).

2.6.5.2.Devrim Müzeleri

Devrim müzelerinin kapsamı diğer müzelerden farklıdır. Diğer müzelerde eserler nesnel bir halde gözler önüne serilirken, devrim müzelerinde öznelidir. Asıl amaç nesne değil, amaçtır. Vurgu amaca yapılır. Devrim müzeleri, içinde barındırdıkları nesneler bakımından da diğer müzelerden farklıdır. Devrim müzelerinde gazete koleksiyonları, grafikler, afişler, müzikler müzenin koleksiyonunu oluşturmaktadır. Müzenin duvarlarını fotoğraflar süslerken, koridorları kahramanların maketleri veya binaların maketleri ile süslenirken, aynı zamanda ulusal müzikler çalmaktadır (Sezgin ve Karaman, 2009:18-19).

2.6.5.3.Sanal Müzeler

Günümüzün vazgeçilmez iletişim araçlarından biri olan internet, her alanda olduğu gibi müzeler ve müze eğitimi alanında da kendisini hissettirmektedir. İnternet, bireyler arasında bilgileri karşılıklı paylaşma ortamı yaratması ve diğer kullanıcılar ile fikirlerini tartışma ve istedikleri konuda araştırma yapma imkanı sağlaması, farklı bölgelerdeki insanlarla iletişimi meydana getirmesi, sınırsız bir zaman sürecinde bilgilere ulaşımı hızlandırması ve kolaylaştırması bakımlarından çok etkilidir. Müzeler, internette gelişmekte, yerel ve global izleyicilere kültürel bilgiyi getirmektedir. İnternette müze web sitelerinin sayısı fazladır ve gün geçtikçe de artmaktadır. Hemen hemen her gün listeye yeni bir müze eklenmesiyle 120 ülkede online adres listesi 10.000 müzenin üzerindedir. Bugün bazı müzeler sanal dünyadaki katılımın yeryüzündekinden daha çok olduğunu hesaplamaktadır (Shapiro, 2000:34).

Son yıllarda Türkiye’de sanal müze sitelerinin kurulduğu görülmektedir. Bunlara Eczacıbaşı Sanal Müzesi, Kuşadası Sanal Müzesi, Vehbi Koç Sadberk Hanım Müzesi, Selçuk-Efes Müzesi Web Sitesi, Kültür Bakanlığı’na bağlı Adıyaman, Karaman, Antalya ve Ankara Resim-Heykel Müzesi, Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü’ne Bağlı Müzeler örnek olarak verilebilir (<http://muzenedir.spaces.live.com>).

2.6.6. Koleksiyonlarına Göre Müzeler

Koleksiyonlarına göre sınıflandırılan müzeler; yarar sağlama ve zevk alma özelliklerini dikkate alma ve öğrenme amacıyla bir araya getirilmişlerdir. Bu müzeler şu şekilde sıralanabilir (Buyurgan ve Mercin, 2005:32):

2.6.6.1.Sanat Müzeleri

Sanat değeri taşıyan, ancak bilimsel değeri de ihmal edilemeyecek eserlerin gruplar halinde toplanıp; birkaç yüzyılın sanat birikimini veya akımını ya da sadece

bir sanatçıyı kronolojik olarak koleksiyonlarında sergileyen ve gelişmeleri izleyen müzelerdir. Sanat müzeleri içerisine sanat tarihi, çağdaş sanat müzeleri ile resim, heykel, fotoğraf, grafik sanatlar, geleneksel el sanatları, sinema gibi diğer görsel sanatlarla ilgili müzeleri de koymak mümkündür (Sezgin ve Karaman, 2009:13-14).

19.yüzyıl Batı Avrupa ve Amerika'sında, bilinen müze türlerinin yanı sıra sadece sanat eserlerinden oluşmuş koleksiyonlara sahip müzelerin de gelişimi, demokratik bir toplumun sanata olan ihtiyacını ve ilgisini yansıtır. Bu anlamda sanat müzeleri kültürel, sanatsal ve tarihi değerleri olan sanat eserlerini barındırma ve gelecek kuşaklara aktarma işlevlerinin yanı sıra, birer eğitim kurumu olma görevini de üstlenmiş olmaktadır (Buyurgan ve Mercin, 2005:33).

2.6.6.2.Tarih Müzeleri

Tarih müzeleri, kısmen arkeoloji müzeleri ile bir anılmaktadır. Ancak tarih müzeleri ayrı özellikler taşırlar. tarih müzeleri genel olarak bir kurumu, bir şehri, bir yöreyi, bir ülkeyi veya toplumu sistemli olarak inceleyen, tarih kronolojisini iktisadi siyasi toplumsal açıdan koleksiyonlarında bir araya toplamış müzelerdir. Türkiye'de gerçek anlamda bir tarih müzesinin olduğu söylenemez. Örneğin, Türkiye'de daha çok Anadolu Selçukluları, Beylikler ve Osmanlı devri maddi kültür ve sanat eserleri ele alınır. Ancak bu kültürlerin siyasi, ekonomik ve toplumsal açıdan ele alındığı görülmez. Halbuki tam anlamıyla oluşacak tarih müzelerinde bu amaçların hepsi incelenmeli ve ona göre bir düzenek oluşturulmalıdır (Sezgin ve Karaman, 2009:14).

Tarih müzeleri sahip olduğu malzeme yardımıyla mümkün olduğu kadar gerçekleri en doğru biçimde yansıtabilen özelliktedir. Müze için ıstampalar, tarihi belgeler, fotoğraflar, diagramlar, haritalar, boyalı ve çizgili resimler, koleksiyonları oluşturan malzemelerden bazılarıdır. Eğer bu tür müzeler için orijinal ürünler bulunamazsa kopyaları veya maketleri yapılmaktadır. Hatta üç boyutlu maketler öğrenim açısından çok daha etkileyici olmaktadır. Tarihi müzelerde sergileme sanat

müzelerindeki gibi belli bir kronolojide olmaz. Çünkü tarih müzelerinde odaklanma bazen bir olay, bir kişi üzerinde gelişmektedir (Buyurgan ve Mercin, 2005:35).

2.6.6.3.Etnografya Müzeleri

Etnografya müzeleri yaygın olarak Avrupa'da olmakla birlikte Amerika, Asya ve Afrika'da da yer almaktadır. Etnografya müzeleri ile arkeoloji müzeleri arasında benzerlikler vardır. Hatta bazı arkeoloji müzeleriyle etnografya müzeleri iç içe yer almaktadır. Etnografya müzeleri, kendi yöresi dışındaki yakın çevre kültürlerinin etnografik ürünlerini de toplayabilir. Ayrıca buna bağlı olarak bulunduğu çevre ile yakın çevresi arasında kültürel iletişimi sağlayabilir. Etnografya müzeleri folklor, halk sanatı ve gelenekleri, milli etnografya ile ilgili müzelerdir (Sezgin ve Karaman, 2009:14).

Türkiye'deki etnografya müzeleri genellikle Selçuklu, Osmanlı devri ve Cumhuriyetin ilk yıllarına ait giyim kuşamı, araç-gereç gibi etnografik eserleri barındırmaktadırlar.

Müzelerde genellikle halı, kilim, bindallılar, süs takıları, giysiler, çoraplar, keseler, kuşaklar, başlıklar, silahlar, siniler, tepsiler, pirinç mangallar, yatak örtüleri, hamam takımları, dolaplar, sedirler, lambalar, minberler, rahleler, pencere kanatları, mutfak eşyaları vb. sergilenmektedir. Ayrıca Ankara Etnografya Müzesi'nde yazma eserler salonunda; Osmanlı devri ferman ve beratları, nişanlar ve madalyonlar, cilt ve süsleme yönünden sanatlı Kur'an-ı Kerimler, hattatların kullandığı yazı takımları, Türk hattatların el yazıları ile levhalar ve minyatürler sergilenmektedir (Önder, 1999:55). Ankara Etnoğrafya Müzesi (1927), İzmir Atatürk ve Etnoğrafya Müzesi (1941) ve Antalya Etnoğrafya Müzesi (1972) ve Nevşehir Hacıbektaş Arkeoloji ve Etnoğrafya Müzesi (1988) bu tür müzelere örnek olarak verilebilir (Buyurgan ve Mercin, 2005:36).

2.6.6.4.Genel Müzeler

Bu müze türleri çok yaygın değildir. Türkiye'de de bu tür bir müze yoktur. İçlerinde birçok koleksiyonu barındırabilirler. Genel müzeler diğer türlere göre en ideali kabul edilirler (Sezgin ve Karaman, 2009:13).

2.6.6.5.Doğa Tarihi Ve Jeoloji Müzeleri

Genel olarak doğada mevcut olan, ancak özelliklerine göre sınıflandırılan, eski dönemlerden kalma fosiller, mineraller, taş vb. elemanları bulunduran müzelerdir. Zooloji, bitkiler ve botanik, mineraller ve fosiller başlıkları altında koleksiyonlarına ayrıldıkları görülür. Değişik hayvan, bitki türleri, hayvanat bahçeleri, akvaryumlar, botanik bahçeleri, doğal rezervler ve doğal etkileşimler sonucu oluşmuş peyzajlar bu müzenin içeriğini oluşturur (Sezgin ve Karaman, 2009:14).

Maden Tetkik Arama Enstitüsü tarafından kurulmuş olan Tabiat Tarihi Müzesi örnek olarak verilebilir (Buyurgan ve Mercin, 2005:37).

2.6.6.6.Bilim Müzeleri

"İnsanlığın mazi, hal ve istikbalini gösteren umuma açık bir öğretim ve eğitim kurumudur." Yine Koşay'a göre (1974:184), bilim müzesi şu anlamı içerir: "İlim-fen müzesi veya teknik müze insanın varlığını korumak, tabiatının güçlerini kendine ram etmek için yaptığı uzun savaş ve çabaları tanıtan, yine evvelkiler gibi insan icadı olan bir bilim kuruludur."

Bilim müzelerinin bir ülkenin kalkınmasında büyük rol oynadığı söylenebilir. Çünkü bilimin gelişmesi ve ilerlemesi, halkın genelinin geçmiş bilgilere sahip olmasıyla ilintilidir. Ayrıca bu müzelerde kurulacak düzeneklerle hem öğrencilerin, hem de halkın aletleri kullanabilmeleri sağlanır ve bu aletlerin hangi basamaklarla ve

ne şekilde yapıldıkları öğretiler. Nitekim gelişmiş batı ülkeleri bu alanda oldukça mesafeler kat etmişlerdir (Sezgin ve Karaman, 2009:14-15).

TCDD Açık Hava Buharlı Lokomotif Müzesi bunlardan sayılabilir. Batıdakilerle kıyaslandığında bilim müzeleri, Türkiye’de sayılarının geliştirilmesi zorunlu olan müzeler arasındadır (Buyurgan ve Mercin, 2005:38).

2.6.6.7.Endüstri Müzeleri

Endüstri, devamlı veya belli zamanlarda, makine ve benzeri araçlar kullanarak bir madde veya gücün niteliğini veya biçimini değiştirerek toplu üretimde bulunan faaliyet dalıdır (<http://tr.wikipedia.org>).

Uygur’a (2002:41) göre ‘Endüstri, maden kaynaklarıyla çeşitli enerji kaynaklarının işlenmesini ve hayvansal, bitkisel ya da madeni hammaddelerin mamul madde durumuna getirilmesini amaçlayan iktisadi etkinliklerle, bu etkinliklerde kullanılan araçların tümüne denilmektedir’.

Endüstri müzeleri medeniyetin temsilcileri olup bütün teknolojileri içine alır. Fabrikalar, santraller bu müze türüne girer. Amaçları, ilgili bulundukları bilim kollarının öğretimine ve personellerinin yetiştirilmesine yardım ederek, araştırma, inceleme ve gözlem becerilerini yükseltmektir (Sezgin ve Karaman, 2009:15). Bu tür müzeler, endüstriyel mirası korumakla birlikte endüstrinin gelişmesine de imkan hazırlarlar. 1994 yılında Rahmi Koç (Sanayi ve Teknik) Müzesi’nin birinci katında çeşitli buhar makineleri, modelleri, lokomotifler, ikinci katında navigasyon ve astronomi ile ilgili aletler, eski hesap makineleri ve telekomünikasyon ile ilgili araçlar sergilenmektedir. Bodrum katında uçak modelleri, mekanik aletler ve alt katında da bir lokanta vardır. Türkiye’de bu yöndeki eserlerin veya ürünlerin çoğu müze dışı etkinliklerde kullanılmaktadır. Bu anlamda hem özel sektör, hem de KİT’ler (Kamu İktisadi Teşekkülleri) bu işe el atarak bünyelerinde endüstri müzeleri

oluşturarak hem geçmişin bilgi deneyimlerini korumak, hem de eğitim amaçlı olarak kullanılabilir (Buyurgan ve Mercin, 2005:39).

2.6.6.8.Ekonomüzeler

İçerik olarak ekomüzelere yaklaşan bu müzeler, koruma, arastama, sergilemenin yanı sıra ticari faaliyet de gösterirler. Endüstrileşme karşısında hızla gerileyen geleneksel üretim metotlarının tanıtıldığı, uygulama yoluyla canlı tutulmaya çalışıldığı ekonomüzeler kapsamında tarım ve zanaat gibi konular ele alınır. Elma, çikolata, cam üfleme teknikleri vb. (Madran, 1999:10).

2.6.6.9.Planeteryumlar

Bilim müzeleri içerisine dahil edilebilecek içeriklere sahiptirler. İçerik olarak, gökyüzünün sanal ortamda canlandırılması söz konusudur. ‘Planeteryumlarda öğrencilere tamamıyla serbest olarak katılımın olabileceği galaksi, yıldız kümeleri, astrofizik, astronomi tarihi, gök mekaniği gibi dersler verilir. Ayrıca onun konuları arasında astronomiyi gözlemleme, güneş sisteminin yaşı, galaksinin, evrenin ve uzayın derinliklerini araştırma inceleme vardır. Bu derslerin amacı astronomi konusunda ilgiyi sürdürmek ve bu konudaki becerileri ortaya çıkarmaktır’ (Subramanian, 1977:51). Türkiye’de bir örneği yoktur.

1.6.6.10.Arkeoloji Müzeleri

İnsanın geçmişini geride bıraktığı maddi kültür belgelerine dayanarak inceleyen bilim dalı. Maddi kültür belgesi, uygarlık tarihinin başlangıcından, yani insanoğlunun ilk aleti yarattığı andan bu güne değin, gene insanın yaptığı ya da doğada bulunduğu biçimi ile kendi gereksinimleri için kullandığı gereçlerin tümüdür. (Ana Britannica, Cilt 2 , 1986).

Arkeoloji, yok olmuş kùltùrlere ait maddî kalıntıların tanımı ve bilimsel olarak açıklanmasına dayalı bir bilim dalıdır. Buna göre, arkeoloji müzelerini, koleksiyonlarını arkeolojik kazılardan çıkarılan eserlerden oluşan müzeler olarak izah etmek mümkündür. Türkiye'de en yaygın müze türü arkeoloji müzeleridir (Sezgin ve Karaman, 2009: 13).

Önder (1999:15) Türk arkeoloji müzelerini şöyle tanımlar: "Türk arkeolojisi zenginliklerini içine alan, kazı buluntularını değerlendiren, Anadolu'nun Prehistorik devirlerinden Bizans'ın sonlarına kadar binlerce yıllık bir tarihin maddî kùltür belgelerini sergileyen müzelerdir." Birçok ilimizde (Adana, Ankara, İstanbul, İzmir, Konya, Antalya, Bursa) arkeoloji müzeleri vardır. Diğer bazı illerimizde bu müzeler etnografya müzeleri ile birleştirilmiştir.

2.7. Anadolu Medeniyetleri Müzesi Tarihçesi

Anadolu Medeniyetleri Müzesi, Atpazarı olarak isimlendirilen semtte, Ankara Kalesi'nin dış duvarının güneydoğu kıyısında, yeni işlev verilerek düzenlenmiş iki Osmanlı yapısında yer alır. Bu yapılardan biri Mahmut Paşa Bedesteni, diğeri Kurşunlu Han'dır (Anadolu Medeniyetleri Müzesi, t.y.: 7).

Bedestenin; Fatih Dönemi baş vezirlerinden Mahmut Paşa tarafından 1464-1471 tarihleri arasında yaptırıldığı tahmin edilmektedir. Kitabesi yoktur. Kaynaklarda Ankara sof kumaşlarının buradan dağıtıldığı yazılıdır. Yapının planı klasik tiptedir. Ortada 10 kubbe ile örtülü dikdörtgen planlı kapalı mekan, karşılıklı yerleştirilen üstü beşik tonozlarla örtülü 102 dükkandan meydana gelen bir arasta ile çevrilmektedir (Anadolu Medeniyetleri Müzesi, t.y.: 7).

Kurşunlu Han, tahrir defterlerine, sicil kayıtlarına dayanan son araştırmalara göre Fatih Dönemi baş vezirlerinden Mehmet Paşa'nın İstanbul'un Üsküdar semtindeki imaretine vakıf olarak yaptırılmıştır. Kitabesi yoktur. 1946 yılındaki onarımında II. Murat'a ait sikkeler ele geçmiştir. Bu buluntular, hanın 15. asrın ilk

yarısında var olduğunu kanıtlar niteliktedir. Han Osmanlı devri hanlarının tipik plan karakterinde olup, ortada avlu ve revak sırası ile, bunları çeviren iki katlı odalardan oluşur. Zemin katta 28, birinci katta 30 oda yer alır. Odalar ocaklıdır. Odanın batı ve güney yönlerinde yer alan bodrum katta “L” tipinde bir ahır kısmı mevcuttur. Hanın kuzey cephesinde 11, doğu cephesinde 9 ve giriş eyvanı içerisinde karşılıklı yerleştirilen 4 dükkan yer alır (Anadolu Medeniyetleri Müzesi, t.y.: 7).

Ankara'da ilk müze, Kültür Müdürü Mübarek Galip Bey tarafından 1921 yılında kalenin Akkale olarak isimlendirilen burcunda kurulmuştur. Bu müzenin yanı sıra Augustus Mabedi ile Roma Hamamı'nda da eser toplanmıştır (Anadolu Medeniyetleri Müzesi, t.y.: 11).

Atatürk'ün telkinleriyle merkezde bir "Eti Müzesi" kurma fikrinden hareket edilerek diğer bölgelerdeki Hitit eserleri de Ankara'ya gönderilmeye başlanınca geniş mekanlara sahip bir müze binası gerekli görülmüştür. O zamanki Kültür (Hars) Müdürü Hamit Zübeyr Koşay tarafından, devrin Maarif Vekili Saffet Arıkan'a metruk halde bulunan Mahmut Paşa Bedesteni ve Kurşunlu Han'ın onararak müze binası olarak kullanılması önerilmiş, bu fikir kabul edilerek 1938 yılından, 1968'e kadar devam eden bir restorasyon çalışması başlamıştır. Bedestenin orta bölümünde yer alan kubbeli mekanın büyük bir kısmının onarımının 1940 yılında bitirilmesi ile eserler, Alınan Arkeolog H. Guterbock başkanlığında bir heyet tarafından yerleştirilmeye başlanmış, 1943 yılında binaların onarımı devam ederken, orta bölüm ziyarete açılmıştır. Bu bölümün onarım projesi Y. Mimar Macit Kural, ihale sonrası onarımı ise Y. Mimar Zühtü Bey tarafından yapılmıştır. 1948 yılında müze idaresi Akkale'yi depo olarak bırakıp, Kurşunlu Han'ın onarımı tamamlanan dört odasına yerleşmiştir. Kubbeli mekanın çevresindeki arastanın restorasyon ve teşhir projeleri Anıtlar Yüksek Mimarı ihsan Kıyğı tarafından hazırlanmış ve uygulanmıştır. Beş dükkan orijinal halde bırakılıp, dükkan aralarındaki bölümler kaldırılmış ve böylece, teşhir için geniş bir çevre koridoru elde edilmiştir. Müze yapısı 1968 yılında son şeklini almıştır. Bugün idari bina olarak kullanılan Kurşunlu Han'da araştırmacı

odaları, kütüphane, konferans salonu, laboratuvar ve iş atölyeleri yer almakta, Mahmut Paşa Bedesteni ise teşhir salonu olarak kullanılmaktadır.

Bugün kendine özgü koleksiyonları ile dünyanın sayılı müzeleri arasında yer alan Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde, Anadolu Arkeolojisi, Paleolitik Çağ'dan başlayarak günümüze kadar Osmanlı devrinin bu tarihi mekanlarında kronolojik bir sırayla sergilenmektedir (Anadolu Medeniyetleri Müzesi, t.y.: 11).

Anadolu Medeniyetleri Müzesi bünyesinde aşağıda yer alan dönemlere ait eserler sergilenmektedir:

Paleolitik (Yontma Taş) Çağ (...8000): Müzede Antalya Karain Mağarası buluntuları yer almaktadır. Yontma Taş Çağı insanları, mağara ve kaya altı sığınaklarında barınan avcı ve toplayıcı topluluklardır. Bu insanlara ait taş ve kemik aletler bu devri belirleyen buluntulardır (Toker, 1987:28).

Neolitik (Cilalı Taş) Çağ (8000-5500): İnsanlık tarihinde besin üretimi yanında ilk yerleşik toplumların kurulmasıyla başlayan bu dönem müzemizde Çatalhöyük ve Hacılar gibi çağın iki önemli merkezinden ele geçen buluntularla temsil edilmektedir. Buluntular arasında ana tanrıça heykelleri, damga mühürler, pişmiş toprak kaplar, kemik tarım araçları yer alır (Toker, 1987:28).

Kalkolitik (Bakır-Taş) Çağı (M.Ö. 5500-3000): Taş aletler yanında, bakırın işlenerek günlük hayata girdiği bu döneme ait zengin buluntular müzemizde Hacılar, Canhasan, Tilkitepe, Alacahöyük ve Alişar'dandır (Toker, 1987: 28).

Eski Tunç (Maden) Çağı (M.Ö. 3000-1950): M.Ö. 3 binin başlarında Anadolu'da yaşayan insanlar, bakıra kalay katarak tunç elde etmişler, tuncun yanı sıra devrin bilinen bütün madenlerini dökme ve dövme tekniğiyle olağanüstü bir ustalıklarla işlemişlerdir. Alacahöyük kral mezarlarından çıkarılan değerli madenlerden yapılmış, görkemli ölü hediyelerinin yanında Hasanoğlu, Mahmutlar, Eskiyağar,

Horoztepe, Karaoğlan, Merzifon, Etiyokuşu, Ahlatlıbel, Karayavşan, Bolu, Beycesultan, Semahöyük, Karaz-Tilkitepe buluntuları zengin bir Eski Tunç koleksiyonu olarak sergilenmektedir (Toker, 1987:29).

Hititler (M.Ö. 1750-1200): M.Ö. 2 binde Anadolu'da ilk siyasi birlik Kızılırmak kavisi içinde Hititler tarafından kurulmuştur. Başkentleri Boğazköy (Hattuş) ile birlikte İnandık, Eskişehir, Alacahöyük, Alishar, Ferizant zengin buluntu veren Hitit merkezleridir. Kabartmalı boğa biçimli kaplar, pişmiş toprak eserler, devlet arşivine ait tabletler, kral adı baskılı mühürler dikkati çekmektedir (Toker, 1987: 29).

Frigler (M.Ö. 1200-700): M.Ö. yaklaşık 1200 yıllarında Balkanlar üzerinden gelen Frigler, merkezleri Gordion şehri olmak üzere Orta Anadolu'ya egemen olmuşlardır. Gordion tümölüslerinden ve ören yerinden çıkarılan eserler, Frig sanatının en güzel örnekleridir (Toker, 1987: 30).

Urartular (M.Ö. 1200-600): Altintepe, Adilcevaz, Kayalıdere, Patnos, Van, Çavuştepe gibi merkezlerde mimarlıkta ve madencilikte ileri bir düzeye ulaşan Urartular, Doğu Anadolu'da Friglerle çağdaş olarak yaşamışlardır (Toker, 1987: 30).

Geç Hititler (M.Ö. 1200-700): Hitit imparatorluğu'nun yıkılmasından sonra Hititlerin bir kısmı güney ve güney-doğu Anadolu'da şehir devletleri kurarak Geç Hitit Beyliği dönemini yaşamışlardır. Malatya-Aslantepe, Kargamış, Sakçagözü önemli Geç-Hitit yerleşmelerini temsil eder (Toker, 1987: 30).

M.Ö. 1. binin yarısından başlayarak Yunan, Hellenistik, Roma ve Bizans dönemlerine ait altın, gümüş, cam, mermer, bronz eserler ve ilk paradan başlayarak günümüze kadar madeni paraları da içine alan koleksiyonlarımız müzemizin nadir kültür varlıklarını temsil ederler (Toker, 1987: 31).

2.8. Anadolu Medeniyetleri Müzesinde Eğitim Bölümü

Günümüzde müzelerin en önemli işlevlerinden biri eğitim olarak kabul edilmekle ve dünyadaki pek çok müze bünyesinde eğitim bölümleri kurmaktadır. Ülkemizde de Anadolu Medeniyetleri Müzesi, çatısı altında oluşturduğu eğitim birimi ile pek çok alanda olduğu gibi müze eğitimi konusunda da öncülük yapmaktadır.

"Sergileyen" ve "gösteren" müzecilik anlayışından "paylaşan" ve "eğiten" müzecilik anlayışına doğru gerçekleşen dönüşümü yaşayan Anadolu Medeniyetleri Müzesi, çağdaş müzecilik anlayışı ile bünyesinde bir "eğitim bölümü" oluşturmasının gerekliliği. IV. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi'nde sunulan "Anadolu Medeniyetleri Müzesi Eğitim Seksiyonu Projesinde yer almıştır" (Akyol vd, 2003).

Uzun yıllar önce müze bünyesinde ve okullarda düzenlenen konferans ve seminerler şeklinde uygulamalarla başlayan Anadolu Medeniyetleri Müzesi eğitim etkinlikleri, günümüzde çağdaş müzecilik anlayışı doğrultusunda devam etmektedir (Denizli vd, 2006:37). Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nin eğitim etkinlikleri müze eğitiminin amaç ve programları doğrultusunda gerçekleştirilmektedir. Müze Müdürlüğü'ne bağlı bir birim olarak 2004 yılında çekirdek bir kadro ile çalışmalarına başlayan eğitim bölümü, kadro üyelerindeki önemli artış ile çalışmalarını daha sistemli olarak yürütmeye başlamıştır (Demirdelen vd, 2005:59).

Uyguladığı eğitim programlarında yerel yönetimler, çeşitli vakıf, dernek, sivil toplum kuruluşları ve okullarla beraber çalışan Anadolu Medeniyetleri Müzesi Eğitim Biriminin temel amaçları; müzenin birer eğitim ortamı haline gelmesini sağlamak, müzenin var olan eğitsel potansiyelini en üst düzeyde kullanmak, müzenin içerdiği nesneleri ve dolayısıyla tarihi ve kültürü topluma yakın etmek, bu yolla toplumda tarih ve kültür bilincinin gelişmesine katkıda bulunmak ve müze bünyesinde bulunan Anadolu Uygarlıklarına ait bilgi birikimini gelecek nesillere aktarmaya çalışmaktır (Akyol vd, 2003).

Yıllık, dönemlik ve aylık olarak planlanan eğitim etkinliklerine ait yapılması öngörülen projeler, "Eğitim Toplantıları"nda görüşülerek programlanmaya çalışılmaktadır. Her ay belli dönemlerde gerçekleştirilen toplantılara; Müze eğitim birimi üyeleri ile birlikte eğitim danışmanları ve sivil toplum örgütleri de katılmaktadırlar. Eğitim toplantılarında oluşturulan programlar aracılığı ile müzeye randevulu olarak gelen okul grupları için daha etkin, daha eğlenceli ve daha bilinçli eğitim etkinliklerinin gerçekleştirilmesi planlanmaktadır (AMM 2005 Yıllığı, 2006: 39).

Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nin okul öncesi ve okul çağındaki çocuklardan üniversite öğrencilerine, engelli, madde bağımlısı, yetiştirme yurtlarında kalan çocuk ve gençlerden, Ankara halkı ve diğer illerden gelen vatandaşlara ve yurt dışından turistlere kadar oldukça geniş bir ziyaretçi profili vardır. Oldukça geniş bir ziyaretçi kitlesine sahip olan Anadolu Medeniyetleri Müzesi'ndeki eğitim programlarının amacı, sadece "Anadolu Uygarlıkları" konusunda bilgi vermek değildir. Gerçekleştirilmeye çalışılan eğitim ortamı ile, özellikle çocukların ve gençlerin düşünme gücü ve yaratıcılığını artırmayı, geçmiş ve günümüz kültürleri arasındaki fark ve benzerliklerden yola çıkarak yeni bilgiler üretmesini, soru sormasını amaçlanmaktadır. En önemlisi müzenin, ilk ve ortaöğretim ile üniversite eğitim programlarında yer alan derslerin bir kısmının uygulama alanı olarak kullanılması hedeflenmektedir.

Özellikle müze gezisi ve atölye etkinlikleri için randevu ile gelen okul grupları salı ve perşembe günleri kabul edilmekte, eğitim birimi bu gezilerin daha verimli, eğlenceli ve öğretici geçmesi, farklı bir müze deneyimi olması için özveriyle çalışmaktadır. Müze orta salonunda her gün belli saatlerde gösterilen müze tanıtım CD'si, teşhir salonlarında çağdaş bir anlayışla yeniden düzenlenen Türkçe-İngilizce bilgi panoları ve eser tanıtım etiketleri ziyaretçilerinin müze gezilerini daha eğitici kılmaktadır.

Hooper-Greenhill'e (1996) göre müzenin eğitim işlevi iki ana iletişim yöntemi ile gerçekleşir: Kitle iletişimi ve kişiler arası iletişim; ya da başka kavramlarla söylersek, uzaktan öğrenme ve yüz yüze öğretme" (Onur, 2000:52). Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde gerçekleştirilen eğitim faaliyetlerinde özellikle uzaktan öğrenme yöntemleri olan gösterimler, sergiler, yayınlar, videolar ve yüz yüze öğretmede kullanılan öğretme biçimlerinden elle yoklama, çizim yapma, konuşma, drama, konferanslar ve atölyelerden yararlanılmaktadır.

Anadolu Medeniyetleri Müzesi eğitim etkinlikleri yedi ana grupta toplanmaktadır. Bunlar;

- Seminerler, Konferanslar, Sergiler, Konserler ve Şiir Dinletileri.
- Yayınlar.
- Müze Eğitim Atölyesindeki çalışmalar.
- Müzeler Haftası kutlamaları çerçevesinde gerçekleştirilen "Çocuk Şenliği", "Çocuk Olimpiyatları" etkinlikleri.
- Müze-okul işbirliği ile gerçekleştirilen proje tabanlı eğitim çalışmalarıdır. Okullarla yapılan randevulu çalışmalar.
- Yaz dönemi etkinlikleridir.

2.9. Anadolu Medeniyetleri Müzesi ve Okullar İşbirliği İle Gerçekleştirilen Eğitim Çalışmaları

Her okulun kendi koşulları içinde bir müze eğitimi politikası oluşturabilmesi, bir öğretim aracı olarak müzelerden daha fazla yararlanabilmesi için okulların, müzelerin içeriği ve programları konusunda kendilerini bilgilendirmeyi sürdürmeleri gereklidir. Aynı şekilde, müzelerin de öğretmenlerin gereksinme ve beklentilerine ilişkin açık bir görüşe sahip olmaları önemlidir (Seidel ve Hudson, 1999:36).

Müzeler, basit bir çömlek ve aletten, bir süs eşyasına veya yazılı bir belgeye ait objelerin kullanılmasıyla değişik çağlardan günümüze kadar gelen kültürlerle günümüz arasında bir bağlantı yaratabilirler (Seidel ve Hudson, 1999:36). Anadolu Medeniyetleri Müzesi de örgün eğitim kapsamında öğretmen ve öğrencilerin tarihi etkin olarak kullanabileceği bir ortama sahiptir. Günümüzde müze eğitim bölümü ile çeşitli okullar arasında randevu esasına dayanarak başlatılan eğitim çalışmaları günlük, haftalık ve aylık dönemler halinde oluşturulan projeler kapsamında devam etmektedir. Müze ve eğitim atölyesinde gerçekleştirilen bu çalışmalar hem müze-okul işbirliğinin belli bir sisteme oturtulması açısından hem de öğrencilerin konuları görsel, işitsel ve sözel bir ortamda uygulamalı olarak işlemeleri açısından önem taşımaktadır. 2005-2006 yılı Ankara okulları ilk ve ortaöğretim düzeyi öğretmenleri ve öğrencileri ile gerçekleştirilen müze-okul işbirliğine ait haftalık ve aylık çalışmalar şu şekilde belirtilebilir.

Ankara Üniversitesi Geliştirme Vakfı Özel İlköğretim Okulu 4. ve 5. sınıf öğrencileri ile 4 Nisan- 16 Mayıs 2005 tarihleri arasında Anadolu Uygarlıkları konulu bir çalışma yapılmıştır. Eğitim Bölümü üyelerinden Mustafa Metin ve Nuray Demirtaş tarafından yürütülen bu çalışmada ilk önce Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde yer alan koleksiyonlardan yola çıkılarak uygarlıklar hakkında bilgi verilmiş, daha sonra Müze Eğitim Atölyesi'nde uygulamalı olarak kil tablet yazımı, seramik yapımı, sikke basımı ve resim çalışması gerçekleştirilmiştir, öğrenciler tarafından okulda ve Müze eğitim atölyesinde yapılan çalışmalar 18 Mayıs 2005 tarihinde Müzeler Haftası III. Çocuk Şenliği"nde sergilenmiştir. Yaklaşık 5 haftalık bir süreci kapsayan bu çalışma sonunda proje içerisinde yer alan Ankara Üniversitesi Geliştirme Vakfı Özel İlköğretim Okulu öğretmenlerinden Nurhan Öktem tarafından çocukların müze hakkındaki izlenimleri, duygu ve düşüncelerini bir kağıda yazmaları istenmiştir. Çocukların müze hakkındaki duygu ve düşünceleri yaptıkları çalışmalarla birlikte sergide yer almıştır (AMM 2005 Yıllığı, 2006:50-51).

1-31 Mayıs 2005 tarihleri arasında İDV Özel Bilkent Lisesi 9A sınıfı öğrencileri İle Tarih öğretmenleri Gülşen Demirezen nezaretinde "Bir Eğitim Ortamı

Olarak Müzeler" projesi kapsamında 4 haftalık bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Öğrenciler haftada bir gün müzeye gelerek önceden belirlenen konularda değişik uygarlıkları tanıma ve öğrenme fırsatı bulmuşlardır. Öğrencilere müzede sergilenen eserler ve ait oldukları uygarlıklar hakkında Eğitim Bölüm üyesi Halil Demirdelen tarafından detaylı bilgiler verilirken taklit objelerden ve fotoğraflardan yararlanılmıştır. Müzede bulunan arkeolojik eserlerin hangi malzemelerden yapıldığı, ne amaçla kullanıldığı ve ait olduktan dönemlerin karakteristik özellikleri üzerinde önemle durulmuş, soru-cevap yöntemi kullanılarak öğrencilerin yapıcı ve yaratıcı düşünce sistemlerinin gelişmesi ile araştıran, sorgulayan ve düşünen bir birey olmalarına katkıda bulunulması hedeflenmiştir. Bu çalışmadan sonra öğrenciler eğitim atölyesinde çalışma konuları kapsamında uygulama yaparak, müze ortamında yaratıcılıkları ve el becerilerini geliştirmişlerdir. Bu proje, 15 Ekim 2005 tarihinde İstanbul'da düzenlenen 9. Sonbahar Sempozyumu'nda Gülşen Demirezen ve Halil Demirdelen tarafından bildiri olarak sunulmuştur (AMM 2005 Yıllığı, 2006: 51).

Müze-okul birliği çerçevesinde gerçekleştirilen bir diğer çalışma ise İDV Bilkent İlköğretim Okulu sınıf öğrencileri ile gerçekleştirilen "Anadolu Medeniyetleri Müzesini Çocukların Gözüyle Çocuklara tanıtmak" konulu projesidir. Sosyal bilgiler, resim, bilgisayar desteği ile oluşturulan proje tabanlı bu çalışmada; çocukların yaşadıkları şehrin ve ülkemizin sahip olduğu kültürel mirasa ilgi çekmek ve onu koruma bilincini kazandırmak amacı ile "müzeyi çocuklar çocuklara tanıtıyor" kapsamında, çocuklar tarafından müzenin afiş ve web sitesinin hazırlaması ve öğrencilerin birbirleriyle düşünce ve görüş alışverişi ve paylaşım yapabilmelerine fırsatı tanınması konuları ele alınmıştır. Yaklaşık 4 haftalık bir süreyi kapsayan bu çalışmada öncelikle. İDV Bilkent İlköğretim Okulu'nda elektronik ortamda öğrencilere ön hazırlık olarak müze tanıtımı gerçekleştirilmiştir. Proje öğretmenleri eşliğinde müzeye gelen farklı öğrenci gruplarına iki hafta müze eğitim birimi üyeleri tarafından Anadolu Uygarlıkları tanıtılmıştır. Müze ziyareti sonrası eğitim atölyesinde sikke ve kazı atölye çalışmalarına katılan öğrenciler ile müze ortamında;

tarih, kültür, arkeoloji, kazı, koruma gibi konular uygulamalı bir şekilde ele alınmıştır. Öğrenciler bu proje tabanlı çalışma ile 25. Müzeler Haftası etkinlik programında yer alacak olan "Çocuk Gözüyle Müze" konulu broşür ve web tasarımı için önemli bir bilgi birikimi oluşturmuşlardır (AMM 2005 Yıllığı, 2006:51-52).

Benzer bir çalışma Atatürk Anadolu Lisesi 9. sınıfları ile de gerçekleştirilmiştir. Derslerin müze ortamında da gerçekleştirilebileceği gerçeğinden yola çıkılarak, 9. sınıf müfredatında yer alan tarih ders içeriğindeki konular belli periyotlarla müzede uygulamalı olarak gerçekleştirilmektedir. Tarih öğretmeni Vural Bodur eşliğinde müzeye gelen Öğrencilere, öncelikle müzede sergilenen eserler ve ait oldukları çağlar ve uygarlıklar hakkında müze eğitim birimi üyeleri tarafından bilgi verilmiştir. Müze gezisi sonrası sikke atölyesinde darp etme yöntemiyle sikkenin nasıl yapıldığını, tablet atölyesinde ilk yazılı belgelerin nasıl yazıldığını deneyen öğrencilere, tarihe araştırmacı bir ruh ile yaklaşımları sağlanmaya çalışılmıştır. Müzede gerçekleşen bu etkinlikler ile öğrencilerin görerek, taklit eserlere dokunup hissederek, atölye çalışmalarına katılarak, derslerde gördüğü konuları somut hale getirebilmeleri amaçlanmaktadır. Böylece okul öğretiminde sözlü olarak gerçekleşen dersler, müzenin sunduğu etkinliklerle de desteklenmiş olmaktadır (AMM 2005 Yıllığı, 2006:52).

28 Şubat-28 Nisan 2006 tarihleri arasında Müze Müdürlüğü Eğitim Birimi ile Eğitim Gönüllüleri Vakfı Nusret Arsel Etimesgut Eğitim Parkı Yöneticileri işbirliği çerçevesinde gerçekleştirilen "Çocuk Elinden Antik Dönem Takıları" isimli proje tabanlı bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Haftada iki gün, salı ve perşembe günlerinde gerçekleştirilen bu çalışmada; müze eğitim birimi üyeleri ile birlikte ilk iki hafta müze gezisi gerçekleştirilmiştir. Müze ziyareti sonrasında en çok ilgi duydukları ve hoşlarına giden süs eşyalarının çizimlerinin yapılması ve bu çizimleri yaptıkları kağıt üzerine de "müze" hakkında hissettikleri duygu ve düşüncelerini yazmaları istenmiştir. 4. haftaki etkinlikte, projeye katılan çocuklarla birlikte tarihi Osmanlı Hanlarından Sulu Han'a yapılan ziyarette, çocukların yapmayı düşündükleri takılar

için birlikte malzeme alımı gerçekleştirilmiştir. Projenin 5.-9. haftaları arasında çocuklardan müzede tasarıma başladıkları takıların yanı sıra etkilendikleri dönem ya da uygarlığa ait başka takıları da kendi hayal güçleri ile birleştirip yeni tasarımlar yapmaları istenmiştir. Öğrencilerin bu projede yaptıkları süs eşyaları, 2006 yılı 25. Müzeler Haftası etkinlik programında "Çocuk Elinden Antik Dönem Takıları" konulu sergide yer almıştır (AMM 2005 Yıllığı, 2006:52).

2.10.Müze Uygulama Atölyeleri

Karşılıklı 6 atölyeden oluşan Müze Eğitim Atölyesi'nde, müzenin sahip olduğu koleksiyonlardaki içerikle bağlantılı olarak seçilmiş olan atölyeler, günümüzde şu şekilde sıralanmaktadır:

- 1- Tablet Atölyesi.
- 2- Seramik Atölyesi.
- 3- Seramik Tanıma ve Yap-Boz Atölyesi.
- 4- Sikke Atölyesi.
- 5- Restorasyon ve Konservasyon Atölyesi.
- 6- Neolitik Dönem Yaşam Alanı Atölyesi.
- 7- Arkeolojik Kazı Çalışması.

Atölyede ayrıca, ziyaretçiyi bilgilendirme amacıyla hazırlanan sunumların gösterimi için bilgisayar donanımı da yer almaktadır. Müze ve Eğitim Atölyesinde yaptırılan tüm bu etkinliklerdeki temel amaç, çocukların, gençlerin müzeye gelme fikrini sevdirmek ve benimsetmek, müzeyi eğlenerek öğrenecekleri yaşayan bir mekân olarak görmelerini sağlamaktır. Atölye çalışmaları ile aktif bir öğrenme ortamı yaratılarak; çocuklar ve gençlerin hayal güçlerinin, yaratıcılıklarının ve sentez güçlerinin geliştiği uygulanabilir bir eğitim ortamı hazırlanmıştır.

Müze teşhir salonlarında uygulanan eserlere dokunma yasağı, Eğitim Atölyesinde her türlü objeye dokunabilme formatıyla ortadan kalkmaktadır. Burada;

yaparak, dokunarak, konuşarak öğrenme kuralı geçerlidir.

Salı ve Perşembe günleri, önceden alınan randevularla eğitim atölyesinden müze eğitimcisi eşliğinde faydalanmak mümkündür. Verim almak açısından küçük gruplar halinde gezi tercih edilmektedir ve randevularda bu vurgulanmaktadır. Randevu günü yaş grubuna göre müzenin ilgili bölümleri müze eğitimcisi tarafından bilgilendirilerek, etkinlikler düzenlenerek gezilmekte ve sonrasında uygulama atölyelerine geçilmektedir. Randevu alan okul ya da gruplar atölyeden iki saat faydalanabilmektedir.

Altı eğitim bölümü ve tam karşılarında atölyede, randevu sistemi gelen, yaz okulunda veya proje amaçlı yapılan öğrenci çalışmalarının sergilendiği vitrinler yer almaktadır. Fotoğraf 1’de Eğitim Atölyesi görülmektedir.

FOTOĞRAF 1

2.10.1.Kazı Çalışması

Müzenin önceleri üzeri açık çiçek serası olarak kullandığı alan bugün kopya objelerin kırık veya tam olarak gömüldüğü ve adına "Sera Höyük" denilen yapay bir arkeolojik kazı alanına dönüştürülmüştür. Bu höyükte çocuklara kültürel mirasımızı tanıtmak, sevdirmek, korumak adına arkeolojik kazıda geçen bir gün yaşatılmaktadır. Bu çalışmadaki en önemli amaç, kazılardan çıkan eserlerin, müzelerde teşhir edilmesine kadar geçen süreç içerisindeki aşamaların uygulamalı olarak anlatılmasıdır (AMM 2005 Yıllığı, 2006:46).

FOTOĞRAF 2

2.10.2.Serbest Kil Çalışması

Dönemler boyu insanoğlunun gereksinimlerine cevap veren kapları nasıl yaptıklarını anlamak, yaratıcı düşünmeyi geliştirmek ve el becerilerini geliştirmek için Grup ABRA tarafından çocuklara kilden seramik kaplar yapmaları sağlanmıştır. Çalışmada serbest bırakılan çocuklar genellikle müze vitrinlerinde onlara hoş giden eserleri yaptıkları ve bundan büyük keyif aldıkları gözlenmiştir (AMM 2005 Yıllığı, 2006:47).

FOTOĞRAF 3

2.10.3.Duvar Resmi Atölye Çalışması

Anadolu insanının yazıyla henüz tanışmadan öncesi dönemlere ait en önemli belgelerinden biri olan duvar resimlerinin dönem insanları tarafından ne amaçla ve nasıl yapıldığı bu etkinlikle verilmeye çalışılmıştır. Çocuklardan Cilalı Taş Çağının en büyük yerleşim yerlerinden biri olan Çatalhöyük yerleşim yeri hakkındaki izlenimleri ya da neyi hayal ettiklerini duvar resmiyle ifade etmeleri işlenmiştir. Panolara asılan ve ıslatılarak hazırlanmış olan ambalaj kağıtlarına isteğe bağlı olarak mürekkep veya pastel boyalar kullanılarak duvar resim örnekleri yapmışlardır.

Etkinlik bitiminde çocuklar, düşüncelerini ifade ettikleri duvar resimlerinde heyecanlarını oldukça başarılı bir biçimde ortaya koymuşlardır (AMM 2005 Yıllığı, 2006:47).

FOTOĞRAF 4

2.10.4.Yontu Atölye Çalışması

Müze orta salonunda ve bahçede sergilenen duvar kabartmaları ve heykeller hakkında bilgilendirilen öğrencilerden, Nevşehir'den getirilen düzgün kesme blok şeklindeki ponza taşlarından çekiç, murç gibi heykeltıraş malzemeleri ile eldiven ve gözlük kullanarak heykel ve taş kabartmalar yapmaları istenmiştir. Bu etkinlikte çocukların hem el işçiliği hem de yaratıcılıkları geliştirilmeye çalışılmıştır (AMM 2005 Yıllığı, 2006:47).

FOTOĞRAF 5

2.10.5.Kalıp Atölye Çalışması

Anadolu Medeniyetleri Müzesi'ndeki vitrinlerde yer alan bazı eserlere bakarak önceden hazırlanan alçı kalıplardan, kilden malzeme ile kalıp alma tekniği gösterilmiştir. Daha çok ilköğretim 1. ve 2. sınıf çocuklarının ilgi gösterdiği bu etkinlikte yer alan çocukların daha çok Ana Tanrıça ve Boğa figürinlerine ilgi gösterdikleri dikkat çekmektedir (AMM 2005 Yıllığı, 2006:47).

FOTOĞRAF 6

2.10.6. Tablet Atölye Çalışması

Müze'de Anadolu'nun yazı ile tanışması, yazının Anadolu'ya geliş öyküsü ve bu dönem toplumlarının bizlere belge olarak bıraktıkları yazılı tabletler ve kullanılan alfabe konularında bilgilendirilen öğrenci gruplarına, tablet şeklinde hazırladıkları ıslak kil üzerine, Eski Asurca ve Hititçe çivi yazısı hecelerini kullanarak yazı yazmaları istenmiştir. Hititolog ve Sümerologların rehberliğinde yapılan bu etkinlik ile öğrencilerin. Anadolu'nun en eski yazılı belgeleri konusundaki bilgileri pekiştirilmiştir. Böylece o dönem toplumlarının belgeleme konusunda ne kadar kararlı ve başarılı oldukları anlatılmaya çalışılmıştır (AMM 2005 Yıllığı, 2006:47).

FOTOĞRAF 7

2.10.7.Seramik Tanımlama Atölye Çalışması

Müze uzmanları tarafından, Anadolu'da tarih öncesi dönemlerden günümüze kadar yaşamış insanların üretmiş oldukları seramik örnekleri hakkında bilgi verilen öğrencilerden, kutularda karışık olarak bulunan seramik parçalarının dönemlerine göre ayırmaları istenmiştir. Etkinlik süresince öğrenciler soru-cevap yoluyla müze uzmanlarından ip uçları almaya çalışmışlardır. Böylece seramiğin öyküsü oyun şeklinde çocuklara verilmeye çalışılmıştır. Bu etkinlik ile çocukların soru sorması, ipuçlarından yeni bilgiler elde etmesi amaçlanmaktadır (AMM 2005 Yıllığı, 2006:47-48). Ayrıca bu atölyede Müze'de yer alan bazı eserlerin yap-bozları bulunmaktadır.

FOTOĞRAF 8

2.10.8.Sikke Atölye Çalışması

Anadolu'da para kullanılmadan önceki ve sonraki alışverişin nasıl yapıldığına ilişkin bilgilerin bulunduğu bu bölüm, Eğitim Atölyesi'nin en sevilen bölümlerinden biridir. Ön yüz ve arka yüzünde Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nin logosu olan Hitit Kralı IV. Tuthalya'nın mührünün çevresinde Türkçe-İngilizce olarak Müzemizin ismi yazılarak hazırlanan kalıp ile, öğrencilerin kendilerine o günün şartlarına uygun hatıra sikke (para) basmaları sağlanmış ve bastıkları sikke kendilerine hediye edilmiştir (AMM 2005 Yıllığı, 2006:48).

FOTOĞRAF 9

2.10.9.Restorasyon ve Konservasyon Atölye Çalışmaları

Eğitim Atölyesinde uygulamalı laboratuvar çalışmaları için hazırlanan bu mekan iki bölümden oluşmaktadır. Bölümlerden biri metal ve seramik objelerin uygulama alanı, diğeri ise mozaik uygulama alanı olarak belirlenmiştir. Etkinliğe başlamadan önce Müze vitrinlerinde ve depolarda bulunan tarihi eserlerin korunması, sağlamlaştırılması ve onarımı hakkında çocuklara algılayabilecekleri düzeyde görsel sunum gerçekleştirilmiştir. Daha sonra Müze laboratuvarında görevli uzmanlar tarafından öğrencilere; uygulamalı olarak seramik parçaların kendi içinde bulma, bir araya getirme ve yapıştırma işlemlerinin yanı sıra, metal objelerin bozulma çeşitlen ve nedenlerine ait bilgiler verilmiştir. Atölyenin diğerk bölümünde ise daha önceden oluşturulan desenler üzerinde renkli taşlarla mozaik çalışması gerçekleştirilmiştir. Her iki çalışmalar süresince büyük bir sabır, ilgi ve beceri sergileyen çocuklarla keyifli, verimli paylaşımlar yaşanmıştır. Çocukların uygulamalarda gösterdikleri başarıdan dolayı, laboratuvar ekibi tarafından tasarlanan ve üzerinde Eski Tunç Dönemi Alacahöyük ikiz idolünün bulunduğu madalyalarla ayrıca ödüllendirilmişlerdir (AMM 2005 Yıllığı, 2006:48).

FOTOĞRAF 10

2.10.10.Mozaik

Farklı boyutlarda müzede yer alan eserlerin fotokopisi üzerine uygun renklerde mozaik taşı ile düzenlemeler öğrenciler tarafından yapılmaktadır. Müze Eğitimcileri de yardım istenildiği takdirde yardım etmektedir. Biten işlemten sonra, üzerine hazırlanan alçı dökülerek, kuruması beklenmektedir.

FOTOĞRAF 11

2.10.11.Neolitik Dönem Yaşam Alanı

Burada bulunan obsidyenden yapılmış çeşitli alet, dokuma tezgahı, öğütme taşı gibi sergileme amacından çok çocukların birebir kullandığı aletler, erken çağlardan günümüze kadar değişmiş olan yaşam alanlarımıza birer örnektir.

Müze salonlarında Neolitik Dönemi gezen çocuklar, bu atölye çalışması ile öğrendiklerini uygulamaya dökmemektedirler.

Çatalhöyük'te yaşam biçimi, vahşi hayatla mücadele olduğu, yün nasıl eğrilir, savunmada obsidyen taşı ile savaş aletleri yapma, takı tasarımı v.s. gösterilip, yaptırılmaktadır. Tarımla geçimin, dolayısıyla buğday öğütmenin nasıl yapıldığı gibi konular vurgulanmaktadır.

FOTOĞRAF 12

2.11.Senden Önce Anadolu Eğitim Kitapları

Yayın konusunda ilk olmaktan ödün vermeyen Anadolu Medeniyetleri Müzesi, "Senden Önce Anadolu" projesi de bir ilke daha imza atmıştır. 11-14 yaş arası çocuklara yönelik "Senden Önce Anadolu" isimli 16 kitapçıktan oluşması planlanan "Anadolu Uygarlıkları Eğitim Seti Projesinin temelleri 2006 yılında atılmıştır. Kolektif bir çalışmanın ürünü olan Eğitim Seti içerisinde yer alan her döneme ait bilgi ve belgeler Müze Uzmanları tarafından araştırılarak oluşturulmuştur. ODTÜ Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik Bölümü, Ankara Üniversitesi Ev Ekonomisi Y.O. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü, Oluşum Drama Enstitüsü, Ankara Üniversitesi Başkent M.Y.O. Restorasyon-Konservasyon Programı ve Ankara Üniversitesi D.T.C.F. Arkeoloji Bölümü'nden konusunda uzman akademisyenlerden oluşan gönüllü eğitim danışmanları, ressamı, öyküleştireni ve tasarım ekibi ile proje hayata geçirilmiştir.

Senden Önce Anadolu Projesi Eğitim Setinin ilk aşaması; Yontma Taş Çağı, Yeni Taş Çağı, Bakır Taş Çağı, Eski Tunç Çağı, Asar Ticaret Kolonileri Dönemi, Hititler, Geç Hititler, Urartular, Frigler ve Batı Anadolu Uygarlıklarına ait 10 adet kitapçıktan oluşmaktadır. Bu set içerisinde yer alacak olan diğer Helenistik Dönem, Romalılar, Bizanslılar, Selçuklular, Osmanlılar ile Atatürk ve Cumhuriyet'ten oluşan 6 kitapçığa ait çalışmalar devam etmekte olup Mayıs 2008'de tamamlanarak yayınlanması hedeflenmiştir ve 2008'de yayınlanmıştır (Müze Haberleri, 2008:37).

Senden Önce Anadolu Eğitim Seti'nde; genel anlatıcı olarak zamanın başlangıcından bu yana her güne tanıklık etmiş Anadolu'nun simgesi Güneş seçilmiştir. Güneş, her kitapta okuyucuyu o dönemde veya uygarlıkta yaşayan bir çocuk karakteri ile tanıştırıyor. O dönemde önemli olaylardan dolayı aldığı isim ve isminin nerden geldiği kahraman tarafından anlatılıyor. Güneş, o dönemi veya uygarlığı çocuk ile birlikte anlatıyor. Çocuk yaşadığı zaman dilimi içerisinde günlük hayatını ve izlenimlerini anlatırken, Güneş okuyucuya anlatılan dönem veya uygarlık ile ilgili bugün sahip olduğumuz arkeolojik ve tarihi bilgileri veriyor.

2.12. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Araştırmanın bu bölümünde geçmişten günümüze Müze Eğitimi araştırmalarına yer verilecektir.

Tan (2009), “İlköğretim Birinci Kademe Görsel Sanatlar Eğitimi Müze Bilinci Öğrenme Alanında Materyal Kullanımının Etkisi ve Uygulanması” adlı tezde, Sanat eğitimcisi sanat derslerine hazırlıklarını yaparak girmelidir. Bu hazırlıklardan biri de konuya uygun kullanacağı materyalleri öğrenci seviyelerini bilerek ve bu seviyelere göre belirleyerek uygun mekânda ya da sınıf ortamında kullanması gerektiğini vurgulamıştır.

Tosun (2009), “Müze İncelemelerinin İlköğretim Okullarındaki Görsel Sanatlar Eğitimine Katkısı (Bolu İli Örneği)” konulu yüksek lisans tezinde, müze incelemelerinin ilköğretim okullarındaki görsel sanatlara katkısını araştırmıştır.

Çetin (2006), “Resim-İş Eğitimi Anabilim Dallarında Müze Eğitiminin Sanat Tarihi, Sanat Eleştirisi ve Ana Sanat Atölyelerinde Uygulamalara Etkisi” yüksek lisans tezinde, sanat, eğitim, sanat eğitimi, müze ve müzecilik, müzelerin dünyada ve Türkiye’de tarihsel gelişimleri, müze çeşitleri, müze ve eğitim, sanat tarihi, sanat eleştirisi ve ana sanat atölye uygulamaları konularını ele alınmış ve incelenmiştir.

Mercin (2002), “Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinde Müzelerin Sanat (Resim) Eğitimi Amaçlı Kullanılmasına İlişkin Yönetici ve Öğretmenlerin Görüşlerinin Değerlendirilmesi” adlı yüksek lisans tezinde, müze tanımı, çeşitleri, eğitimdeki yeri, Anadolu Güzel Sanatlardaki sanat öğrencilerine müzede eğitim amaçlı araştırmadır.

Buyurgan ve Mercin (2005), “Görsel Sanatlar Eğitiminde Müze Eğitimi ve Uygulamaları” adlı kitabında, müze, müze eğitimi kavramları, müze türleri, görsel sanatlarda yerine değinmiştir.

BÖLÜM III

3. YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

Bu uygulamada, Anadolu Medeniyetleri Müzesi yıllıklarında müze eğitimi görsel ve yazınsal bilgi olarak araştırılacaktır. Konuya ilişkin yazılı kaynaklar genel tarama modeli ile (literatür taraması) elde edilip kavramsal çerçeve oluşturulmuştur.

Araştırma, nitel bir araştırma özelliği taşıdığı için betimleme modelinden yararlanılacaktır. Araştırmada tarama modellerinden, kaynak ve alan araştırma modelleri tercih edilmiştir. Müze eğitime ait kavramlar açıklanmaya çalışılmıştır. Araştırılan konu ve kütüphaneler, internet kaynakları ve arşiv tarama ve incelemesi ile oluşturulmuştur. Ayrıca yayın ve uygulama tarama teknikleri de kullanılmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, müze yıllıkları oluşturmaktadır.

Araştırmanın örnekleme ise Anadolu Medeniyetleri Müzesi 2003-2008 yılları yayınları oluşturmaktadır.

3.3. Verilerin Toplanması

Bu araştırmada öncelikle konuyla ilgili Türkçe kaynaklar taranarak doküman incelemesi ve uygulamalara bakılmıştır.

Araştırmada veriler, literatür (kaynak) tarama yöntemi ile elde edilmiştir. Yazılı kaynakları toplama işlemi kütüphane araştırmaları ve internet yolu ile elde edilmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Verilerin analizi, betimsel analiz ve içerik analizi şeklinde yapılmıştır. Araştırma boyunca elde edilen veriler analiz edilip, Anadolu Medeniyetleri Müzesinde yayınlanan yıllıklarındaki müze eğitimi konularına verdiği yer, araştırmayı sonuca ulaştıracak biçimde karşılaştırmalarla sınanmıştır.

BÖLÜM IV

4. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde toplanan verilerin analizleri tablo halinde gösterilmiş ve yorumlanmıştır.

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Birinci alt problem “Çocuk Şenlikleri ve Çocuk Olimpiyatları, Müze Eğitim Atölyeleri (Restorasyon ve Konservasyon, Seramik Tanımlama, Sikke, Tablet, Kalıp, Yontu, Duvar Resmi, Neolitik Dönem Atölye, Serbest Kil, Kazı Çalışması vb.), Çeşitli Kurum ve Kuruluşlara Verilen seminer, konferans, panel vb. etkinlikleri, Yaz Okulu Etkinlikleri, Kültürel Etkinlikler (resim yarışmaları konusu, sergiler, müzik etkinlikleri), Kavramsal Bilgiler (tanımlar, kavramlar, açıklamalar vb.), Yaz Okulu Etkinlikleri, Müze-Okul İşbirliği ile gerçekleştirilen etkinliklerle ilgili konular ve yayınlarla ilgili açıklamalara 2003-2004, 2005, 2006 Yılığındaki kaynaklarda ne kadar yer verilmiştir?” şeklinde ifade edilmiştir. Bu alt problem ile ilgili sonuçlar Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Müze Yıllıklarındaki Konularda Müze Eğitiminin Yeri

Konular	2003-2004 Yıllığı		2005 Yıllığı		2006 Yıllığı	
	Sayfa No	Konu Başlığı	Sayfa No	Konu Başlığı	Sayfa No	Konu Başlığı
Çocuk Şenlikleri ve Çocuk Olimpiyatları İle İlgili Konular	69, 70, 71, 72, 73	2	45, 46, 48, 49	4	45, 46, 47, 48, 49,	2
Müze Eğitim Atölyeleri İle İlgili Konular	67, 68	1	43, 44, 45, 46, 47, 48	10	43, 44, 51	2
Çeşitli Kurum ve Kuruluşlarda Verilen Seminer, Konferans, Panel vb. Etkinliklerle İlgili Konular	66	1	40, 41, 42, 43	1	39, 40, 41	1
Yaz Okulu Etkinlikleri İle İlgili Konular	64, 65	1	52, 53, 54	1	51, 52	1
Kültürel Etkinlikler (Resim Yarışmaları Konusu, Sergiler, Müzik Etkinlikleri) İle İlgili Konular	67	1	-	-	-	-
Kavramsal Bilgiler (Tanımlar, Kavramlar, Açıklamalar vb.) İle İlgili Konular	55, 56, 57, 58, 59	1	35, 36, 37, 38, 39, 40	2	35, 36, 37, 38, 39	4
Yayınlarla İlgili Açıklamalar	-	-	43	1	41, 42, 43	1
Müze-Okul İşbirliği İle Gerçekleştirilen Etkinliklerle İlgili Konular	-	-	50, 51, 52	1	49, 50	1
Müze Eğitimi İle İlgili Toplam	16	7	25	17	23	12

Tablo 1.de de görüldüğü gibi 2003-2004 Yıllığında, Çocuk Şenlikleri ve Çocuk Olimpiyatları ile ilgili konulara konu başlığı olarak iki, sayfa sayısı olarak beş sayfada değinilmiştir. 2003-2004 Yıllığının bir yılda yayınlanmasından dolayı, Müzeler Haftası I.Çocuk Şenliği ve Müzeler Haftası II.Çocuk Şenliği başlığı altında iki başlık olarak yer verilmiştir.

Müze Eğitim Atölyeleri ile ilgili konulara iki sayfa ve bir başlık olarak değinilmiştir.

Çeşitli Kurum ve Kuruluşlarda verilen seminer, konferans, panel vb. etkinliklerle ilgili konulara bir sayfa ve "Seminer Programları" başlığı ile bir başlık olarak yer verilmiştir. Aynı yılda, "Genel Etkinlikler" başlığıyla Ankara İl Jandarma Komutanlığı ve Anadolu Medeniyetleri Müzesi işbirliğiyle 03 Mart 2004 - 30 Nisan 2004 tarihleri arasında köyde vatandaşlara ve özellikle öğrencilere 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ve Eski Eserler Kaçakçılığı konusunda müze uzmanları tarafından konferanslar verilmiş olması, Müze Müdürlüğü ve Dışişleri Mensupları Eşleri Dayanışma Derneği işbirliği ile hazırlanan program kapsamında Dışişleri Mensupları ve eşleri ile Yabancı Büyükelçiler ve eşlerine 09 Şubat 2004 - 01 Mayıs 2004 tarihleri arasında müze uzmanları tarafından Türkiye'de Müzecilik, Anadolu'da Tarih Öncesi ve Tarihi Çağlar, Arkaik ve Klasik Dönem ile Roma Uygarlığı, Bizans-Selçuklu-Osmanlı Dönemi, Restorasyon ve Konservasyon derslerinin dia eşliğinde verilmesi ve daha sonrasında Gordion kenti, Midas Tümülüsü ve Gordion Müzesi gezisini gerçekleştirilmesi, gezi sonucunda katılımcılara törenle sertifikaları verilmesi, Moğolistan Eğitim, Kültür ve Bilim Bakanlığı Müze uzmanlarına eğitim programları kapsamında 7 Haziran- 17 Haziran 2004 tarihleri arasında Türkiye'de Müzecilik, Anadolu Uygarlıkları, Eski Eser Kaçakçılığı, Mevzuat ve Yasalar, Müzelerde Eğilim Uygulamaları, Güvenlik önlemleri ve Laboratuvar çalışmaları hakkında müze uzmanları tarafından seminerler verilmesi kurum ve kuruluşlara yönelik çalışmalara örnektir (AMM 2003-2004

Yıllığı, 2005:62). Çeşitli kurum ve kuruluşlarda verilen seminer, konferans, panel vb. etkinliklerle ilgili konularla aynı başlıkta yer almaması eksiklik olarak görülmüştür.

Yaz Okulu Etkinlikleri ile ilgili konulara iki sayfa ve bir başlıkta yer verilmiştir. Genel Etkinlikler başlıklı kısımda yaz aylarında kreş ve anaokulu çocuklarına yönelik yapılan müze eğitimi etkinliklerinden bahsedilmiştir (AMM 2003-2004 Yıllığı, 2005:63). Bu etkinlikler, yaz okulu etkinlikleri başlığı altında yer alabilirdi.

Kültürel etkinlikler (resim yarışmaları konusu, sergiler, müzik etkinlikleri) ile ilgili konulara bir sayfa ve bir başlık olarak değinilmiştir. Müzenin faaliyetlerini belirtmesi açısından önem arz etmektedir.

Kavramsal bilgiler (tanımlar, kavramlar, açıklamalar vb.) ile ilgili konulara beş sayfa, bir konu başlığı olarak değinilmiştir. Bu başlık altında içerik olarak; müze tanımı, eğitim işlevi, müzecilik anlayışının gelişimi, Anadolu Medeniyetleri Müzesi Eğitim Faaliyetlerine değinilmiştir.

Yayınlarla ilgili açıklamalara değinilmemesi eksiklik olarak görülmüştür.

Müze-okul işbirliği ile gerçekleştirilen etkinliklerle ilgili konular başlığı altında bir bilgiye rastlanmamıştır. Fakat "Okul Ziyaretleri" ve "Üniversite Etkinlikleri" (AMM 2003-2004 Yıllığı, 2005:65-66) ve "Genel Etkinlikler" başlığı içerisinde çeşitli okullar ve müze işbirliği ile yapılan müze eğitimi etkinliklerine değinilmiştir. Bir başlık altında yer almaması eksiklik olarak görülmüştür.

2005 Yılığında, Çocuk Şenlikleri ve Çocuk Olimpiyatları ile ilgili konulara konu başlığı olarak dört, sayfa sayısı olarak dört sayfada değinilmiştir. Konu başlığı olarak; "Müzeler Haftası III.Çocuk Şenliği", "Müzeler Haftası Anadolu Medeniyetler

Müzesi III.Çocuk Şenliği Organizasyonu İş Akışı", "Çocuk Olimpiyatları" ve "Müzeler Haftası Anadolu Medeniyetleri Müzesi Roma Hamamı I.Çocuk Olimpiyatları Organizasyon Şeması"olarak yer almıştır.

Müze Eğitim Atölyeleri ile ilgili konulara altı sayfa ve on konu başlığı olarak değinilmiştir. Konu başlıkları; "Müze Eğitim Atölyesi ve Atölye Çalışmaları", "Kazı Çalışması", "Serbest Kil Çalışması", "Duvar Resmi Atölye Çalışması", "Yontu Atölye Çalışması", "Kalıp Atölye Çalışması", "Tablet Atölye Çalışması", "Seramik Tanımlama Atölye Çalışması", "Sikke Atölye Çalışması", "Restorasyon ve Konservasyon Atölye Çalışması" ile yer almıştır.

Çeşitli kurum ve kuruluşlarda verilen seminer, konferans, panel vb. etkinliklerle ilgili konular dört sayfa, bir başlık olarak yer almıştır. Başlık olarak; "Seminer ve Konferanslar" olarak yer almıştır.

Yaz Okulu Etkinlikleri ile ilgili konulara bir başlık, üç sayfa olarak değinilmiştir. Başlık olarak; "Yaz Dönemi Etkinlikleri" adı altında yer almıştır.

Kültürel Etkinlikler (resim yarışmaları konusu, sergiler, müzik etkinlikleri) ile ilgili konulara, konu başlığı olarak hiçbir şekilde değinilmemiştir.

Müze-okul işbirliği ile gerçekleştirilen eğitim çalışmaları başlıklı konuda, Ankara üniversitesi geliştirme vakfı özel ilköğretim okulu 4. ve 5.sınıf öğrencileri ile 4 Nisan- 16 Mayıs 2005 tarihleri arasında Anadolu uygarlıkları konulu bir çalışma yapılması ve bunu sonucunda eğitim atölyesinin kullanılarak yapılan çalışmaların Müzeler Haftası III. Çocuk Şenliği'nde sergilenmesi, daha sonra çocukların müze hakkındaki duygu, düşünce izlenimlerini bir kağıda aktarıp, çalışmalarıyla sergileri yapılması kısmının geçtiği bölüm, Kültürel Etkinlikler ile ilgili konular başlığında sergiler kısmında yer alabilirdi (AMM 2005 Yıllığı, 2006:50-51).

Kavramsal bilgiler (tanımlar, kavramlar, açıklamalar vb.) ile ilgili konular altı sayfa, iki başlıkta yer almıştır.

Yayınlarla ilgili açıklamalara, bir başlık ve bir sayfa da değinilmiştir. "Yayınlar" başlığı halinde değinilmiştir (AMM 2005 Yıllığı, 2006:43).

Müze-Okul İşbirliği ile gerçekleştirilen etkinliklerle ilgili konulara, üç sayfa ve bir başlıkta değinilmiştir. "Müze-Okul İşbirliği ile Gerçekleştirilen Eğitim Çalışmaları", konu başlığında yer almıştır.

2006 Yıllığında, Çocuk Şenlikleri ve Çocuk Olimpiyatları ile ilgili konulara beş sayfa ve iki konu başlığında yer almıştır. Konu başlığı olarak, "IV. Çocuk Şenliği" ve "II. Çocuk Olimpiyatları" olarak değinilmiştir.

Müze Eğitim Atölyeleri ile ilgili konulara üç sayfa ve iki konu başlığı olarak değinilmiştir. "Müze Eğitim Atölyesindeki Çalışmalar" ve "Okullarla Yapılan Randevulu Çalışmalar" konu başlığı olarak yer almıştır.

Çeşitli kurum ve kuruluşlara verilen seminer, konferans, panel vb. etkinliklerle ilgili konular bir başlık altında ve üç sayfa olarak geçmiştir. "Seminerler, konferanslar, sergiler, konserler ve şiir dinletileri", başlığı altında yer almıştır.

Yaz Okulu Etkinlikleri ile ilgili konulara bir başlık, iki sayfada değinilmiştir. "Yaz Dönemi Etkinlikleri" başlığı adı altında yer almıştır.

Kültürel Etkinlikler (resim yarışmaları konusu, sergiler, müzik etkinlikleri) ile ilgili konulara, herhangi bir konu başlığında değinilmemiştir.

Kavramsal bilgiler (tanımlar, kavramlar, açıklamalar vb.) ile ilgili konulara, beş sayfa ve dört konu başlığı ile değinilmiştir. "Müzelerin Eğitimdeki Rolü ve Müze

Eğitimi Kavramı", "Anadolu Medeniyetleri Müzesi Eğitim Birimi", "Anadolu Medeniyetleri Müzesi Müdürlüğü Anadolu Medeniyetleri Müzesi Eğitim Birimi", "Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nin 2006-2007 Eğitim Etkinlikleri" yer alan konu başlıklarıdır.

Yayınlarla ilgili açıklamalara üç sayfa ve bir konu başlığı ile yer verilmiştir. "Yayınlar" başlığı adı altında yer almıştır.

Müze-Okul İşbirliği ile gerçekleştirilen etkinliklerle ilgili konulara bir konu başlığı ve iki sayfa olarak yer verilmiştir. Konu başlığı olarak, "Müze-Okul İşbirliği İle Gerçekleştirilen Proje Tabanlı Eğitim Çalışmaları " yer almıştır.

Çocuk Şenlikleri ve Çocuk Olimpiyatları ile ilgili konulara 2003-2004 yıllığı ve 2006 yıllığında eşit sayıda konu başlığına yer verilmiştir. 2003-2004 yıllığında 2003 yılında yapılan Müzeler Haftası I. Çocuk Şenliği ve 2004 yılında yapılan Müzeler Haftası II. Çocuk Şenliği, 2003 ve 2004 yılındaki etkinliklerin aynı yıllıkta yayınlanmasından dolayı iki başlık halinde yer almıştır.

Çocuk Şenliğinin III.sü 2005 yılında yapılmış ve ilk Çocuk Olimpiyatları 2005 yılında yapıldığı için I. Çocuk Olimpiyatları konu başlığı ile 2005 yıllığında yer almıştır. Müzeler Haftası Anadolu Medeniyetleri Müzesi III. Çocuk Şenliği Organizasyonu İş Akışı ve Müzeler Haftası Anadolu Medeniyetleri Müzesi Roma Hamamı I.Çocuk Olimpiyatları Organizasyon Şeması konu başlığı ile 2005 yıllığında dört konu başlığı olarak değerlendirilmiştir.

IV. Çocuk Şenliği ve ikincisi düzenlenen II. Çocuk Olimpiyatları 2006 Yıllığında iki konu başlığı olarak yer almıştır. Müzenin de eğitim politikasında olan Çağdaş eğitim sisteminin de yinelenen, ezberci eğitim anlayışından, eleştirel, daha çok hayal gücü, bir çok duyu organına hitap eden, grup halinde çalışmayı sağlayacak bu tür aktivitelerin eğitimdeki yeri açısından önemlidir.

Müze Eğitim Atölyeleri İle İlgili Konulara en fazla konu başlığı olarak 2005 Yılığında değinilmiştir. Müze Eğitim Atölyesi ve Atölye Çalışmaları açıklanmış ve atölyede yapılan etkinliklerin tek tek içerikleri, nasıl uygulamalar yapıldığı, müzedeki objelerin hangi malzemeden yapıldığı, tekniklerin kullanımı açıkça anlatılmış ve şu başlıklar ile yer almıştır:

- 1- Kazı Çalışması,
- 2- Serbest Kil Çalışması,
- 3- Duvar Resmi Atölye Çalışması,
- 4- Yontu Atölye Çalışması,
- 5- Kalıp Atölye Çalışması,
- 6- Tablet Atölye Çalışması,
- 7- Seramik Tanımlama Atölye Çalışması,
- 8- Sikke Atölye Çalışması,
- 9- Restorasyon ve Konservasyon Atölye Çalışması.

Müze Eğitim Atölyeleri İle İlgili Konulara 2006 Yılığında konu başlığı olarak değil; ama madde olarak değinilmiştir. Daha sonra aynı şekilde atölye çalışmalarının içeriklerine değinilmiştir.

2006 Yılığında, çeşitli kurum ve kuruluşlara verilen seminer, konferans, panel vb. etkinliklerle ilgili konular "Seminerler, konferanslar, sergiler, konserler ve şiir dinletileri", başlığı altında yer almıştır. Sergiler, konserler ve şiir dinletileri kısmı, Kültürel Etkinlikler (Resim Yarışmaları Konusu, Sergiler, Müzik Etkinlikleri) İle İlgili Konular başlığı altında yer alabilirdi.

Kültürel Etkinlikler (Resim Yarışmaları Konusu, Sergiler, Müzik Etkinlikleri) İle İlgili Konular başlığı 2003-2004 Yılığında "Kültürel Etkinlikler" adı altında yer almıştır. Fakat 2005 ve 2006 Yıllıklarında ayrıca bir başlık olarak belirtilmemiştir.

Kavramsal Bilgiler (Tanımlar, Kavramlar, Açıklamalar vb.) İle İlgili Konular 2003-2004 Yıllığından, 2006 Yıllığına doğru yıl ilerledikçe sayfa sayısı ve konu başlığında artış olduğu görülmektedir. 2006 Yıllığında müzenin eğitimdeki rolü ve müze kavramının bilinmesi, müze eğitiminin kavranması, müze eğitim biriminin içeriği, müze eğitim politikasının anlaşılması açısından daha fazla yer verildiğini göstermektedir.

Yayınlarla ilgili çalışmalar ve müze-okul işbirliği ile gerçekleştirilen etkinliklerle ilgili konulara, konu başlığı olarak 2003-2004 yıllığında yer verilmemesine karşın, 2005 ve 2006 yıllığında bir konu başlığı olarak yer verilmiştir.

2003-2004 Yıllığında Kavramlar kısmında başlık olarak değil; fakat içerik olarak eski ile yaşayan kültür arasında ilişkilendirme yapan, kültür ve tabiat varlıklarını bilimsel yöntemlerle tasnif ve tescil ederek yayınlayan, gelecek nesillere geçmiş uygarlıkların izlerini yaşatabilmek amacı ve kültürün aktarılmasında yayınlara vurgu yapılmış; ama ayrıca başlık altında yer almamıştır.

Müzenin yayın konusundaki zenginliğini göstermesi, yayınlar aracılığıyla her kesime ulaşması, bilgilendirme açısından yayınlar başlığına 2005 ve 2006 Yıllığında ayrıca yer verildiği görülmüştür.

Müze-Okul İşbirliği İle Gerçekleştirilen Etkinliklerle İlgili Konulara 2003-2004 Yıllığında anaokulu, ilköğretim ve üniversitelerle yapılan çalışmalar, müze-okul işbirliği içinde yapılan çalışmalar, etkinlikler olmasına karşın ayrıca bir başlık altında belirtilmemiştir. Genel etkinlikler, yaz okulu etkinlikleri, okul ziyaretleri ve üniversite etkinlikleri içerisinde dağılmış olarak yer almıştır. 2005 ve 2006 Yıllığında ayrı bir başlık olarak, Müze-Okul İşbirliği İle Gerçekleştirilen Etkinlikler altında yer almıştır.

2006 Yılığında Müze-Okul İşbirliği ile gerçekleştirilen etkinlikler konu başlığı içeriğinde yer alan "Anadolu Medeniyetleri Müzesini Çocuk Gözüyle Çocuklara Tanıtmak" konulu projenin sonucunda çocukların ortaya çıkardığı broşür, afiş, resim gibi ürünlerin, "Çocuk Elinden Antik Takılar" projesi sonucundaki takılar, "Çocuk Düşüyle Mozaik" (AMM 2006 Yılığı, 2007:50) adı altında toplanan ürünlerin sergilenmesi, Kültürel Etkinlikler kısmında Sergiler Başlığı altında da yer alabilirdi.

Genel olarak baktığımızda 2005 Yılığındaki konu başlıklarında ve sayfa sayısında artış görülmüştür. Bunda da konu başlığı tasnifine içerik olarak daha çok dikkat edildiğı, kavramların ayrıntılı şekilde anlatıldığı, eğitim bölümünün açıklandığı, 2003-2004 Yılığında genel etkinlikler başlığı altında yer alan bazı kurum ve kuruluşlara verilen seminer ve konferans içerikli konuların, 2005 Yılığında seminer, konferanslar başlığı altında yer alması, müze eğitim atölyesi ve yapılan etkinliklerinin başlıklar halinde verilmesi, o atölyenin ne anlama geldiğı, tekniğın tanıtımı vs. yapıldığı, uygulamalarla ile bilgilerin detaylı şekilde anlatıldığı görülmektedir.

BÖLÜM V

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümünde Anadolu Medeniyetleri Müzesi yıllıklarında müze eğitiminin yeri çerçevesinde elde edilen sonuçlar ile bu sonuçlara dayalı yapılan önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuç

Bilgi olarak; müze eğitimine yıllıklarda yeterince yer verilmiştir. 2003 yılından 2007 yılına doğru, müze eğitimi bilincinin gelişmesi, eğitim atölyesinin açılıp, randevulu eğitim sistemine başlanması, eğitim kitaplarının da eklenmesiyle, yıllıklarda yazınsal bilgiler daha fazla yer almıştır. Yazınsal bilgi ile, müzeyi ziyareti düzenlemiş olan öğretmenin ya da araştırma yapacak kişinin, öğrencinin müze eğitimi hakkında ön bilgisi olmuş olacaktır.

Müzelerin ideal bir öğrenme ortamı olabilmesi için aktif, çevresiyle barışık, yaşayan bir müze olması gerekmektedir. Eğitim programlarını geniş kitlelere duyurabilmeli ve ortak çalışmalar yapabilmelidir. Müzeler insan odaklı olmalı, topluma yönelebilmelidir. Duyusal, işitsel ve görsel öğrenme gruplarına yönelik programlarla daha etkin öğrenme gerçekleşmektedir. Bunun için önce müze-okul işbirliği sağlanmalıdır. İlk yapılacak iş öğretmenlere müzelerin tanıtılması amacıyla seminerler, konferanslar vererek, müzeye karşı merak ve ilginin artmasını teşvik etmektir (Rose, 1958, 12).

Kültürel Etkinlikler (resim yarışmaları konusu, sergiler, müzik etkinlikleri) ile ilgili konulara, farklı konu başlıkları altında değinilmiştir.

5.2. Öneriler

- 1- Okulda öğrenme sadece öğrenciye yapılırken müzede ise öğrenmeye aile de katılabilmektedir. İlk eğitim ailede başlar. Ailenin kültürel birikiminin yansıması çocukta görülmektedir (Onur, 2000; 8). Yapılan etkinlikler yaş grubuna göre tasniflenip, aileler de konu başlığında yer alabilir.
- 2- Etkinlikler sonucunda geri dönüt olması, hem de başarı duygusunu tatmak için yapılan uygulamaların bir arada olduğu sergileme, resim vs.ye özellikle yıllıklarda yer verilmesine özen gösterildiği görülmektedir. Fakat 2006 Yılığındaki Müze-Okul İşbirliği ile gerçekleştirilen Proje Tabanlı Eğitim Çalışmaları içindeki "Anadolu Medeniyetleri Müzesini Çocukların Gözüyle Çocuklara Tanıtmak" projesi, "Çocuk Elinden Antik Dönem Takıları" ve "Çocuk Düşüyle Mozaik" çalışmalarından elde edilen ürünlerin sergilenmesi Kültürel Etkinlikler kısmında da başlık halinde yer alabilirdi.
- 3- Yapılan müze eğitimi etkinliklerinin ve aşamalarının; 2003 Yılığından 2006 yılına kadar vurgulanması, özellikle 2005 Yılığında Eğitim Atölyelerinin kapsamının, yapılan uygulamaların açıklanmış olması ve başlık olarak yer verilmiş olması uygun görülmüştür. Müze ve galerilerde sunulan öğrenme deneyimleri sınıf ortamında sunulanları tamamlayıcı niteliktedir. Müzeye yapılan okul ziyaretlerini en değerli yönlerinden biri, öğrencilerin alternatif öğrenme yolları ile karşılaşma ve maddi kanıt ile aktif biçimde çalışma fırsatıdır (Hooper- Greenhill, 1999: 175).

- 4- Müzenin ön plana daha fazla çıkması için, eğitim etkinliklerine, kültürel etkinliklere, haber bülteni gibi bir etkinlik eklenip, çocukların kendi müzelerinin haberlerini yayınlamaları sağlanabilir. Kendi akran grupları arasından seçilen jüri ile her ay değerlendirmeler yapıp, en iyi haber bültenlerinin Müzeler Haftasında sergilenmesine yer verilebilir. Yıllıklarda ayrıca bir başlık olarak yer alabilir. Kendine güven duygusu desteklenmiş olunur.
- 5- Müze eğitim atölyesinde veya yıllık, eğitim kitaplarında, hatta eğitim kitabının bir sayısına da Anadolu Medeniyetleri Müzesi adı verilip; müzenin eski hali, yeni hali, yıldan yıla eğitim atölyelerinde ilerlemeleri içeren resimler, çalışmalar, fotoğraflar ya bir panoda ya da vitrinde sergilenebilir ya da eğitim kitabının bir sayısı olarak resim, bilgi, etkinlikler yer alabilir. Böylelikle müzenin de fonksiyonu göz ardı edilmeyip, eski ile yeni de karşılaştırılmış olunur.
- 6- Engelli öğrenciler ya da bireyler göz önüne alınarak, onlara yönelik yapılan çalışmalara, yıllıklarda ayrıca konu başlığı olarak yer verilmelidir.
- 7- Kaynaklara rahat ulaşılması için ayrı bir müze eğitimi kütüphanesi oluşturulabilir.
- 8- Kaynaklardaki içeriklerin, yapılan etkinliklerin bir arada bulunması ile müzelere gitme şansı olmayan ya da ilinde müze olmayan okullara ve öğretmenlere toplu bilgi temini ve fikir olacaktır.

- 9- Uygulama Atölyesine okumayı teşvik etmek için kütüphane atölyesi de oluşturulabilir. Hatta burada Senden Önce Anadolu eğitim seti, boyama kitapları, eğitim atölyesindeki bölümlerle ilgili seramik, mozaik vs. kitapları bulundurulabilir. Hem kullanılan teknikler hakkında kişi tarafından ön hazırlık yapılmış, hem de eğitim daha eğlenceli hale getirilmiş olunur. Bu bilgilere de yıllıklarda yer verilmelidir.

Gelişmiş ve mutlu bireyler gelişmiş ve mutlu toplumları oluşturur. Sevgiden, barıştan, hoşgörüden, doğadan, sanattan, kültürden yana olan birey, sevgi dolu, barışçıl, hoşgörülü toplumları meydana getirir. Bu da Türk Milli Eğitim sisteminde insanları eğitmekle olacaktır (Yaşar, 2000:3). Bu bağlamda müze eğitimi, öğrencilerin farklı özelliklerine göre hazırlanıp uygulanmaya oldukça büyük olanaklar sağlayan bir alandır. Salt teorik veya salt pratik eğitimin öğrenmede eksiklikler yaratacağı, ikisinin birbirini tamamlar nitelikte olması gerektiği düşünülecek olursa, müze eğitiminin disipline dayalı sanat eğitimi modelinde sanat tarihi, estetik, sanat eleştirisi ve uygulama alanlarının tümünü kapsayarak bu doğrultuda öğrencinin farklı ilgi ve becerilerine yönelik çok yönlü bir yapısı olduğu görülmektedir (Gözütok, 2001:1).

KAYNAKLAR

Acar, Ö. (1998). *Müzeciliğimiz Müze ve Eğitim İlişkileri Konulu Panel Konuşması*. Müzeciler Derneği Yayınları.

Adıgüzel, Ö. (2000). *Müze Pedagojisinin Türkiye'deki Yansımaları ve Müzelerdeki Yaratıcı Drama Uygulamaları. Müzecilikte Yeni Yaklaşımlar*. Üçüncü Uluslar Arası Tarih Kongresi. Tarih Vakfı. İstanbul.

Aksarı, S. (2005). *Okul Öncesi Dönemde Drama ve Drama Yoluyla Sanat Eğitimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Akyol ve diğerleri. *"Anadolu Medeniyetleri Müzesi Eğitim Seksiyonu Projesi" IV. Çocuk Kültürü Kongresi Bildirisi*. Ankara Üniversitesi, Çocuk Kültürü Araştırma Ve Uygulama Merkezi (ÇOKAUM).

Alpagut, A. (2002). *Çevre İçin Eğitimde Müzelerin ve Müzeciliğin Rolü*. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Alpagut, B. (2006). *Müzecilikte Doğal ve Kültürel Mirasa Yeni Bir Bakış*. 2. Ulusal Doğa Tarihi Kongresi, Kırsal Çevre Ve Ormancılık Sorunları Araştırma Derneği, 3-4 Kasım.

Anadolu Medeniyetleri Müzesi. (t.y.). *Anadolu Medeniyetleri Müzesi'ni Koruma ve Yaşatma Derneği Yayınları*. Ankara: Dönmez Ofset.

Anadolu Medeniyetleri Müzesi 2003-2004 Yıllığı. (2004). Ankara: Dönmez Ofset.

Arıkan, R. (2005). *Araştırma Teknikleri ve Rapor Hazırlama*. (Beşinci Baskı). Ankara: Asil Yayın Dağıtım.

Arpalı, F. (2008). *Türkiye’de Sanat Eğitimi Yöntemleri*. Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale.

Artut, K. (2001). *Sanat Eğitimi, Kuramları ve Yöntemleri*. (Birinci Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.

..... (2004). *Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Aslan, N. (2002). *Drama ve Müze Pedagojisi*. Ankara: Fersa Matbaacılık.

Atagök, T. (1999). *Çağdaş Müzeciliğin Anlamı*. İstanbul:Lami Sanat.

.....(2000). Müzelerin Geçmişi, Bugünü ve Geleceği. *Sanat Dünyamız*(80), 83-93.

Avcı, S. (2000). *3-12 Yaş Arası Çocukların Sanat Eğitimi Üzerine Görüş ve Öneriler*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Ayhan, İ. (2007). Öğrenme. *Tubitak Bilim ve Teknik Dergisi*. Sayı 476, B.4.

Aytaç, Ç. (1981). *Sanat ve Uygarlık*. Ankara: Dizgi Baskı.

Bal, M. (1993). *Orta Dereceli Okullarda Sanat Eğitimi*. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

BALCI, Y.B. ve Say, N. (2005). *Temel Sanat Eğitimi*. (Yenilenmiş İkinci Baskı). İstanbul: YA-PA Yayın Pazarlama.

Başbuğ, F. (2005) “Çağdaş Türk Resmi’nde Çocuk Teması Ve Sanat Eğitimine Katkısı” Yüksek Lisans Tezi, Konya.

Boydaş, N. (1996). Sanat Kültürü Yansıtır. *Milli Eğitim*. (131),8.

Bozkurt, N. (1995). *Sanat ve Estetik Kuramları*. 2.Bsk., Sarmal Yayınevi, İstanbul.

Buyurgan, S. ve Buyurgan, U. (2007). *Sanat Eğitimi ve Öğretimi*. (İkinci Baskı). Ankara: Pegema Yayıncılık.

Cömert, M. (2002). *Yaparak Yaşayarak Öğrenme*. Sanat Eğitimi Sempozyumu. Ankara: Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Matbaası.

Çetin, T. (2006). *Resim-İş Eğitimi Anabilim Dallarında Müze Eğitiminin Sanat Tarihi, Sanat Eleştirisi ve Ana Sanat Atölyelerinde Uygulamalara Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Demirdelen ve diğerleri. (2005). *Anadolu Medeniyetleri Müzesi 2003-2004 Yılı Eğitim Etkinlikleri, Müze Eğitim Atölyesi Çocuk Şenlikleri*. Anadolu Medeniyetleri Müzesi 2003-2004 Yıllığı. Ankara.

Demirel, Ö. (1993). *Eğitim Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Usem Yayınları.

.....(2002). *Plandan Değerlendirmeye Öğretme Sanatı*. Ankara: Pegema Yayıncılık.

Denizli ve diğerleri. (2006). *Anadolu Medeniyetleri Müzesi 2005-2006 Yılı Eğitim Etkinlikleri, Müze Eğitim Atölyesi III. Çocuk Şenliği ve Roma Hamamı I.Çocuk Olimpiyatları*. Anadolu Medeniyetleri Müzesi 2005 Yıllığı. Ankara.

Erden, M. (1998). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. İstanbul: Alkım Yayınevi.

Ersoy, A. (2002). *Sanat Kavramlarına Giriş*. İstanbul: Yorum Sanat Yayıncılık.

Fidan, N. Ve Erden, M.. (1992). *Eğitime Giriş*. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Ankara.

Gençaydın, Z. (1990). *Sanat Eğitiminin Düşünsel Temelleri, Ortaöğretim Kurumlarında Resim-İş Öğretimi ve Sorunları*. Ankara:Şafak Matbaacılık.

Gürtuna, S. (2003). *Çocuk ve Sanat Eğitimi:Çocuğum Sanatla Tanışıyor*. (Birinci Baskı). İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

Hooper-Greenhill, E. (1999). *Müze ve Galeri Eğitimi*. (çev. M.Ö.Evren ve E.G. Kapçı). Yay. Haz. B.Onur. Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları (Eserin orijinali 1991’de yayımlandı).

Hurwitz, A. ve Day, M. (1995). *Children And Their Art: Methods For The Elementary School*. New York: Harcourt Brace Jovanovich.

İlhan, A.Ç. ve Okvuran A. (1999). *Bir Eğitim Ortamı Olarak Müzeler. Türkiye 1.Drama Liderleri Buluşması*. Ankara: Oluşum Tiyatrosu ve Drama Atölyesi. Sayı:444.

İlhan, A.Ç. ve A. Okvuran. (2001). Bir Eğitim Ortamı Olarak Müze ve Müze Çalışmaları. *Anadolu Güzel Sanatlar Fakültesi Anadolu Sanat Dergisi*. Sayı:11.

Keser, N. (2005). *Sanat Sözlüğü*. (Birinci Baskı). Ankara: Ütopya Yayınevi.

Keynemuyi, Z. (1995). *Çocuğum Görsel Sanatlar Eğitimi*. Yapı Kredi Yayınları.

Kırıçoğlu, O.T. (2002). *Sanatta Eğitim Görmek Anlamak Yaratmak*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Küçükahmet, L. (1999). *Öğretimde Planlama Ve Değerlendirme*. İstanbul: Alkım Yayınevi.

Maccario, N. (2003). *Müze Eğitiminde Farklı Disiplinlerin Kaynaştırılması*. A.Ü. ÇOKAUM IV. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi. Ankara. 1-19.

Mercin, L. (2002a). *Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinde Müzelerin Sanat (Resim) Eğitimi Amaçlı Kullanılmasına İlişkin Yönetici ve Öğretmenlerin Görüşlerinin Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.

.....(2002b). *İlköğretim Kurumlarında Müze Eğitiminin Sanat Eğitimi İçerisindeki Rolü*. Gazi Üniversitesi I.Sanat Eğitimi Sempozyumu Bildirileri İçinde, Ankara:08-10 Mayıs, S.341-349.

Milli Eğitim Bakanlığı. (1998). *Tebliğler Dergisi*. (2487), 388-924-931.

Müze Haberleri Dergisi. (2008). T.C.Ankara Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Anadolu Medeniyetleri Müzesi. No:13.

Onur, B. (1992). *Yaşayan Müze, Müzeyi Yaşamak, Kültür*. Kültür Bakanlığı. Sayı 95.

.....(1998). Müze Kültürü ve Eğitimi. *Milliyet Sanat Dergisi*. Sayı.436, İstanbul.

.....(1999). *Müze Ortamında Çocukla İletişim, Oyuncak Müzesi Örneği*. Çocuk Forumu. 2(3) ,Ekim-Aralık , 30-33.

.....(2000). *İletişim ve Eğitim Ortamı Olarak Müzeler*. 1999 Yılı Anadolu Medeniyetleri Müzesi Konferansları. Ankara.

Öncül, R. (2002). *Eğitim ve Eğitim Bilimleri Sözlüğü*. Milli Eğitim Bakanlığı Yay. Sözlük Dizisi:4, İstanbul.

Özel, A. (2003). *Sanat ve Eğitim Üzerine*. İstanbul: Erdem Yayınları.

Özsoy, V. (2001). Başarılı Bir Çocuk ve Gençlik Sanat Müzesi. *Türkiye’de Sanat Dergisi*. Sayı:40.

.....(2003a). *İlk ve Ortaöğretim Sanat (Resim) Eğitiminde Müzelerden ve Sanat Galerilerinden Yararlanma*. Milli Eğitim. Bahar, 158.

.....(2003b). Sanat (Resim) Eğitiminde Müzelerin Kullanılmasında İlgili Kurum ve Kuruluşların Karşılıklı Görev ve Yükümlülükleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. Cilt:1. Sayı:3, S.25-34.

Özteke, H. (2004). *Ortaöğretimde Sanat Eğitimi İle Tarihi Çevre Bilincinin Geliştirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Bursa.

Paykoç, F. ve Baykal, S. (2000). *Müze Pedagojisi: Kültür, İletişim ve Aktif Öğrenme Ortamı Olarak Müzelerin Etkinliğine İlişkin Bir Çalışma. Müzecilikte Yeni Yaklaşımlar. Üçüncü Uluslararası Tarih Kongresi. Türkiye Ekonomi ve Toplumsal Tarih Vakfı. İstanbul.*

Roland, G. (1995). *Art Encounters*. College Of Education, University Of Florida. USA.

Rose, T.H. (1958). *Müzeler ve Öğretmen*. Maarif Basımevi. Ankara.

San, İnci. (t.y.). *Yaratıcılık Açısından Sanat Eğitimi*. Sanat Üzerine. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları 3.

.....(1983). *Sanat Eğitim Kuramları*. Ankara: Tan Yayınları.

.....(1998). Müze Eğitimi Bilimi Nasıl Gelişti. *Milliyet Sanat Dergisi*. Sayı:15.

.....(2003). *Sanat Eğitim Kuramları*. (İkinci Baskı). Ankara: Ütopya Yayınevi.

.....(2004). *Sanat ve Eğitim: Yaratıcılık, Temel Sanat Kuramları, Sanat Eleştirisi Yaklaşımları*. (Genişletilmiş Üçüncü Baskı). Ankara: Ütopya Yayınevi.

.....(2007). *Eğitim ve Müze Semineri*. Kök Yayıncılık. Ankara.

Seidel, S. ve Hudson, K. (1999). *Müze Eğitimi ve Kültürel Kimlik*. Yay. Haz. Bekir Onur, (çev.Bahri Ata), Ankara:Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınları.

Sertel, N. (1997). *21. Yüzyıla Doğru İnsan Merkezli Eğitim*. İstanbul: Sarmal Yayınları.

Sezgin, Mete ve Karaman, A. (2009). *Müze Yönetimi ve Pazarlaması*. Konya: Çizgi Kitabevi Yayıncılık.

Shapiro, S.M. (2000). *Managing Museum Digital Assets: A Resource Guide For Museums*. WIPO, Geneva.

Tan, Z. (2009). *İlköğretim Birinci Kademe Görsel Sanatlar Eğitimi Müze Bilinci Öğrenme Alanında Materyal Kullanımının Etkisi ve Uygulanması*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Telli, H. (1996). Sanat Eğitiminde Planlama ve Yenileştirme. *Milli Eğitim Dergisi* 131. Temmuz-Ağustos-Eylül.

Tolstoy, L.N. (1992). *Sanat Nedir?*. Çev. Baran Dural, İstanbul:Şule Yayınları.

Tosun, O. (2009). *Müze İncelemelerinin İlköğretim Okullarındaki Görsel Sanatlar Eğitimine Katkısı (Bolu İli Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir.

Türkçe Sözlük. (Genişletilmiş Yedinci Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Üstündağ, T. (2001). *Yaratıcı Drama Öğretmeninin Günlüğü*. Ankara: Pegem Yayıncılık..

Varış, F. (1998). *Eğitim Bilimine Giriş*. İstanbul: Alkım Yayınları.

Yaşar, T. (2000). *Okullarda Resim-İş Eğitimi*. Ankara: Yaşar Yayınları.

Yeşilyaprak, B. (2003). *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Yılmaz, M. (2005). *Görsel Sanatlar Eğitiminde Uygulamalar*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

<[Http://muzenedir.spaces.live.com](http://muzenedir.spaces.live.com)> (2009, Aralık 31).

<[Http://www.msxlab.org/forum/sanat/10486-sanat-egitimi.html](http://www.msxlab.org/forum/sanat/10486-sanat-egitimi.html)> (2010, Nisan 5).

< [Http://www.tdk.gov.tr](http://www.tdk.gov.tr)> (2010, Şubat 7).